

ΤΟ ΕΥΨΙΑΛΙΟ

Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΔΩΡΙΔΑΣ

ΔΙΜΗΝΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΕΥΠΑΛΙΩΤΩΝ ΔΩΡΙΔΑΣ
Πρατίνου & Δούριδος 8 - 11634 Αθήνα
Αρ. Φύλλου 156 Νοε.-Δεκ. 2021

Η Δωρίδα στην Επανάσταση του 1821

2022
Καλή Χρονιά

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Σελ. 5-14

ΝΕΑ ΤΟΥ ΔΡΟΣΑΤΟΥ

Ο κορωνοϊός άλλαξε
τα φθινοπωρινά
και χειμωνιάτικα
ήθη και έθιμα!

Σελ. 20-21

ΑΠΟΜΟΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ ΤΗΙΟ RACE

Προελαύνει
στα γήπεδα
πρωτοπορεί
στην κοινωνία

Σελ. 23

ΦΥΤΑ ΤΗΣ ΔΩΡΙΔΑΣ

Γιατί το θυμάρι
συμβάλλει στον
κεραυνοβόλο
έρωτα!

Σελ. 15

Το 2021 έφυγε... "σπέρνοντας" θανατικό!

Λεωνίδας Ζέρβας

Στις 9 Νοεμβρίου 2021 απεβίωσε στην Αθήνα ο Λεωνίδας Ζέρβας, σε ηλικία 82 ετών. Η εξόδιος ακολουθία τελέστηκε την επομένη στον Αϊ-Γιώργη στο Ευπάλιο και η ταφή έγινε στον Αϊ-Λία. Ήταν γιος του Αντώνη και της Αικατερίνης Ζέρβα. Σπούδασε στο Φυσικό Τμήμα του Πανεπιστημίου Αθήνας και απέκτησε Μεταπτυχιακό στη Ραδιοτεχνολογία. Υπηρέτησε ως Διευθυντικό Στέλεχος του ΟΤΕ, φτάνοντας μέχρι το βαθμό του Διευθυντή. Δίδαξε και στο ΤΕΙ Αθήνας. Είχε αποφοιτήσει και από το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Διετέλεσε Πρόεδρος της Ένωσης Ευπαλιωτών (κατά τα έτη 1998-2004) και Επίτιμος Πρόεδρος της Ένωσης Ευπαλιωτών. Ήταν παντρεμένος με την Πόπη Σμπαρούνη, που απεβίωσε το καλοκαίρι. Είχαν αποκτήσει τρεις κόρες, την Κατερίνα, τη Βούλα και την Έλενα που τους χάρισαν και εγγόνια. Πρόεδρε, θα συντροφεύεις τις μνήμες μας...

«Λένα μου, πού είσαι, καλή μου; Θα πιούμε το καφεδάκι μας στην πλατεία;» ...κάπως έτσι ξεκίναγαν πολλά Σαββατιάτικα πρωινά.....

Τα τελευταία χρόνια, ιδίως στα σύντομα ταξίδια στο Ευπάλιο, πάντα ο καφές με τον Λεωνίδα τον Ζέρβα και τον Γιάννη τον Πριόβολο ήταν δεδομένος.

Εκτός από τις οικογενειακές σχέσεις, η Ένωση Ευπαλιωτών ήταν η αφορμή για την ισχυρή, ειλικρινή φιλία και τη βαθιά εκτίμηση που σφυρηλατήθηκε μεταξύ μας.

Ήταν λίγο πριν το 2000 που ο Λεωνίδας Ζέρβας με παρακίνησε να ασχοληθώ ενεργά με τον Σύλλογό μας και έκτοτε συνεργαστήκαμε σε Διοικητικά Συμβούλια.

Έχοντας το αγαπημένο του Ευπάλιο-όπως έλεγαν στην καρδιά του, συνεισέφερε όσο μπορούσε μέσω της Ένωσης σε θέματα του Ευπαλίου και αυτό το αναγνώριζαν οι Ευπαλιώτες, εκλέγοντάς τον για πολλά χρόνια. Με θετική σκέψη, ενθουσιασμό και μια «εφηβική ζωντάνια», όπως μου έλεγε συχνά ο Γιάννης, τον θυμάμαι ως Πρόεδρο της Ένωσης να προγραμματίζει πολλές και ποικίλες εκδηλώσεις και εκδόσεις βιβλίων, να ψάχνει για χορηγούς - ώστε να μην επιβαρύνεται οικονομικά ο Σύλλογος-και να πρωτοστατεί στην υλοποίησή τους. Και πάντοτε πετύχαινε. Και φυσικά είχε και την έμπρακτη στήριξη όλου του Διοικητικού Συμβουλίου, το οποίο γενναιοδωρα επαινούσε σε κάθε ευκαιρία. Έτσι ήταν ο Λεωνίδας και στον ιδιωτικό και στον δημόσιο βίο του...κοινωνικός, καλοπροαίρετος, ευγενής, μακρόθυμος, μια φωτεινή προσωπικότητα, που χάριζε απλόχερα την αγάπη του σε όλους. Για τη μακροχρόνια προσφορά του-επί Προεδρίας Τάσου Μπάμπου και ύστερα από πρόταση του αιμνηστού Νίκου Καλαμάκη που έγινε ομόφωνα δεκτή από όλους σε μια κοπή πρωτοχρονιάτικης πίτας του Συλλόγου- ανακηρύχθηκε

Επίτιμος Πρόεδρος της Ένωσης Ευπαλιωτών.

Όμως, και όταν αποσύρθηκε από τα Διοικητικά Συμβούλια, στην ουσία ποτέ δεν απομακρύνθηκε από την Ένωση και δεν έπαψε να τη βοηθάει σημαντικά. Μαζί με τον Γιάννη ήταν «οι άνθρωποί μας» στο Ευπάλιο.

Αλλά ο Λεωνίδας είχε και τους δικούς του ανθρώπους, την ευρεία και τη στενή οικογένειά του, πολύτιμους συνοδοιπόρους...την πολυαγαπημένη του Ποπίτσα-όπως έλεγε- τα λατρεμένα κορίτσια του («η Κατερίνα μου, το Βουλάκι και το Ελενάκι μου» ήταν πάντοτε παρούσες στις κουβέντες μας) με τις οικογενείες τους. «Ξεμύχαγε» για τα εγγόνια του...Πόση εντύπωση μου έκανε όταν μου έλεγε πριν από λίγα χρόνια ότι ανέβαινε από το Ευπάλιο στην Αθήνα κάθε φορά που χρειαζόταν να τα βοηθήσει

στα μαθήματά τους σαν έγραφαν κάποιο διαγώνισμα στα δικά του μαθήματα!!!Κι εκείνα όμως είχαν αδυναμία στον παππού και στη γιαγιά και σε κάθε ευκαιρία τούς ανταπέδιδαν την αγάπη τους. Το πόσο δεμένη οικογένεια είναι φάνηκε ιδιαίτερα μετά το θάνατο της συντρόφισσας της ζωής του, όταν τα παιδιά του τον πήραν στην Αθήνα για να τον φροντίζουν. Όμως δεν έμεινε για πολύ... το Ευπάλιο και η Πόπη του τον περίμεναν.

Τώρα πια, θα συντροφεύει τις μνήμες μας... Λένα Αναγνωστοπούλου

Τσακίρης Γιώργος και Μαρία

Πατέρας και κόρη έφυγαν μέσα σε λίγες ημέρες πληρώνοντας το τίμημα του κορωνοϊού. Στις 29 Νοεμβρίου 2021 σε ηλικία 77 ετών πέθανε ο Γιώργος Τσακίρης, προσβληθείς από κορωνοϊό. Ο Γιώργος είχε καταγωγή από Αθήνα και ήταν σπουδαίος τεχνίτης ξυλουργικής. Παντρεύτηκε την Ευπαλιώτισσα

Θεοδώρα Παναγοπούλου και εγκαταστάθηκαν στο Ευπάλιο πριν από 35 σχεδόν χρόνια. Εδώ δημιούργησε και την νέα του ξυλουργική επιχείρηση. Έκανε μια θαυμάσια οικογένεια και απέκτησε με τη σύζυγό του δύο παιδιά, την Μαρία και τον Νίκο.

Πριν από 15 περίπου χρόνια μετέφερε την οικογένεια και την επιχείρηση στο Ευπάλιο παρέμεινε η κόρη του που είχε παντρευτεί τον Παναγιώτη Μαγκαθάση από τη Ναύπακτο που εργάζεται στις ιχθυοκαλλιέργειες του ΝΗΡΕΑ. Δυστυχώς και η Μαρία προσεβλήθη από κορωνοϊό, νοσηλεύτηκε στο νοσοκομείο της Πάτρας, αλλά τελικά δεν κατάφερε να αναρρώσει και υπέκυψε και αυτή στις 19 Δεκεμβρίου 2021. Η ταφή και των δύο έγινε στο κοιμητήριο του Αϊ-Λια στο Ευπάλιο.

Καλαμάκης Γιώργος

Στις 28 Οκτωβρίου 2021 απεβίωσε ο Γιώργος Αρ. Καλαμάκης σε ηλικία 87 ετών. Ήταν συνταξιούχος φοροτεχνικός, έχοντας στην ενεργό δράση του ένα από τα μεγάλα φοροτεχνικά γραφεία στην Αθήνα. Με τη σύζυγό του Αναστασία απέκτησαν ένα γιο, που είναι γιατρός-ορθοπαιδικός, Διευθυντής Ορθοπαιδικού Τμήματος στο νοσοκομείο Υγείας Μέλαθρον - ΤΥΠΕΤ. Ο Νίκος με τη σύζυγό του Νατάσα Κουτσούρη, ιατρό - Διευθύντρια Β' Παθολογικής στο Νοσοκομείο Ερρίκος Ντυνάν, χάρισαν στο Γιώργο δύο αγαπημένες εγγονές που σπουδάζουν η μία στο Πολυτεχνείο Πάτρας και η άλλη στην Αγγλία. Η εξόδιος ακολουθία του τελέστηκε στο Κοιμητήριο Ασπρόπυργου Αττικής.

Φωτεινή Καραντώνη - Κουφάκη

Έφυγε από κοντά μας σε ηλικία 93 ετών στις 9 Οκτωβρίου 2021 η Φωτεινή Καραντώνη - Κουφάκη στο σπίτι της στον Άγιο Δημήτριο ανάμεσα στην οικογένειά της. Η εξόδιος ακολουθία τελέστηκε στις 10/10/21 στον Άγιο Γεώργιο Ευπαλίου και η ταφή έγινε στο κοιμητήριο του Αϊ-Λια δίπλα στον αγαπημένο της σύζυγο. Γεννήθηκε και μεγάλωσε στο Ευπάλιο, παντρεύτηκε στην Αθήνα όπου εργάστηκε, φροντίζοντας ταυτόχρονα την οικογένειά της. Μετά την συνταξιοδότησή της περνούσε το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα στο Ευπάλιο στο σπίτι της, στο «Στενό» καλλιεργώντας τα χωράφια της, ασχολία που λάτρευε, μαζί με τα αγαπημένα της εγγόνια Φωτεινή και Δημήτρη τα καλοκαίρια. Προτεραιότητα και κύριο μέλημα της πάντα ήταν η ευτυχία και η προκοπή της οικογένειάς της. Θα σε θυμόμαστε πάντα. Καλό ταξίδι. Κ.Κ. και Γ.Μ.

Γιάννης Βαθρακογιάννης

Απεβίωσε στις 27 Δεκεμβρίου 2021 σε ηλικία 91 ετών ο Ιωάννης Βαθρακογιάννης. Γεννήθηκε το 1931 στο Γρηγόρι Ναυπακτίας το 1931 όπου έζησε και τα εφηβικά του χρόνια. Στη συνέχεια εγκαταστάθηκε στα Γρηγορίτικα Ευπαλίου. Το 1962 παντρεύτηκε την Ελένη Μπερτσιά του Κωνσταντίνου και της Αικατερίνης και απέκτησαν μια πανέμορφη οικογένεια με 3 παιδιά, την Δήμητρα, τον Βασίλη και τον Κωνσταντίνο που είναι ιερέας και εφημέριος στο Ευπάλιο. Ήταν ένας φιλόσοφος και καλοκάγαθος άνθρωπος που όλοι αγαπούσαν και εκτιμούσαν. Η εξόδιος ακολουθία τελέστηκε την επομένη στον Άγιο Ελευθέριο και η ταφή στο κοιμητήριο των Γρηγορίτικων. Τα παιδιά του, τα εγγόνια του και τα δισέγγονα του εύχονται καλό Παράδεισο.

ΤΟ ΕΥΠΑΛΙΟ

ΔΙΜΗΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Πρατίνου και Δούριδος 8 - Αθήνα 11634
www.toefpalio.gr - email: zerv33@yahoo.gr

ΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: Ένωση Ευπαλιωτών Δωριδίας
ΕΚΔΟΤΗΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Περικλής Ν. Λουκόπουλος 6972-318317 perilouko@yahoo.gr
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Λένα Δ. Αναγνωστοπούλου
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Γιώργος Π. Ανδρέοπουλος
ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ: Έφη Χρ. Μίχου
SITE: Κώστας Ν. Ζέρβας
ΝΕΑ ΔΡΟΣΑΤΟΥ: Μπάμπης Χρ. Αλεξανδρής
ΑΘΛΗΤΙΚΑ: Τάσος Ν. Τσόλας
ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Σπύρος Γ. Πριόβολος
Νατάσσα Κ. Παναγιώτη
Παναγιώτης Κ. Κουφάκης
ART DIRECTOR: Ελίνα Α. Τσιρόγκα
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: Μάκης Γ. Πριόβολος
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: WHO IS WHO - www.wiw.gr
Φραντζή 7 - 11743 Αθήνα

Δημήτρης Σμπαρούνης

Όταν μαθεύτηκε το μαύρο μαντάτο, όλοι είπαν «έφυγε το καλύτερο παιδί του Ευπαλίου». Δυστυχώς παραμονές πρωτοχρονιάς, 29 Δεκεμβρίου 2021, ο Δημήτρης Κ. Σμπαρούνης χτυπήθηκε και παρασύρθηκε από μοτοσυκλέτα, ενώ βόδιζε προς το σπίτι του στην Αθήνα. Σοβαρό το χτύπημα στο κεφάλι. Άμεσα εισήχθη στο νοσοκομείο «Γ. Γεννηματάς», αλλά δυστυχώς οι γιατροί από την πρώτη στιγμή το ξέκοψαν. Η κατάσταση είναι μη αναστρέψιμη. Έφυγε στις 3 Ιανουαρίου 2022 σε ηλικία 81 χρόνων. Αυτός που πάλεψε με την καρδιά και νίκησε. Πάλεψε με τον καρκίνο και τον νίκησε. Στέλεχος της ΔΕΗ, και ποιον δεν βοήθησε όταν του ζητήθηκε. Φίλους, συγγενείς και πατριώτες.

Οι πόρτες του πάντα ανοιχτές και με χαμόγελο. Υπόδειγμα οικογενειάρχη, όπου με τη

αγαπημένη του γυναίκα Σούλα απέκτησαν και ένα γιο τον Κωνσταντίνο, επιτυχημένο επιχειρηματία στην Αθήνα, που του μετέδωσε την μεγάλη του αγάπη για το Ευπάλιο. Τους χάρισε και τέσσερα εγγόνια, την Θάνεια, την Ανδριάννα, τον Δημήτρη και την Θεοδώρα. Ο Δημήτρης συνταξιούχος τα τελευταία χρόνια περνούσε τον περισσότερο καιρό στο Ευπάλιο. Εκεί που θα αναπαύεται πλέον στο κοιμητήριο του Αϊ-Λια. Η εξόδιος ακολουθία έγινε στις 5 Ιανουαρίου στην Αγία Παρασκευή Ευπαλίου. Καλό ταξίδι αγαπημένε μας φίλε Δημητράκη.

P.N.A.

**Αδάμ και Τασία Μπέσσα
Μαζί στη Ζωή μαζί και στο Θάνατο**

Θεία Τασία, Θείος Αδάμ ένα ζευγάρι που ήταν για περισσότερα από 60 χρόνια κυριολεκτικά μαζί.

Η μεγαλύτερη αδελφή της μητέρας μου Πανωραίας, δεύτερη μάνα μου. Έφυγαν μαζί την ίδια ημέρα 17 Δεκεμβρίου με λίγες ώρες διαφορά. Ένα φαινόμενο πολύ σπάνιο, αλλά για εμένα που ήταν μέλη της οικογένειάς μου και για όσους τους ήξεραν δεν θα μπορούσε να είναι διαφορετικά.

Αγαπημένοι, νοικοκύρηδες, ειλικρινείς, τίμιοι, δουλεύοντας μια ζωή, δημιούργησαν τη περιουσία τους και ανάθρεψαν δυο παιδιά με αρχές και αξίες. Τον Ανδρέα και το Χρήστο, τα ξαδέλφια μου, που κληρονόμησαν τις αξίες των γονιών τους και πορεύονται δημιουργώντας τις δικές τους οικογένειες

με αγάπη και ευλογία.

Νόσησαν από κορωνοϊό και μην έχοντας εμβολιαστεί, δεν άντεξαν τον ανελέητο ιό και έφυγε πρώτη η θεία μου το πρωί της 17ης Δεκεμβρίου, και ενώ είχαμε ειδοποιηθεί να κάνουμε εξιτήριο στο θείο Αδάμ την ίδια ημέρα το μεσημέρι, δεν έγινε ποτέ, αφού λίγες ώρες μετά εξέπνευσε. Ποιος άλλωστε θα μπορούσε να τον φανταστεί να αναπνέει χωρίς την κυρά-Τασία δίπλα του.....

Ζευγάρι παράδειγμα προς μίμηση για όλους μας.... Καλό Παράδεισο να έχετε αγαπημένοι μου και να συντροφεύετε τον πατερούλη μου.....

Με αγάπη
Μαρία Καλπουζάνη
Η ανιψιά σας

Χαρίκλεια Πενταγιώτη

Η Χαρίκλεια Πενταγιώτη-Πέτρου απεβίωσε στις 25 Δεκεμβρίου 2021 στην Αθήνα και εκδηύθη στις 28 Δεκεμβρίου στο κοιμητήριο Ζωγράφου. Γεννήθηκε στο Ευπάλιο όπου πέρασε τα παιδικά και εφηβικά της χρόνια. Μοναχοκόρη του Δημητράκη Πενταγιώτη και της Τασούλας Μπόκαρη ανατράφηκε με πολλή αγάπη, αρχές και αξίες που τις μετέδωσε και στη μοναχοκόρη της Αγλαΐα καθώς και στην εγγονή της Χαρούλα που υπεργαπούσε. Εργάστηκε επί 32 χρόνια στη Βουλή των Ελλήνων και έλαβε βαθιάς εκτίμησης και αγάπης από τους συναδέλφους της. Δημιούργησε μια όμορφη και αγαπημένη οικογένεια με το σύζυγό της Νίκο Πέτρου ο οποίος αγάπησε το Ευπάλιο σαν δικό του χωριό και την κόρη της Αγλαΐα που της χάρισε μια υπέροχη εγγονή. Η απώλειά της μας γεμίζει θλίψη και ευχόμεστε να είναι ελαφρύ το χόμα που την σκεπάζει.

Μαρία Τσιόλκα - Κουφάκη

Έφυγε από τη ζωή σε ηλικία 83 ετών η Μαρία Τσιόλκα - Κουφάκη στις 17 Δεκεμβρίου 2021. Για τους παλαιότερους ήταν κόρη του Μήτσου Κουφάκη, του τηλεγραφετή, όπως τον έλεγαν στο Ευπάλιο. Ήταν παντρεμένη με τον Κωνσταντίνο Τσιόλκα από το Τρίκορφο υψηλόβαθμο τεχνικό στέλεχος της Ολυμπιακής Αεροπορίας επί εποχής Ωνάση. Απέκτησαν δύο κόρες την Ελένη που είναι ιατρός και την Ειρήνη στέλεχος της Ολυμπιακής. Ήταν το υπόδειγμα της καλής μάνας και νοικοκυράς και όλοι όσοι την γνώριζαν είχαν να πουν ένα καλό λόγο γι αυτή. Η εξόδιος ακολουθία και η ταφή τελέστηκαν στο Κοιμητήριο του Ελληνικού της Αττικής. Την αποχαιρέτησαν φίλοι και συγγενείς μ' έναν τρυφερό και συγκινητικό λόγο της κόρης της Ειρήνης.

Γιάννης Σπυρόπουλος

Απεβίωσε στις 27 Δεκεμβρίου σε ηλικία 91 ετών ο Γιάννης Σπυρόπουλος. Ένας καλοκάγαθος άνθρωπος που είχε παντού φίλους, Ασχολήθηκε με τη γεωργία και κτηνοτροφία. Πάντα παρών στα κοινά του Ευπαλίου, ενώ είχε διατελέσει και δημοτικός σύμβουλος

Με την αγαπημένη του γυναίκα Παναγιώτα απέκτησαν τρία παιδιά, τον Κώστα, τον Δημήτρη και το Γιώργο που τους χάρισαν και πολλά εγγόνια. Η εξόδιος ακολουθία τελέστηκε στον Άγιο Γεώργιο Ευπαλίου και η ταφή του έγινε στο κοιμητήριο του Αϊ-Λια.

Γιάννα Τιγγινάγκα

Πέθανε ξαφνικά στα 68 της χρόνια η αρχιτέκτων Γιάννα Τιγγινάγκα. Ένα τσίμμημα σφήκας κι ένα αλλεργικό σοκ ήταν αρκετά για τον πρόωρο χαμό της. Ήταν μια σημαντική αρχιτέκτων-αρχαιολόγος με σημαντική πορεία σε δραστηριότητες του Υπουργείου πολιτισμού και κυρίως ταυτίστηκε με την αποκατάσταση της Βιβλιοθήκης του Αδριανού στην Αθήνα. Η εξόδιος ακολουθία της τελέστηκε την Παρασκευή 22 Νοεμβρίου, στο χωριό της το Ευπάλιο, στην εκκλησία του Αγίου Γεωργίου και η ταφή της στο κοιμητήριο του Αϊ-Λια.

Στο συλλυπητήριο μήνυμά της η Υπουργός Πολιτισμού και Αθλητισμού **Λίνα Μενδώνη** αναφέρει:

«Η Γιάννα Τιγγινάγκα ταύτισε τη σταδιοδρομία και το δημιουργικό της έργο με την προστασία και την ανάδειξη του πολιτιστικού μας αποθέματος, αλλά και με την υποστήριξη και υλοποίηση σχεδίων και έργων πρωτοπόρων, μέσα από τα οποία το κοινωνικό σύνολο απέκτησε μια καλύτερη θέαση του αρχαίου μνημειακού μας πλούτου. Από το 1979 που ανέλαβε τα καθήκοντά της ως αρχιτέκτων στην τότε Α' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και για περίπου τρεις δεκαετίες, εργάστηκε με βαθιά αφοσίωση και ζήλο για την ανάδειξη της εικόνας του δημόσιου και ιδιωτικού βίου στην Αθήνα κατά τη ρωμαϊκή εποχή. Συνέδεσε το όνομά της με το κορυφαίο έργο αποκατάστασης και ανάδειξης της Βιβλιοθήκης του Αδριανού, ενώ υπήρξε από τους κύριους συντελεστές της ενοποίησης των αρχαιολογικών χώρων της Βιβλιοθήκης Αδριανού και της Ρωμαϊκής Αγοράς. Χάρη στη θαυμαστή μεταμόρφωση της Βιβλιοθήκης που επιμελήθηκε, από το 2004 ο χώρος κατέστη επισκέψιμο αρχαιολογικό μνημείο από το ευρύ κοινό. Με τη συνταξιοδότησή της το 2011, από τη θέση της Προϊσταμένης του Τμήματος Μελετών Αρχαίων και Ρωμαϊκών Μνημείων της Διεύθυνσης Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του Υπουργείου Πολιτισμού άφησε σημαντική παρακαταθήκη το μελετητικό της έργο, με κυριότερη την αρχιτεκτονική μελέτη της ανατολικής πτέρυγας της Βιβλιοθήκης Αδριανού. Είχα τη χαρά και την τιμή να τη γνωρίσω και να συνεργαστώ μαζί της. Η Γιάννα Τιγγινάγκα υπήρξε μια αφοσιωμένη και συνεπής επιστήμων, μια οραματίστρια. Το έργο της θα διατηρεί για πάντα τη μνήμη της ζωντανή».

Τσιτσής Αριστείδης

Σε ηλικία 88 ετών απεβίωσε στις 13 Αυγούστου 2021 ο Αριστείδης Τσιτσής, καθηγητής Φυσικής Αγωγής, που υπηρέτησε για πολλά χρόνια και στο Γυμνάσιο και Λύκειο του Ευπαλίου. Ήταν παντρεμένος με τη Ρήνα Γ. Χρυσανθάκη και είχαν αποκτήσει δύο παιδιά, τον Βασίλη, Μαιευτήρα-Γυναικολόγο που υπηρετεί στο Νοσοκομείο του Πύργου και τη Λένα, επίσης καθηγήτρια Φυσικής Αγωγής, που του χάρισαν και εγγόνια. Τα τελευταία του χρόνια είχε ζήσει μαζί με τον γιο του Βασίλη στον Πύργο Ηλείας, ενώ τα καλοκαίρια επισκεπτόταν πάντα και το Ευπάλιο.

Η πίτα της Ένωσης Ευπαλιωτών και οι εκλογές

Για δεύτερη χρονιά ο κορωνοϊός "στυλώνει τα πόδια" και τον βρίσκουμε μπροστά μας εκτός όλων των άλλων και στην εκδήλωση για την κοπή της πίτας μας. Παρόλα αυτά κι επειδή δεν γνωρίζουμε τις εξελίξεις, το Δ.Σ. μερίμνησε έγκαιρα να κλείσει την θαυμάσια αίθουσα στη Λέσχη Αξιωματικών Ενόπλων Δυνάμεων της Αθήνας για την Κυριακή στις 27 Φεβρουαρίου.

Αν οι υγειονομικές συνθήκες το επιτρέψουν η πίτα θα κοπεί εκεί και γι αυτό θα υπάρξει νεώτερη ενημέρωση. Διαφορετικά το Δ.Σ. θα κόψει την πίτα την ίδια μέρα στα γραφεία της Ένωσης όπου πάλι θα υπάρξει σχετική ενημέρωση.

Παράλληλα θα γίνει και η εκλογοαπολογιστική Γενική Συνέλευση όπου λόγω λήξης της θητείας στις 17 Μαρτίου 2022 του τωρινού Διοικητικού Συμβουλίου θα οριστεί και η ημερομηνία των εκλογών.

Για όλα θα υπάρξει σχετική ενημέρωση. Μέχρι τότε μεγάλη προσοχή για την υγεία σας. Καλή χρονιά.

Υ.Γ. Θερμή παράκληση στείλτε τα e-mail σας στο perilouko@yahoo.gr ή με SMS στο 6972318317

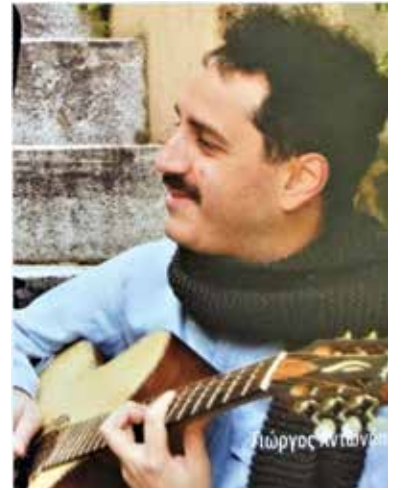

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ: Ένα νέο αστέρι από τη Δωρίδα

Ένα πολυτάλαντο αστέρι ανέτειλε από τη Δωρίδα. Ο Γιώργος Ν. Αντωνόπουλος μπορεί να σπουδάσει Ηλεκτρολόγος Μηχανικός σε ΤΕΙ αλλά τον κέρδισε η καλλιτεχνία. Σπουδαίος μουσικός, στιχουργός, τραγουδιστής αλλά και ηθοποιός αφού τελείωσε αριστούχος και τη Δραματική Σχολή Βεάκη. Σπουδαίες συνεργασίες στο σανίδι με κορυφαίους ηθοποιούς όπως την Ναταλία Δραγούμη, τη Βέρα Κρούσκα, την Κερασία Σαμαρά κ.ά. Μεγάλη του αγάπη η μουσική όπου δημιουργεί τραγούδια γράφοντας μουσική και στίχους. Τελευταία του δουλειά "Οι Μυριάδες Ιστορίες" που μελοποίησε με μια παρέα φίλων μουσικών του "ΑΛΓΙΜΩΤΡΑ". Όπως αναφέρουν στο CD οι "ΑΛΓΙΜΩΤΡΑ" είναι μια μπάντα

που δημιουργήθηκε στα τέλη του 2018. Πρόκειται για την συνύπαρξη έξι νέων μουσικών με σκοπό τη δημιουργία ενός καινούργιου ηχητικού υλικού. Το όνομά τους αποτελεί μια λεξιπλασία ... Γράφουν δικές τους πρωτότυπες συνθέσεις και οι ήχοι με τους οποίους πειραματίζονται αποτελούν μια μείξη έντεχνου, παραδοσιακού, ρεμπέτικου και τζαζ ρεπερτορίου. Αξιοσημείωτο είναι ότι τα τραγούδια του CD ερμήνευσαν αξιόλογοι επώνυμοι τραγουδιστές όπως ο Βασίλης Λέκκας, η Ρίτα Αντωνοπούλου, ο Γεράσιμος Ανδρέατος, κ.ά. Ο Γιώργος τον τελευταίο καιρό έδωσε σπουδαίες μουσικές παραστάσεις με μεγάλη επιτυχία, σε γνωστούς χώρους όπως ο Σταυρός του Νότου, στο Γκάζι κ.ά.

Γνωρίζουμε ότι τα προβλήματα είναι πολλά. Τα ίδια αντιμετωπίζουμε λίγο πολύ όλοι. Και η εφημερίδα σας, "ΤΟ ΕΥΠΑΛΙΟ", εκτός από τα εκδοτικά προβλήματα λόγω κορωνοϊού, έχει και τα οικονομικά. Η έκδοση κάθε

SOS... οι συνδρομές σας!

τεύχους (ατελιέ, δημιουργικό, χαρτί, τυπογραφείο, συσκευασία, επικετοποίηση, ταχυδρομείο) στοιχίζει 1200 ευρώ. Στείλτε την μικρή ετήσια συν-

δρομή σας γιατί διαφορετικά με μεγάλη μας λύπη θα σταματήσει να σας έρχεται.

Το Δ.Σ. της Ένωσης

Εστειλαν τις συνδρομές τους

ΕΥΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΤΩΝΗΣ	20€	ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΙΩΑΝΝΗΣ	20€
ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΥ ΜΑΡΙΑ	30€	ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ ΙΩΑΝΝΑ	10€
ΘΕΟΧΑΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (Καναδά)	50€	ΣΑΪΤΑΣ ΚΩΝ. ΙΩΑΝΝΗΣ	50€
ΚΑΛΑΜΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ	20€	ΣΚΑΛΙΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ	25€
ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	30€	ΣΥΡΙΣΤΑΤΙΔΟΥ ΚΑΛΛΙΟΠΗ	30€
στη μνήμη Φωτεινής Καραντώνη		ΤΙΓΓΙΝΑΓΚΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ	40€
ΚΟΝΤΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ	20€	ΤΣΙΚΑΣ ΠΑΥΛΟΣ	10€
ΛΑΜΠΡΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ	30€	ΤΣΙΛΛΗΣ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ	30€
ΜΙΧΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ	20€	ΦΙΝΑΛΗΣ ΕΡΡΙΚΟΣ	30€
ΜΙΧΟΥ ΕΥΘΥΜΙΑ	30€	ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗ ΒΑΣΙΛΙΚΗ	20€
ΜΠΟΚΑΡΗ ΤΟΥΛΑ συζ. ΧΑΡ.	50€	ΦΟΥΝΤΟΥΛΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ	20€
ΜΠΟΚΑΡΗΣ ΧΑΡ. ΜΑΚΗΣ	100€	ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ	50€
ΜΠΡΑΟΥΝΟΣ Κ. ΙΩΑΝΝΗΣ	25€	ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ (ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΕΤΕ 16/11)	30€
ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ ΑΓΓΕΛΙΚΗ	50€	ΨΗΜΑΔΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	10€

Η Ρουμελιώτισσα στον αγώνα του '21

Από την παρουσίαση του βιβλίου της Λαμπρινής Κουφάκη*

Είναι κοινός τόπος, ότι η ιστορική παράδοση του Ελληνικού Έθνους, η πνευματική και οικονομική άνοδος του παροικιακού και υπόδουλου Ελληνισμού κατά τον τελευταίο αιώνα της τουρκοκρατίας, η διάδοση των φιλελεύθερων ιδεών της εποχής, η οργανωτική προετοιμασία από τη Φιλική Εταιρεία και οι ετοιμοπόλεμες δυνάμεις των κλεφτών και των αρματολών, υπήρξαν τα θεμέλια πάνω στα οποία στηρίχτηκε η Επανάσταση του 1821. Παρά τις δυσμενείς εξωτερικές συνθήκες, το σάλπισμα της ελευθερίας βρήκε τους Έλληνες συσπειρωμένους για την αποτίναξη του ζυγού. Κάτω από τη σημαία της Επανάστασης ενώθηκαν προύχοντες και αγρότες, κλεφταρματολοί και καπεταναίοι, εξέχουσες μορφές της Διασποράς και εκκλησιαστικοί άντρες με τη απόφαση να ανακτήσει το έθνος «την πολιτικήν αυτού ύπαρξιν και ανεξαρτησίαν» όπως τονίζονταν στην λακωνική διακήρυξη της Α' Εθνοσυνέλευσης τον Ιανουάριο του 1822. Πρωταγωνιστές της Επανάστασης δεν ήταν μόνο οι άντρες, ιδιαίτερη ήταν και η συμβολή των γυναικών, είτε πρόκειται για μάνες, για σύζυγοι ή ακόμα και για καπετανίσσες. Οι γυναίκες αυτές πολέμησαν με την ίδια αγάπη με την οποία φρόντιζαν την οικογένεια τους, και αυτό διότι η πατρίδα ήταν γι' αυτές οικογένεια. Για την επέτειο των διακοσίων χρόνων από την Εθνεγερσία, είναι ιστο-

ρικό μας χρέος να ψηλαφίσουμε, έστω ακροθιγώς, τις σωστές διαστάσεις της δράσης των επώνυμων και ανώνυμων γυναικών της Ρούμελης στα χρόνια της σκλαβιάς και τη συμβολή τους στον Αγώνα για την

βιογραφίες των φιλελλήνων αγωνιστών, τις διηγήσεις των περιηγητών, την ιστοριογραφία, τη ζωγραφική. Για κάθε μία γυναίκα από αυτές μπορεί να γραφεί ολόκληρο έπος, για την περιπλάνησή τους στα βουνά και την απόκτηση των παιδιών τους μέσα σε σπηλιές, για την αξιοθαύμαστη αντοχή τους τόσο στις συμφορές όσο και στην απώλεια των αγαπημένων τους ανθρώπων στην εξέγερση του '21, δείχνοντας χριστιανική υπομονή και εγκαρτέρηση. Τίποτα δεν τις τρόμαζε και δεν τις απασχολούσε που να τις κάνει να λησμονήσουν τα καθήκοντά τους προς τον εαυτό τους, προς τον πλησίον τους, προς τα παιδιά τους, προς την πατρίδα. Έτσι, κατάφερα να συγκεντρώσω πληροφορίες για

απελευθέρωση. Γυναίκες, Μάνες, Σύζυγοι, Κόρες, Καπετανίσσες. Ψάχνοντας μέσα στις ξεχασμένες της Ιστορίας σημειώσεις διαπίστωσα ότι βασικές μαρτυρίες και πληροφορίες έχουμε από το ελληνικό τραγούδι, τη δημοτική μας ποίηση, τις μαρτυρίες αυτόπτων μαρτύρων, την ποίηση, τις

τις γνωστές και τις άγνωστες γυναίκες της Ρούμελης, για τη ζωή τους και τη θέση τους στον ιστορικό καμβά και να τις καταγράψω σε αυτό το βιβλίο. Ο ρόλος της γυναίκας (μάνας-συζύγου-κόρης) στο πλαίσιο της οικογένειας, σε όλη αυτή την περίοδο, ήταν καθοριστικός. Εκείνη κουβαλούσε την ψυχή του Γένους, την παράδοση, τον μύθο και την ιστορία της φυλής μας. Η γυναίκα που κυοφόρησε την Ιστορία μας, χωρίς ποτέ της να τη διδαχτεί. Έβγαине από τα χείλη της σαν παραμύθι. Γυναίκα της σκλαβιάς, που σε κανένα σχολείο δεν μαθήτευσε παρά στα αθόλωτα νερά της παράδοσης, με έντρονο θρησκευτικό συναίσθημα, το αδιαμφισβήτητο θεμέλιο της εθνικής συνοχής.

Η γυναίκα του '21 δεν ήταν μόνο η μάνα με το παιδί στην πλάτη και το εικόνισμα στον κόρφο. Ήταν η άφοβη συμπαρσάτριά του άνδρα της.

Στη Λιάκουρα στη Λειβαδιά, στην Γκίωνα του Σαλώνου και στα Βαρδούσια τα ψηλά πόχουν τις καταβόθρες. Ήταν δίπλα στον αγωνιστή άνδρα, είτε νοσοκόμα με τα βότανα από τις πλαγιές των βουνών, είτε παρηγορητήρα στον τραυματισμένο ετοιμοθάνατο ήρωα.

Αυτές οι Ελληνίδες δεν πήγαιναν στα μετερίζια να δώσουν μόνο θάρρος στους πολεμιστές, να παρασταθούν στον θάνατό τους, αλλά πήγαιναν φορτωμένες βαριά με ψωμί, πίτες,

παξιμάδια, λάδι, κραμπολάχανα το καλοκαίρι, βαρέλες με κόκκινο

κι άσπρο κρασί. Κουβαλούσαν στα στρατόπεδα πάλες, μπαρούτι και κανόνια. Σέρναν φυσέκια στην ποδιά και πέτρα στο μαντήλι και στη μεσούλα τους σπαθί μαλαματένιο.

Πολεμούσαν κάποτε μαζί με τους άνδρες και τα παιδιά τους σε διάφορους προμαχώνες, κι όταν οι πορθητές πάτησαν στο χωριό, βρέθηκαν ανάμεσα στα σκοτωμένα πτώματα πολλών μαχόμενων γυναικών.

Είναι κοινή αλήθεια ότι η Ρούμελη διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην Ελληνική Επανάσταση. Ποιος δεν γνωρίζει ότι το πρώτο κάστρο που καταλήφθηκε από τους αγωνιστές ήταν τα Σάλωνα. Ποιος δεν θυμάται τους ήρωες-θρύλους που σφράγισαν τον αγώνα στη Ρούμελη: Ησαΐας, Οδ. Ανδρούτσος, Αθ. Διάκος, Μακρυγιάννης, Πανουργιάς, Κατσαντώνης, Καραϊσκάκης, Κοντογιανναίοι.

Είναι πια καιρός στο πάνθεον των ηρώων να βρουν τη λαμπρή θέση που τους αξίζουν και οι Καπετανίσσες της Ρούμελης.

Οι Μεσολογγίτισσες κατά τη διάρκεια της πολιορκίας, εκτός από τη φροντίδα των παιδιών τους, βοήθησαν ποικιλοτρόπως στην άμυνα, μεταφέροντας υλικά για τα οχυρωματικά έργα, αναλαμβάνοντας την περιθαλψη των τραυματιών, ανακουφίζοντάς τους, φτιάχνοντας αλοιφές με ρακί και κρασί.

Όταν ήρθε η ώρα της Εξόδου, οι γυναίκες δεν λιποψύχησαν. Φόρεσαν ανδρικά ρούχα, πήραν τα μωρά στην αγκυλιά τους και κρατώντας το σπαθί έλαβαν μέρος αποφασισμένες για όλα. Όσες διασώθηκαν είχαν τραγική κατάληξη, καθώς υπήρξε ενεκτονία και αιχμαλωσία χιλιάδων από αυτές, που σύρθηκαν σε όλα τα σκλαβοπάζαρα του τότε οθωμανικού κράτους. Η αναγνώριση των γυναικών του Μεσολογγίου στη λογοτεχνία και την τέχνη δεν ήταν τυχαία. Μας δείχνει την ενεργή και αποφασιστική συμμετοχή τους στην υπεράσπιση του τόπου τους. Το κέντρο αναφοράς στους Ελεύθερους Πολιορκημένους είναι η γυναίκα. Ο Σολωμός τη βλέπει ως σύμβολο θυσίας, αγάπης και ελευθερίας.

Όλο το δράμα των ηρωίδων του Μεσολογγίου απεικονίζεται στους πίνακες όλων των ξένων ζωγράφων της εποχής. Δυστυχώς λίγα ονόματα γυναικών έχουν σωθεί. Η έκδοση αυτού του βιβλίου είναι φόρος τιμής για τις θυσίες που κατέβαλαν οι Μεσολογγίτισσες και για να φανερίσει ότι το Μεσολόγγι δεν ήταν έπος μόνο των ανδρών, αλλά και των γενναίων και θαρραλέων γυναικών.

* Η Λαμπρινή Κουφάκη είναι Πρόεδρος της Ένωσης Γυναικών Φωκίδας, ιστορικός μελετητής-δημοσιογράφος, συγγραφέας.

Το SUPER MARKET "Vivian" εύχεται σε όλους τους Δωριείς και πελάτες του ένα ευτυχισμένο

2022

Επιδρομή στη Βαρνάκοβα και τα Παλιοξάρια

Του Ανδρέα Κυτέα *

Λίγες μόλις μέρες μετά τα γεγονότα του Μαλανδρινού το 1826, τέσσερις χιλιάδες Τούρκοι υπό τους Οστάνμπεη (Μουστάμπεη) και Κεχαγιά του Ιμπραήμ Πασά, κίνησαν από το Μεσολόγγι και ήρθαν στην Ναύπακτο. Στις 29 Ιανουαρίου διάβηκαν το Μόρνο και κατευθύνονταν στη Βαρνάκοβα, όπου ήταν ένα από τα στρατόπεδα της επαρχίας Λιδορικού· σε αυτό το ύψος τους ανέκοψαν για κάποιες ώρες, δηλαδή όσο άντεξαν, οι λίγοι στρατιώτες του Σκαλτσά που είχαν φυλάκιο στην Αγία Τριάδα, πιθανά στην εκκλησία ανάμεσα στον Κάμπο και το Κλήμα. Οι αμυνόμενοι υποχώρησαν συντεταγμένα στην Βαρνάκοβα, ενώ, «από μεν τους εχθρούς εφονεύθησανέξ, οίτινες και ελαφυραγωγήθησαν, εξωγρήθη δε και εις, από δε των Ελλήνων ουδείς εβλάφη».

Μετά την σύγκρουση στην Αγία Τριάδα οι Τούρκοι γύρισαν και στρατοπέδευαν στον Άμπλα, δηλαδή στο σημερινό Ευπάλιο. Την επόμενη μέρα οι εχθρικές δυνάμεις κίνησαν και πάλι προς τα πάνω μέρη και αναπτύχθηκαν γύρω από τη Βαρνάκοβα και το Βλαχοκάτουνο έως τη Βελβίτσενατων Κραβάρων. Συνέλαβαν αιχμαλώτους πολλούς Αποκουρίτες και άλλους Δυτικοελλαδίτες, οι οποίοι έφευγαν να γλυτώσουν προς τις επαρχίες της Ανατολικής Ελλάδας και μάζεψαν από τις γύρω περιοχές επτά χιλιάδες πρόβατα. Οι στρατιώτες του Σκαλτσά που βγήκαν από τη Βαρνάκοβα για να τους αποκρούσουν «εφόνευσανπέντε, εξώγρησαν δε και ένα Άραβα». Στη συνέχεια οι επιδρομείς επέστρεψαν και στρατοπέδευαν στο Ελαιοστάσιο, στο Μεραφέντι.

Η αναφορά του Σκαλτσά για την εχθρική επίθεση της 29ης Ιανουαρίου, στάλθηκε στην κυβέρνηση από το Παλιοξάρι στις 6 Φεβρουαρίου. Μια ώρα πριν φέξει, περιγράφει, οι εχθροί κτύπησαν αιφνιδιαστικά «εις το κατά την Ναύπακτονστρατοπεδευμένον σώμα μου», δηλαδή στο Ομέρ Εφέντη. Η μάχη διήρκησε έως τις ένδεκα και οι Τούρκοι υποχώρησαν με πολλούς σκοτωμένους και λαβωμένους «εκ των οποίων επτά επήραν οι εδικοί μας, έπιασαν και έναν ζωντανόν, οίτις είναι γενήτσαρης και Τοπτζής του Σουλτάνου. Επήραν και πέντε άλογα. Από τους εδικούς μας τρεις εφονεύθησαν και ειςεπληγώθη. Επήραν και οι εχθροί γυναίκας, παιδιά και πολλά πρόβατα. Την νύκταν εκείνην εκοιμήθησαν εις Μαραφέντη». Την άλλη μέρα, αναφέρει ο Σκαλτσάς, οι εχθροί ήρθαν κατ' άπάνω, «αλλά όντες προπαρασκευασμένοι (προετοιμασμένοι) οι εδικοί μας τους αντέκρουσαν ανδρείως». Στη δε μάχη που ακολούθησε και διήρκησε οκτώ ώρες, σκοτώθηκαν και πληγώθηκαν πολλοί από τους εχθρούς, «εξών εξ έκδυσαν οι εδικοί μας, έπιασαν και έναν ζωντανοναράπην. Από δε τους εδικούς μας δύο εφονεύθησαν

και ειςεπληγώθη. Οι δε εχθροί με καταισχύνην των έφυγον».

Τους αιχμάλωτους Τούρκους και τον Άραβα των αναφερόμενων μαχών, έστειλε ο Σκαλτσάς στην κυβέρνηση, με νέες εκκλήσεις για την αποστολή πολεμοφοδίων, τροφών και χρημάτων. Η κυβέρνηση εξέφρασε την ικανοποίηση της για την επιτυχή αντίκρουση των εχθρικών επιθέσεων και ενημέρωσε τον αρχηγό ότι στέλνει τις προμήθειες που μπορεί, επισημαίνοντας όμως τις δυσκολίες που υπάρχουν στην μεταφορά τους

και την «παντελή αχρηματία» του εθνικού ταμείου.

Σε γράμμα του «προς τους εις Σάλωνα Στρατηγούς», στις 30 Ιανουαρίου, ο Σκαλτσάς αναφέρει ότι «εχθές ευγήκαν οι Τούρκοι από Έπαχτον έως πέντε χιλιάδες»· κι ενώ ενημέρωσε για τις συγκρούσεις στη στεριά, συμπλήρωσε πως «το επίλοιπον (εχθρικό) ασκέρι με τα καράβια εκοιμήθησαν εις Τερζώνια, τα δε καράβια ετραβούσαν κατά την Βιτρινίτζαν».

Ο Σκαλτσάς στρατολόγησε και άλλους από τα χωριά της επαρχίας και ειδοποίησε τους άλλους αρχηγούς στις γύρω επαρχίες για τις κινήσεις των Τούρκων, που σύμφωνα με όσα είπαν κάποιοι αιχμάλωτοι στην ανάκριση είχαν σκοπό να περάσουν για τα Σάλωνα. Στη Γρανίτσα ήταν εκείνες τις μέρες με το σώμα του και ο Βαγγέλης Κοντογιάννης, ανεψιός του αρματολού του Πατρατζικίου Μήτσου Κοντογιάννη, με κατεύθυνση το Μεσολόγγι όπου κατόπιν εντολής θα πήγαινε και ο Σκαλτσάς.

Στην επιστολή του ο έπαρχος πληροφορεί την κυβέρνηση ότι η επαρχία συντηρεί με τροφές το σώμα του Σκαλτσά, αλλά λείπουν τα πολεμοφόδια. Ζητά λοιπόν την αποστολή τροφών και πολεμοφοδίων και προτείνει ως τόπο αποστολής τα Τριζόνια γιατί όταν έρχονται τροφές στα άλλα προβάσιμα στους πολίτες σκαλώματα μαζεύεται πολύς πεινασμένος κόσμος.

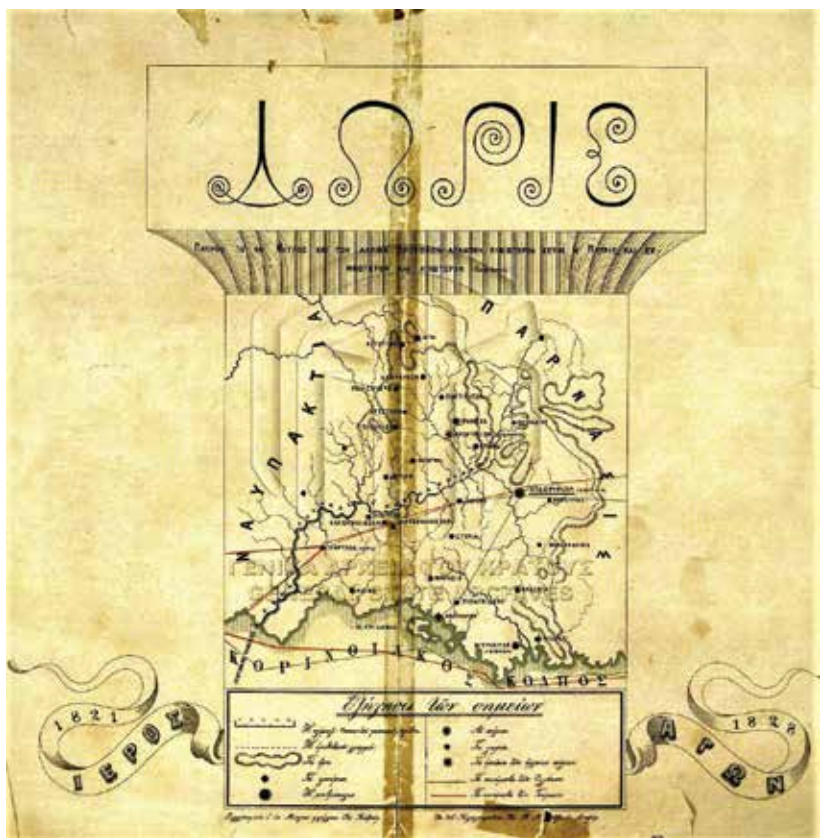
Την κατάσταση στα πάνω μέρη της επαρχίας Λιδορικού περιέγραψαν με επιστολή τους στις 2 Φεβρουαρίου οι εκεί πρόκριτοι, όταν αναφέρονταν

στην σύγκρουση Σκαλτσά – Αποκορίτη. «Ημείς -γράφουν- είμεθα ανάμεσον των εχθρών των εν Πατρατζικίω και Ναυπάκτω και καθημερινώς-πολεμούμεν τους εχθρούς και δεν ημπορούμεν να βασταχθώμεν. Από το άλλο μέρος τα συχνοπεράματα των στρατευμάτων δια την όπισθεν του Μεσολογγίου εκοτρατείανκαι αι επιστροφάι εις τα Σάλωνα μας ηφάνισαν από τα πολλώτα τα έξοδα. Και ως χείριστον πάντων αι πολλά καταχρήσεις των και μάλιστα όπου εβιάσθημεν να στενοχωρήσωμεν τους πολλούς κατοίκους, αν είχεν μίαν οκκάνάλεβρον να το φορτώσουν και να το υπάγουν στην Δερβάκιτσα εις εξοικονόμησιν του στρατοπέδου».

Οι στρατοπεδευμένοι στα χαμηλά της επαρχίας Λιδορικού, Τούρκοι και Άραβες, δεν έπαυσαν να επιτίθενται και να λεηλατούν τα χωριά γύρω από τη Βαρνάκοβα και να αιχμαλωτίζουν τους πρόσφυγες των δυτικών επαρχιών, οι οποίοι αναζητούσαν ασφάλεια στα ανατολικά μέρη. Εκεί γύρω στις 10 Φεβρουαρίου πραγματοποιήσαν μια μεγάλη διείσδυση προς τα πάνω χωριά και στις 13 του μήνα έφτασαν στο Κάτω Παλιοξάρι. Με δέος και φρίκη ο έπαρχος Λιβερόπουλος ενημέρωσε στις 15 Φεβρουαρίου την κυβέρνηση με επιστολή του από το Πάνω Παλιοξάρι για «τα προλαβόντα δεινά, το θάνατο(ς) και την αιχμαλωσία, τα οποία οι άνθρωποι ιδίως όμασειδον». Οι διασωθέντες κάτοικοι των κάτω μερών της επαρχίας Λιδορικού, οι του Μαλανδρινού, οι Αποκουρίτες και οι Ζυγιώτες, αναζητώντας ασφάλεια έπιασαν τα βράχια και τις σπηλιές της Κόκας του Παλιοξαρίου.

Όλοι αυτοί οι αποκλεισμένοι που κατέφυγαν στην Κόκα, αναφέρει ο Λιβερόπουλος, «υστερούνται πολεμοφοδίων χωρίς των οποίων κινδυνεύει η ασφάλεια των», και συνεχίζει: «Οι καταφυγόντες δυστυχείς ούτοι Δυτικοελλαδίτες εις αυτά τα οχυρώματα, έχουν μήνας ολόκληρους να ιδούν έμπροσθεν τους άρτον, ζώντες με ελαιολείψανα(κουκούτσια ελιάς) και φύλλα δέντρων. Και αν από την φοβεράνμάχαιραν του εχθρού διασωθούν κινδυνεύουν ν' αποθάνουν της σκληρής πείνης». Τέλος, ειδοποιεί την κυβέρνηση ότι μεταβαίνει στο Ναύπλιο ο Παναγιώτης Κονδύλης «ίνα και δια ζωσης φωνής ομολογήση τα ανωτέρω και παραλάβη και πολεμοφόδια και τροφές».

Επιστολή στην κυβέρνηση έστειλαν την ίδια μέρα, στις 15 Φεβρουαρίου

από το Παλιοξάρι και οι πρόκριτοι των κάτω χωριών του Λιδορικού, αναφέροντας κι αυτοί ότι οχυρώθηκαν «εις την αποκλείστραν της Κόκας εις την οποίαν ασφαλίσαμεν τα γυναικόπαιδα». Ενημερώνουν επίσης ότι ζήτησαν από τον Δ. Σκαλτσά εξήντα στρατιώτες, οι οποίοι και έστησαν ταμπούρια και προστάτευαν τους τέσσερις χιλιάδες αμάχους. Λείπουν όμως, ενημέρωναν, τα πολεμοφόδια και τροφές έχουν για ένα περίπου μήνα μόνο διακόσιοι, «οι δε λοιποί ζώμεν με γκόρτζα, καλαμποκόσσια και τζήπουρα». Παρακαλούσαν τέλος την διοίκηση να τους στείλει κυρίως πολεμοφόδια, διότι, όπως ανέφεραν χαρακτηριστικά, «αποφασίσαμεν να φάμε χόμα και να αποθάνωμεν, αι μεν γυναίκαί και τα μικρά παιδιά μας από την πείναν, ημείς δε από τον τιμιώτατον θάνατον του βολιού».

Η επιστολή των προκριτών στάλθηκε στην κυβέρνηση με τον Παλιοξάρητη Παναγιώτη Κονδύλη και την υπέγραψαν, οι Παπαθανάσης και Αναγνωστάκης (Παπαθανασίου)

από το Παλιοξάρι, Στάθης (μάλλον Αδαμόπουλος) από το Λυκοχώρι, Αντώνης από το Κλήμα, Αναγνώστης (Τσιρεμέγκλης) από τον Παλιόμυλο, Στάθης (Μπεζαίτης) από την Περιθιώτισσα και ο μοναχός Κυριανός από τη Βαρνάκοβα.

Ο Π. Κονδύλης πρέπει να έφθασε στο Ναύπλιο στις 10 Μαρτίου, όπως προκύπτει από το σημείωμα του Εκτελεστικού προς το υπουργείο Πολέμου, με το οποίο διατασσόταν η αποστολή πολεμοφοδίων και τροφών στους αποκλεισμένους της Κόκας. Απεστάλησαν έτσι «200 οκ. Πυρίτιδα, το ανάλογον μολύβι και χαρτί και 1000 τουφεκόπετραι». Η αναφορά στον αποκλεισμό της Κόκας, στον φάκελο του Παλιοξάρητη αγωνιστή Νικολάου Παπα-Μηλιώνη, μας πληροφορεί ότι οι Τούρκοι δεν μπόρεσαν να κυριεύσουν την αποκλείστρα και να βλάψουν τους αποκλεισμένους.

Η τρομερή πίεση του εχθρού στην ευρύτερη περιοχή, με τη συγκέντρωση σχεδόν πενήντα χιλιάδων Τούρκων και Αράβων στα δυτικά των

Σαλώνων, δυσκόλεψε πολύ και την τροφοδοσία των ελληνικών σωμάτων. Ο Σκαλτσάς προειδοποιεί για μια ακόμη φορά την κυβέρνηση, στις 10 Φεβρουαρίου από το Λιδορικό, ότι λείπουν τα αναγκαία όπλα και οι τροφές και διερωτάται: «πώς είναι δυνατόν οι στρατιώται να καταφρονήσουν τον θάνατον και να έχουν ευπειθειαν εις τους αρχηγούς των;». Παρόμοια επιστολή για την αποστολή των αναγκαίων προμηθειών, στέλνει και ο Αποκορίτης από τα Καρούτια, στις 28 του ίδιου μήνα, ζητώντας τροφές και πολεμοφόδια, «ίνα μη το σώμα μου βεβιασμένονδιαλυθή». Ενημερώνει επίσης ότι γίνονται καθημερινές μάχες με τους εχθρούς στα κάτω μέρη των επαρχιών και πως την ημέρα εκείνη, οι άνδρες του σκότωσαν 10 και πήραν 1200 πρόβατα από αυτά που είχαν αρπάξει οι Τούρκοι από τα χωριά. Την «χωσιά» του Αποκορίτη στην περιοχή της Ναυπάκτου, με τους σκοτωμένους Τούρκους και τα πρόβατα, επιβεβαιώνει και ο οεπαρχος Λιβερόπουλος σε επιστολή του στην

κυβέρνηση, στις 24 Φεβρουαρίου από τη Βιτρινίτσα.

Με νέα επιστολή ο Σκαλτσάς από την Βαρνάκοβα στις 30 Μαρτίου ενημέρωσε ότι «οι κάτοικοι της επαρχίας Λοιδωρικού βλέποντες τον μέγανκίνδυνον, απεφάσισαν και οχυρώθησαν εις διαφόρους αποκλείστρας· μαζί και πολλοί άλλοι από άλλες επαρχίας, αποκουρήται, ζυγιώτες και βλάχοι».

Έστειλε έτσι δυο ανθρώπους του «να πάρουν από την κυβέρνηση 200 διακόσιαι οκάδες πυρίτιδα με το ανάλογον χαρτί και μολύβι», γιατί όπως εξηγούσε, χωρίς αυτά τα πολεμοφόδια «ο οχυρός τόπος θέλει φανεί ανωφελής» και να «μη κινδυνεύσωσιν τόσες χιλιάδες ψυχές οι οποιαζώσιν με λάχανα μόνον, και καμίαν φοράν με κρέας».

*** Το άρθρο περιέχεται στο βιβλίο του Ανδρέα Κутέα "Στον δρόμο προς την Ελευθερία, Οι επαρχίες Λιδορικού και Μαλανδρινού στην Επανάσταση (1821-1828)"**

ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟ ΔΙΗΓΗΜΑ ΜΑΘΗΤΡΙΑΣ ΧΑΡΑΣ ΖΩΗΤΟΥ “Ελεύθεροι Πολιορκημένοι” στο μοναστήρι της Παναγίας Βαρνάκοβας

Μπαρούτι και λιβάνι γινόταν ένα. Μύριζε το δάσος της Βαρνάκοβας. Ηχούσαν τα καριοφίλια, άναψαν κι αντιλαλούσαν τα φαράγγια αντίπερα μέχρι την Ποτιδάνεια και την Ελατού. Οι Τούρκοι πολιορκούν το μοναστήρι με λύσσα. Κλεισμένοι μέσα αμύνονται οι μοναχοί γενναία με τις ευχές του Γέροντά ηγουμένου τους, του πατρο-Κοσμά. Στο ένα χέρι το όπλο και στ' άλλο το κομποσχοίνι. Στις γύρω βουνοκορφές οι ανδρείοι καπεταναίοι με τα παλληκάρια τους προστατεύουν το μοναστήρι. Έσφιγγε η θηλιά γύρω από το βυζαντινό μοναστήρι του τόπου μας. Με βόλια και γιουρούσια. Τα πουλιά σάπασαν, φτεράκιζαν μακριά.

- Δειλίες ωρέ Κωνσταντή, ακούστηκε η φωνή του Γέροντα. Ο Κωνσταντής, ένα αμούστακο καλογεροπαίδι δεν είχε καλά-καλά καταλάβει πως υπάρχει και Θεία βοήθεια.

- Ευλόγησον Γέροντα, μα... να... ξέρεις... ψέλλισε ο Κωνσταντής.

- Ε, μη χολοσκάς, πανηγύρι έχουμε και δε γίνεται χωρίς όπλα, του απάντησε ο Γέροντας.

Στο μεταξύ ακούστηκε αλαλαγμός νέας εφόδου. Φωνές, τύμπανα χτυπούσαν και οι πολιορκητές ζητούσαν βοήθεια από τον Μωάμεθ.

-Εσεις το Χριστό, ακούστηκε από τους μοναστηριακούς προμαχώνες η φωνή του Γέροντα-Κοσμά. Και συνέχισε: -Χριστός νικά παλικάρια μου, κάντε το Σταυρό σας.

Τα κύματα των Οθωμανών αποκρούονταν το ένα πίσω από το άλλο. Όσοι προσπαθούσαν να αναρριχηθούν στους προμαχώνες πλήρωναν ακριβά την τόλμη τους.

Και μέσα στην πολλή φασαρία, εκεί που οι μοναχοί

Χρυσάνθος και Καλλίστρατος παραφυλάνε, να 'σου και σαν το φάντασμα ηδύαι μπροστά στα μάτια τους μέσα στον αυλόγυρο ένα αρματωμένο, σαν τον αστακό, τουρκάκι. Ξαφνιάστηκαν οι μοναχοί. Με τρόπο και σπαραγμό σιγομουρμουρίζει το παλληκάρκι:

-Ευλογείτε πατέρες, εγώ είμαι με το Χριστό και την Παναγιά, μα βρέθηκα στους άπιστους με τη βία. Είμαι βαπτισμένος και ονομάζομαι Αρσένιος. Οι άπιοστοι με φωνάζουν Μεχμέτ.

- Πλησίασε και μη φοβάσαι, του απαντάει ο πατρο-Καλλίστρατος. Και πώς τόλμησες; δε φοβήθηκες για αυτή σου την αποκοτιά;

-Τους έταξα να μπω κρυφά και να πυρπολήσω το

φωτίσει και κόπασε για λίγο το κανόνι του εχθρού μαζεύτηκαν οι πατέρες των μετόπισθεν για μια σύντομη Παράκληση. Με μάτια κόκκινα, με χείλη στεγνωμένα. Με πρόσωπα κατάϊδρωμένα, αλλά με ατσάλινη αποφασιστικότητα έψαλλαν «Τη Υπερμάχω Στρατηγώ τα νικητήρια».

Πήγε κι ο Γέροντας βιαστικά-βιαστικά να τους ευλογήσει παίρνοντας μαζί του και τον Αρσένιο. Ποιος είχε μάτια να δει «ξένο» επισκέπη τέτοιες ώρες! Κι εκεί που επικρατούσε κατάνυξη και βουβαμάρα ακούγεται σαν κραυγή λαβωμένου πουλιού η τρεμάμενη φωνή του Κωσταντή:

- Αδερφέ μου, Αρσένιε, τι βλέπουν τα μάτια μου, μα είσαι εσύ ή βλέπω όνειρο;

- Σάσπισαν οι Πατέρες! Τι «συνάντηση» και τούτη ευλογημένη!

- Μα είναι δυνατόν! ακούστηκε να ψελλίζει κάποιος απ' αυτούς. Κι όμως ήταν. Η μοίρα τόφερε ή ο Χριστός;

Ο Κωσταντής έμαθε την αλήθεια όλη, στα βιαστικά από τον αδερφό του. Πού χρόνος για δάκρυα και πανηγύρια! Όμως να, θάρρεψε ο Κωσταντής που άκουσε την ανδρειοσύνη του αδερφού του.

- Από σήμερα θα γίνω υποτακτικό σου, Αρσένιε, δι' ευχών του Γέροντα, ψιθύρισε ο Κωνσταντής.

- Υποτακτικοί είμαστε όλοι στο Γέροντα και στο Χριστό, του απάντησε ο Αρσένιος.

Στο μεταξύ είχε γίνει αφόρητη η κατάσταση των «ελεύθερων πολιορκημένων» της Βαρνάκοβας. Καταστρώθηκε από τους Πατέρες ένα σχέδιο εξόδου: Από μια μυστική καταπακτή, γνωστή μόνο στους ίδιους.

Την επόμενη μέρα η Βαρνάκοβα καιγόταν απ' άκρη σε άκρη! Το δάσος έγινε κατάμαυρο. Οι Πατέρες

είχαν σωθεί...

Τα δυο αδέρφια, ο Κωσταντής και ο Αρσένιος θα επιστρέψουν με την υπόλοιπη συνοδεία μετά από καιρό. Και θα ακουστεί ξανά σε ευλογημένες ημέρες το τροπάριο « Τη υπερμάχω Στρατηγώ τα νικητήρια».

Ζωητού Χαρά

Γ' Τάξη Γυμνασίου Ευπαλίου

μοναστήρι των ραγιάδων, απάντησε. Να γίνω μάγιστρος του Αλλάχ!

Φώναξαν οι πατέρες το Γέροντα. 'Ηρθε ο Ηγούμενος, έκαναν το σταυρό τους οι πατέρες.

- Θαύμα, ακούστηκε να λέει ο πατρο-Χρυσάνθος.- Έχει το όνομα του Αγίου ιδρυτή της Βαρνάκοβας, του Αρσενίου!

Ο Αρσένιος έδωσε όσες πληροφορίες μπορούσε για τα σχέδια του εχθρού. Κι εκεί που έπαιρνε να

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΜΑΚΡΥΓΙΑΝΝΗΣ

ο άνθρωπος, ο δάσκαλος, ο συγγραφέας

Της Στέλλας Πριόβολου*

Η Επανάσταση των Ελλήνων το 1821 με την ηρωική αντιμετώπιση της κατακτητικής μανίας των Οθωμανών αποτελεί σταθμό στην ιστορία της Ευρώπης, και ο ήρωας στρατηγός Μακρυγιάννης αποτελεί την ανεπανάληπτη προσωπικότητα αυτού του αγώνα.

Θα προσπαθήσω στη συνέχεια να αναδείξω την μοναδική προσωπικότητα του Μακρυγιάννη προσεγγίζοντας τον «απελεύκητο» αλλά εμπνευσμένο λόγο, που μας άφησε στα «Απομνημονεύματα» και στα «Οράματα και Θάματα» ως πολύτιμο τεκμήριο για την επανάσταση του '21. Στα Απομνημονεύματα αυτά, απευθύνεται σε όσους θα τα διαβάσουν λέγοντας:

«Αδελφοί αναγνώστες, Επειδή έλαβα αυτήνη την αδυναμία να σας βαρύνω με την αμάθειά μου (αν έβγουν εις φως αυτά οπου σημειώνω εδώ και ζηγώμαι πότε με κόλλησε αυτήνη η ιδέα- από το 1829 Φλεβαρίου 26, εις τ' Άργος - και ακολουθώ αγώνες και άλλα περιστατικά της πατρίδος) σας λέγω, αν δεν τα διαβάσετε όλα, δεν έχει το δικαίωμα κανένας από τους αναγνώστες να φέρη γνώμη ούτε υπέρ, ούτε κατά. Ότι είμαι αγράμματος και δεν μπορώ να βαστήσω ταχτική σειρά στα γραφόμενα, και τότε φωτίζεται και ο αναγνώστης. Μπαίνοντας εις αυτό το έργο και ακολουθώντας να γράφω δυστυχήματα αναντίον της πατρίδος και θρησκείας, οπου της προξενήθηκαν από την ανοησιαν μας και διοτέλειά μας και από θρησκευτικούς και από πολιτικούς και από μας τους στρατιωτικούς, αγανακτώντας και εγώ απ' ούλα αυτά, ότι ζημιώσαμε την πατρίδα μας πολύ και χάθηκαν και χάνονται τόσοι αθώοι άνθρωποι, σημειώνω τα λάθη ολωνών και φτάνω ως την σήμερον, οπου δεν θυσιάζομε ποτέσ αρετή και πατριωτισμόν και είμαστε σε τούτην την άθλια κατάσταση και κιντυνεύομεν να χαθούμεν. Γράφοντας αυτά τα αίτια και τις περιστάσεις, οπου φέραμεν τον όλεθρον της πατρίδας μας όλοι μας, τότε ως έχοντας και εγώ μερίδιον εις αυτήνη την πατρίδα και κοινωνία, γράφω με πολλή αγανάχτησαναντίον των αιτίων. Όχι νάχω καμιά ιδιαίτερη κακία αναντίον τους, αλλά ο ζήλος της πατρίδος μου δίνει αυτήνη την αγανάχτησιν και δεν μπόρεσα να γράψω γλυκότερα...». Και ο Μακρυγιάννης καταλήγει επαναλαμβάνοντας: «Όταν λοιπόν βγη αυτό το χειρόγραφον εις φως, διαβάζοντάς το όλο οι τίμιοι αναγνώστες, αρχή και τέλος, τότες έχουν το δικαίωμα να κάμη ο καθείς των την κρίση του είτε υπέρ, είτε κατά».

Τα παραπάνω λόγια είναι γραμμένα με το χέρι του Μακρυγιάννη και υπάρχουν και λέξεις δυσανάγνωστες λόγω φθοράς του χειρογράφου. Όμως αλήθεια, πόσο διδακτικά αλλά και πόσο επίκαιρα είναι, όπως και αν έχουν σωθεί! Αλλοίμονο, η ιστορία επαναλαμβάνεται στη δύστυχη Ελλάδα και πρέπει επιτέλους να μας διδά-

ξει κάτι!

Ο Μακρυγιάννης γεννήθηκε στο Αβορίτι της Δωρίδας στα μέσα της δεκαετίας του 1790. Το πραγματικό του όνομα ήταν Τριανταφύλλου, κατά τη διάρκεια όμως του Αγώνα τον αποκαλούσαν Μακρυγιάννη για το ψηλό του ανάστημα, όνομα που το κράτησε και με αυτό παρέμεινε στην ιστορία. «Η πατρίς της γεννήσεώς μου είναι από το Λιδωρίκι, χωριό του Λιδωρικίου ονομαζόμενο Αβορίτι. Τρεις ώρες είναι από το Λιδωρίκι...}πέντε καλύβια» γράφει στα Απομνημονεύματά του. Και συνεχίζει: «Οι γοναίγοι μου, πολύ φτωχοί και η φτώχεια αυτήνη ήρθε από την αρπαγή των ντόπιων Τούρκων και των Αρβανιτών του Αλήπασα. Όταν ήμουνε ακόμα στην κοιλιά της μητρός μου, μιαν ημέρα πήγε για ξύλο στο λόγγο, την έπιασαν οι πόνοι και γέννησε εμένα. Ξελεχώνεμε μόνη της και συγυρίστη, φορτώθη λίγα

αναζητά την ελευθερία, το δίκιο, την ανθρωπιά.

Ο δεύτερος λόγος που πιστεύω πως ο Μακρυγιάννης είναι ο πιο σημαντικός πεζογράφος μας είναι, γιατί τον νομίζω σαν ένα μεγάλο διδάσκαλο της γλώσσας μας. Αν εξαιρέσω την ερειπωμένη «Γυναίκα της Ζάκυνθος» του Σολωμού, καταλήγει ο Σεφέρης - δεν ξέρω άλλο κείμενο στα νέα μας γράμματα που να διδάσκει τόσα πολλά όσο το κείμενο του Μακρυγιάννη. Είναι γεγονός, ότι η γραφή του στρατηγού της επανάστασης θεωρήθηκε ιδανική αποτύπωση της λαϊκής λαλιάς

ξύλα, έβαλε και χόρτα απάνουεις τα ξύλα και από πάνου εμένα και πήγε εις το χωριόν». Γράμματα ο Μακρυγιάννης δεν έμαθε και για να γράψει τα απομνημονεύματά του, 30άχρονας πια, ρωτούσε φίλους για να μάθει μόνος του γραφή.

«Ο Μακρυγιάννης είναιιο πιο σημαντικός πεζογράφος της νέας Ελληνικής Λογοτεχνίας, αν όχι ο πιο μεγάλος, γιατί έχομε τον Παπαδιαμάντη», είπε ο Γιώργος Σεφέρης. «Στον τόπο μας, όπου είμαστε τόσο σκληρά κάποτε αυτοδίδακτοι, ο Μακρυγιάννης στάθηκε ο πιο ταπεινός αλλά και ο πιο σταθερός διδάσκαλός μου». Το περιεχόμενο της γραφής του Μακρυ-

γιάννη - παρατηρεί ο Σεφέρης- είναι ο απέλκωτος και ο πραγματικός αγώνας ενός ανθρώπου, που με όλα τα ένστικτα της φυλής του ριζωμένα βαθιά μέσα στα σπλάχνα του,

τα ιστοριογραφικά μας δεδομένα. Το άγνωστο μέχρι τότε κείμενο του Μακρυγιάννη που ο Άγγελος Παπακώστας μέσα από τις εκδόσεις του Μ.Ι.Ε.Τ έφερε στη διάθεση της ιστορικής έρευνας, ήρθε να τροποδοτήσει νέους προβληματισμούς αλλά και οξυτάτες αντιπαραθέσεις. Την πληροφόρηση αυτή έχουμε από τη διδακτική και πολλαπλώς αποκαλυπτική βιογραφία του Μακρυγιάννη, που εκπονήθηκε πρόσφατα από τον ιστορικό Νίκο Θεοτοκά, καθηγητή στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Η αλήθεια είναι ότι εποχές, ομάδες και άτομα διεκδίκησαν τον Μακρυγιάννη για δικό τους λογαριασμό έτσι, ώστε να έχουμε πολλαπλές εικόνες της προσωπικότητάς του. Ο Ν. Θεοτοκάς εξετάζει όλη την υπάρχουσα βιβλιογραφία, όλα τα τεκμήρια και κυρίως τα ίδια τα κείμενα του Μακρυγιάννη, που γράφει και ξαναγράφει ο στρατηγός από το 1829 έως το 1850 και στη συνέχεια τα «Οράματα και Θάματα», και συνθέτει κατά την άποψη των κριτικών του βιβλίου του μια βιογραφία απαλλαγμένη από επινοήσεις, μυθοποιήσεις ακόμη και οικειοποιήσεις, που έγιναν στο παρελθόν. Παρακολουθούμε, λοιπόν, μέσα από τις 550 σελίδες του βιβλίου πώς ο Μακρυγιάννης εξελίσσεται ως στρατηγός της Επανάστασης και πώς φθάνει να γίνεται ο προστατευόμενος της Θείας Χάριτος.

Όπως φαίνεται ο Μακρυγιάννης δεν έγραψε άπαξ τα κείμενά του. Αυτά συντάχθηκαν πρώτα σε πρόχειρα χαρτιά και έπειτα, επεξεργασμένα ή αντιγραμμένα, καθαρογράφηκαν σε δερματόδετο βιβλίο σε τρεις φάσεις. Η πρώτη το 1840, η δεύτερη στα τέλη του 1844 και η τελευταία το 1850-1. Τι είναι όμως εκείνο που παρακίνησε τον Μακρυγιάννη να συμπληρώσει τα Απομνημονεύματα με το δεύτερο κείμενο των Οραμάτων και Θαμάτων; Ο Νίκος Θεοτοκάς επιχειρεί την ακόλουθη εξήγηση: Το 1850 ο Μακρυγιάννης είχε κλείσει τα πενήντα πέντε του χρόνια κι ήταν ταλαιπωρημένος από τις πληγές που είχε δεχθεί στον πόλεμο της Ανεξαρτησίας. Συνέπεια αυτών ήταν πως όλο και συχνότερα ζούσε ονειρικές σκηνές στο ξύπνιο του, άκουγε ήχους, έβλεπε χρώματα και φώτα να γεμίζουν τον χώρο μπροστά του. Και όλα αυτά πάσχιζε να τα εντάξει σε ένα λογικό εξηγητικό σχήμα, που επιχειρούσε να το μοιραστεί με πρόσωπα που εμπιστευόταν.

Στα «Οράματα και Θάματα» ο Μακρυγιάννης δισσώζει τρόπους με τους οποίους η λαϊκή θρησκευτικότητα συνυπήρχε με πρακτικές της μαγείας. Μιλάει για την τρυφερότητα και την αγάπη προς τα παιδιά, τον θυμό και το μάλωμα, για τον ερωτισμό και τις κοινωνικές απαγορεύσεις, για τους κοινωνικούς ορισμούς της αμαρτίας, για τη λαϊκή θεραπευτική και τις προσλήψεις της ιατρικής επιστήμης και για άλλα πολλά. Έτσι, το βιβλίο αυτό γίνεται πολύτιμη πηγή για την ιστορία

των νοοτροπιών, των διανοητικών δομών και του λαϊκού πολιτισμού κατά το πρώτο μισό του 19^{ου} αιώνα.

Ο Μακρυγιάννης στη διάρκεια μιας μάχης δέχτηκε κτυπήματα στην κεφαλή του και είχε αρχίσει να μιλάει από το 1844 στο δημόσιο χώρο για πύρινες γλώσσες και θεοτικά γράμματα, που έβλεπε, και καθοδηγούσαν τα βήματά του. Στα Οράματα και Θάματα έχουμε ένα χρονολογικά ακατάστατο και υπερδεδεμένο χρονικό αυτής της εμπειρίας του. Κάποια στιγμή όπως φαίνεται, ο Μακρυγιάννης συνδέθηκε με μια καλή χριστιανή, που δεν την κατονομάζει ποτέ, και η οποία είχε το χάρισμα να ερμηνεύει τα όνειρα και να αποκαλύπτει σε αυτά τα σημάδια της βούλησης του Θεού. Μέσω της επικοινωνίας του λοιπόν με την γυναίκα αυτή, την «ταχυδρόμο του Θεού», όπως την αποκαλεί, μάθαινε λίγο-λίγο να εξηγεί κι ο ίδιος τα όνειρα και τις εμπειρίες του.

Ο Μακρυγιάννης γράφει και ξαναγράφει τα «ιστορικά» του από το 1829 έως το 1850. Διαθέτοντας, ο μεγάλος στρατηγός, αξιόθαύμαστη δυνατότητα προσαρμογής στα καινούργια πράγματα που έφερε η Επανάσταση, συμμετείχε με πάθος στην καταστροφή του παλιού κόσμου, του μόνου κόσμου που μπορούσε να χωρέσει τις προσδοκίες του, καταλήγει ο Ν.Θεοτοκάς. Αρκεί να θυμηθούμε τα λόγια του ίδιου του Μακρυγιάννη προς τον Κυβερνήτη Καποδίστρια για να διαπιστώσουμε ότι ο στρατηγός μάς δείχνει ανάγλυφα την ιστορία

των ανθρώπων που, δίνοντας την ψυχή και το αίμα τους, βάλθηκαν να γκρεμίσουν τον παραδοσιακό κόσμο. Και ανέτρεψαν, έτσι, τον μόνο κόσμο που μπορούσε να τους χωρέσει...: «Αυτήνη την λευτεριαν, Κυβερνήτη μου, δεν την ηύραμεν εις το σοκάκι και δεν θα μπορούμεν εύκολα πίσου εις του αυγού το τζόφλιο. Ότι δεν είμαστε πουλάκι να χωρέσουμεν πίσου, εγίναμε πουλί και δεν χωρούμεν». Και δεν ήταν η μοναδική φορά που ο Μακρυγιάννης ήρθε σε σύγκρουση με τον Κυβερνήτη. Χαρακτηριστικό και ιδιαίτερα σημαντικό για τους Ρουμελιώτες είναι το ακόλουθο απόσπασμα των Απομνημονευμάτων.

«Ο Κυβερνήτης μας άρχισε να ζηγέται τα αιστήματά του εις ανθρώπους οπούχαν την αρετή του και να βγαίνουν οι πατρικοί του σκοποί έξω. Τον Χαράλαμπο Παπαπολίτη, πατριώτη μου, αφού ήτανε τουρκοκοτζάμπασης και φίλος του Μαυροκορδάτου, τον σύστησε αυτός του Κυβερνήτη. Ως τοιοούτος συστημένος ο Παπαπολίτης, του είπε ο Κυβερνήτης μας ότι η Ρούμελη δεν μπορεί να λευτερωθή – και τι την θέλωμεν; Όσοι Έλληνες μείναν ζωντανοί χωρούνε εις την Πελοπόννησο. Όμως να νεργήση ο Παπαπολίτης να μούνε οι Λιδορικιώτες μέσα εις την Πελοπόννησο. Και είπε κι' αλλουτών τοιοούτων. Αυτό έδινε χέρι και του Κυβερνήτη μας... και τότε η πατρίς λάβαινε την τύχη

της εις αυτό – οι Έλληνες ραγιάδες αυτηνών, κι αυτήνοι αφεντάδες. Δι' αυτούς κάψαμε τα σπίτια μας, δι' αυτούς χάσαμε τους ανθρώπους μας, δι' αυτούς σκοτώθηκαμεν. Και τηράξετε μεγάλη γνώση οπούχουν όσοι πάνε εις την Ευρώπη – και ήρθαν να μας κυβερνήσουνε, να γένουν οι Ρουμελιώτες είλωτες αυτηνών! Δεν θέλω να κάμω καμίαν παρατήρησιν εγώ και κάμετέ την εσείς οι αναγνώστες, αν θάμενε κανένας ζωντανός από αυτούς δια να μην τελεσφορήσιν αυτό. Ήταν τυχερόν και μαθεύτηκε ύστερα, οπού το είδε και ο Μαυροκορδάτος».

Το 1850 βρήκε τον Μακρυγιάννη αφοσιωμένο στο ξεχώρισμα των παλαιών του χειρογράφων και στην ολοκλήρωση των Απομνημονευμάτων του. Ο Μακρυγιάννης από όσα διάβαζε και άκουγε, είχε πειστεί ότι

Το μνημείο του Μακρυγιάννη στον Αβορίτη Κορκυλείου

η μακρά απουσία του βασιλιά έδινε στους Δυτικούς την ευκαιρία «να χαλαστεί το Σύνταγμα», κατά το μόνο πατριωτικό στοιχείο που διατηρούσε, το σαράντα άρθρο της θρησκείας, και γράφει τις σκέψεις του, που θα έπρεπε διαχρονικά να μας διδάσκουν! «Εις τα 1850, ο βασιλέας μας πήγε εις την πατρίδα του να τηράξει δια διάδοχον και άλλα του συμφέροντα. Άφησε εδώ εις το ποδάρη του την βασιλίσσά μας. Ήταν θέληση εδώ να χαλάσουνε το Σύνταγμα δια το σαράντα άρθρο της θρησκείας, ότι μόνο αυτό βλάβει όλους τους Δυτικούς. Το Σύνταγμα τ'όχουν κωλόπανο, όπως το θέλουν, έτσι το ενεργούνε, και οπουργοί δικοί τους και πολλοί βουλευταί και γερουσιασταί, όπως τους λαλήσει η εξουσία χορεύουν όλοι αυτείνοι».

Η επιστροφή του Όθωνα από την Βαυαρία το 1851 χαιρετίστηκε με ανακούφιση από τους πολιτικούς, για τον Μακρυγιάννη όμως, ο βασιλιάς ήταν πλέον υποταγμένος στη βούληση των ξένων. Η εξέλιξη των γεγονότων επιβεβαίωσε την πεποίθησή του αυτή. Ήδη από την χρονιά εκείνη είχε αρχίσει να εξυφανίνεται εναντίον του κατηγορία περί δήθεν εμπλοκής του σε συνωμοσία που θα κατέληγε στη δολοφονία του Όθωνα. Ο Μακρυγιάννης, μετέχοντας ακόμη σε δίκτυα των παλαιών ρουμелиωτών στρατιωτικών, μπορούσε να πληροφορείται τα καθέκαστα.

Έχοντας λάβει το σημάδι της Θείας Χάριτος ο Μακρυγιάννης παράγγειλε στα μέλη της οικογένειάς του πως, από εκείνη τη στιγμή θα είχαν προστήτη τους τον ίδιο το Θεό. Έβαλε τη φορεσιά του, βγήκε από το σπίτι και κατεβαίνοντας την οδό Ερμού μπροστά στην εκκλησία της Καπνικαρέας, συναντά τυχαία τον δικηγόρο Ν.Στεφανιδή, (αποτυχόντα υποψήφιο βουλευτή Αθηνών στις εκλογές του 1850 και έκτοτε κινούμενο περιεργα σε όλους τους πολιτικούς κύκλους), τον έπιασε από το χέρι και του είπε: «Θα σε πω ένα μυστικό αλλά προηγουμένως θα σε ορκίσω». Και αφού ο Στεφανιδής δέχθηκε πρόθυμα να ορκιστεί του ανακοίνωσε το σχέδιο της Θείας Πρόνοιας που είχε οραματιστεί: Τη μέρα του Ευαγγελισμού ο Θεός θα κάνει τη δικαίη του κρίση και ο Όθωνας θα τσακιστεί και θα συ-

ανθρώπινες επάνω μου: Φάγε από αυτές, στρατηγέ Μακρυγιάννη να χορτάσεις οπούθελες να κάμης σύνταγμα».

Στο κίνημα του Οκτωβρίου 1862 που έφερε την έξωση του Όθωνα, συμμετείχε ενεργά ο πέμπτος, ο μεγαλύτερος εν ζωή γιος του, που τον είχε βαφτίσει ο νεαρός τότε βασιλιάς, δίνοντας το όνομά του. Σύμφωνα με όσα μας παραδίδει ο Γ.Βλαχογιάννης, «ο Όθων Μακρυγιάννης ο υιός, προχωρήσας μέχρι της αιθούσης του θρόνου, όστις είχαν ήδη θρυμματιστεί, παρέλαβε το χρυσούν τούτου στέμμα και απήγαγε λάφυρον εις τον οίκον αυτού ίνα επιδείξει προς τον πολυπαθή πατέρα». Το πλήθος πήγε στο σπίτι του στρατηγού, τον πήρε στους ώμους και τον περιέφερε θριαμβικά στους δρόμους της πρωτεύουσας. Λίγες ημέρες μετά ο Μακρυγιάννης έγραψε στην εφημερίδα Αθηνά: «Είμαι πολύ υπόχρεως και ευγνώμων εις όλους τους κατοίκους των Αθηνών δια τον μέγανκόπον τον οποίον εκάματε και ήλθατε όλοι στο πτωχικόν μου σπίτι και με επήγατε εις όλα τα μέρη της Αθήνας να τα ξαναδώ, οπού δεν είχα καμίαν ελπίδα να τα ξαναδώ. Ένδεκα χρόνια, οπού ήμουν καταδικασμένος και σβυσμένος από τον κατάλογο της ανθρωπότητας, με μίαν ψεύτικη μαρτυρία με επήγαν εις την τζαλατίαν να με κόψουν ... Η ιερά φάλαγγ των αγωνιστών ψοφάει από την πείνα. Παρουσιάζόμεθα στον βασιλέα και μας έλεγε να είσθε αφωσιωμένοι εις τον θρόνον. Και είμεθα πιστοί του θρόνου. Ήσαν γλυκόλογοι, ήσαν και ψεύσται. Εγκολπώνε-

το αυτούς ο βασιλιάς. Τότε οι πιστοί μάς έφεραν εις αθλιανκατάστασιν». Τα απομνημονεύματα του στρατηγού Μακρυγιάννη είναι τόσο σημαντικά για τη νεοελληνική μας λογοτεχνία, ώστε κατάφεραν να επισκιάσουν την ίδια την ιδιότητα του Μακρυγιάννη, ως λαμπρού αγωνιστή του '21, όταν μάλιστα στα απομνημονεύματα αυτά, πρωταγωνιστής είναι ο ίδιος ο στρατηγός. Τα κείμενα του Μακρυγιάννη θα πρέπει να βρίσκονται στη βιβλιοθήκη κάθε Έλληνα για να θυμίζουν στις επερχόμενες γενιές, σε κάθε νέο Έλληνα πολίτη τι οφείλει στην πατρίδα του, και το πιο σημαντικό, να διδάσκουν τους Κυβερνήτες αυτού του τόπου πως να διορθώνουν τα λάθη τους, που δυστυχώς επαναλαμβάνονται! Να θυμίζουν σε όλους μας τι οφείλουμε στην Ελλάδα και πόσο θα έπρεπε να αλλάξουμε τη νοοτροπία μας ως νεοέλληνες. Γιατί μόνον αν αξιολογήσουμε τις καταβολές μας, θα αισθανθούμε δυνατοί και ικανοί να αντιμετωπίσουμε οποιονδήποτε εταίρο και οποιονδήποτε εχθρό.

* Η **Στέλλα Πριόβολου** είναι **Ομ.καθηγήτρια, Πρόεδρος του Σώματος Ομοτίμων Καθηγητών ΕΚΠΑ, Κοσμητορας Δημοτικού Λαϊκού Πανεπιστημίου Αγ.Παρασκευής, πολίτης της Δωρίδας**

ντριβεί μαζί με το άλογό του μπροστά στο Θεό και τη βασιλεία του. Ο Στεφανιδής όμως δεν κράτησε τον όρκo του, κοινολόγησε το μυστικό σε σημαίνοντα πρόσωπα και όταν άρχισαν οι ανακρίσεις, στην κατάθεσή του, και μόνον σε αυτήν, στηρίχθηκε η καταδίκη του Μακρυγιάννη σε θάνατο το 1853, για συμμετοχή σε συνωμοσία κατά της ζωής του Όθωνα και της Αμαλίας. Μετά την απόφαση, οι δικαστές ζήτησαν την απονομή της βασιλικής χάριτος και έτσι η ποινή μεταβλήθηκε σε είκοσι ετών δεσμά. Τον Ιανουάριο του επόμενου έτους η ποινή ελαττώθηκε σε δέκα έτη και τον Σεπτέμβριο, ο Καλλέργης, υπουργός της τότε κατοχικής κυβέρνησης επέβαλε την αμνηστευση και την απελευθέρωση του Μακρυγιάννη, ο οποίος αργότερα ανέκτησε τον τίτλο του και το 1864 εκλέχθηκε αντιπρόσωπος των Αθηνών στη νέα Εθνική Συνέλευση και προβιβάστηκε σε αντιστράτηγο.

Λίγες ημέρες αργότερα ο Μακρυγιάννης άφησε ήσυχα στο σπίτι του την τελευταία του πνοή. Πριν από το τελευταίο του ταξίδι στα Επτάνησα, το 1859, έγραψε σε έναν φίλο του τα εξής: «Αφού με λευτέρωσαν και πήγα εις το χαλασμένο μου σπίτι, με ανάδωσαν οι πληγές. Τη λαμπρή επέρσι και τη λαμπρή οπού επέρασε πάνω δύο χρόνια τώρα{...}, μου ρίχνουν πέτρες και με χτυπούν με μαγαρισιές

Έξοδος Μεσολογγίου Δρόμοι Ελευθερίας στη Δωρίδα Γνωστές και άγνωστες διαδρομές

Του Κωνσταντίνου Αντωνόπουλου *

Οι υπερασπιστές του Μεσολογγίου μετά την ηρωική έξοδο, ακολούθησαν τους γνωστούς δρόμους της εποχής, για να φτάσουν στο Ναύπλιο, που ήταν και ο τελικός τους προορισμός. Η Διεθνής Ακαδημία Ελευθερίας στο πλαίσιο ημερίδας που διοργάνωσε στο Μεσολόγγι στις 5 Δεκεμβρίου 2021 και στην οποία ήμουν εισηγητής, επέλεξε πολύ εύστοχα τους «Δρόμους Ελευθερίας» ως κεντρικό θέμα.

Ακολουθώντας αυτούς τους «Δρόμους Ελευθερίας», οι εξοδίτες πέρασαν και από τη Δωρίδα αφήνοντας ανεξίτηλο το χνάρι τους στη νεώτερη ιστορία της.

Κατ' αρχάς μια σύντομη αναφορά για τους χερσαίους δρόμους και τον ρόλο τους, στη Δωρίδα και στον ελλαδικό χώρο γενικότερα.

Οι χερσαίοι δρόμοι από την αρχαιότητα έπαιζαν απο-φασιστικό ρόλο στην οικονομία, το εμπόριο, τον πολιτισμό, καθώς και τη στρατιωτική ισχύ, περιοχών, πόλεων και οικισμών. Κύριες αρτηρίες, δευτερεύοντες και ποιμενικοί δρόμοι, κλπ, κρατούσαν τις περιοχές σε επαφή, ώστε να μη μένει καμία απομονωμένη, αφού όλοι οι σημαντικοί οικισμοί, σε όλες τις ιστορικές περιόδους, βρίσκονταν πάνω σε οδικές αρτηρίες.

Βασικά κριτήρια δημιουργίας των οικισμών ήταν η ασφάλεια του τόπου εγκατάστασης, η ύπαρξη νερού και το κλίμα.

Κατά την επαναστατική περίοδο του 1821, υπήρχε πυκνό δίκτυο χερσαίων δρόμων κάθε κατηγορίας, για την επικοινωνία μεταξύ οικισμών, χωριών και πόλεων.

Το οδικό δίκτυο καθοριζόταν από τη μορφολογία του εδάφους και τις ανάγκες της ζωής και για τον λόγο αυτό δημιουργήθηκαν κατά μήκος του οι

δυνατές συνθήκες, για εύκολη επικοινωνία, διακίνηση εμπορευμάτων και αγαθών, μετακινήσεις στρατευμάτων, κλπ.

Οι περισσότεροι δρόμοι δημιουργήθηκαν και χρησιμοποιούνταν από την Αρχαιότητα. Παρέμειναν σχεδόν ίδιοι κατά τον Με-σαιώνα και την Οθωμανική κυριαρχία, δεδομένου ότι οι χερσαίοι δρόμοι δεν άλλαζαν με τους σημερινούς ρυθμούς, εκτός απόλυτης ανάγκης λόγω γεωλογικής μεταβολής ή άλλου σπουδαίου λόγου.

Οι Οθωμανικές δυνάμεις στους δρόμους αυτούς κινήθηκαν, για τις επιχειρήσεις τους το 1821 και στο ίδιο οδικό δίκτυο κινήθηκαν οι Ελληνικές δυνάμεις της Δωρίδας.

Η χρήση του οδικού δικτύου εξακολούθησε αμετάβλητη για αρκετό χρονικό διάστημα μετά την ανεξαρτησία, μέχρι τη δημιουργία των αμαξιτών δρόμων από άλλες χαράξεις και την εγκατάλειψη των παλιών αρτηριών που σήμερα ονομάζουμε «μονοπάτια»

Στη δημοσίευση αυτή εστιάζω κυρίως στο τμήμα της πορείας των εξοδιτών, από Λουμπούνα (σημερινή Άνω Χώρα) μέχρι Σάλωνα (σημερινή Αμφισσα), και ιδιαίτερα στο τμήμα που περνά από τη Δωρίδα.

Όπως είναι γνωστό, μετά την έξοδο του Μεσολογγίου το 1826, το μεγαλύτερο μέρος των εξοδιτών κατευθύνθηκε προς Δερβέκιστα (σημερινή

μπού, Δομβραίνα, Περαχώρα, Ισθμό Κορίνθου, με τελικό προορισμό το Ναύπλιο. Ένα μέρος παρέμεινε στον Πλάτανο ενισχύοντας τα στρατιωτικά σώματα του Καραϊσκάκη και μικρός αριθμός ακολούθησε διαφορετικές κατευθύνσεις από την κύρια πορεία, ανάλογα με τις εκτιμήσεις κάθε Οπλαρχηγού. Οι άνδρες της Δωρίδας, με επικεφαλής τον Κώστα Καλύβα ανεψιό του Δήμου Σκαλτσά, πήραν τον δρόμο της επιστροφής, ακολουθώντας την ίδια διαδρομή με τους εξοδίτες, όπως αναφέρει και ο Κασομούλης στα «Ενθυμήματά του». Για τις κύριες διαδρομές των εξοδιτών στη Δωρίδα, εκτιμώ ότι μπορούμε να μιλήσουμε με μία βεβαιότητα και να διατυπώσουμε δύο υποθέσεις εργασίας σχετικά με τους δρόμους ελευθερίας.

Ας αρχίσουμε με τη βεβαιότητα.

Ο Νικόλαος Κασομούλης αναλυτικά και ο Αρτέμιος Μίχος περιληπτικά, εξιστόρησαν τα γεγονότα στα «Ενθυμήματα» και στα «Απομνημονεύματα» τους.

Η παρουσία τους στη διαδρομή, δίνει ιδιαίτερη αξία και τεκμηρίωση στα ιστορικά γεγονότα. Ο Κασομούλης ιδιαίτερα, περιγράφει με μεγαλύτερη ανάλυση και ακρίβεια τη διαδρομή των εξοδιτών μέχρι το Ναύπλιο.

Όπως είναι γνωστό, για την έξοδο είχαν καθοριστεί τρεις ομάδες (κολώνες) ένοπλων μαχητών. Οι μαχητές των δύο πρώτων ομάδων κατευθύνθηκαν στη Δερβέκιστα, όπου έκαναν απολογισμό όσον χάρθηκαν.

Για την πορεία της τρίτης ομάδας των Μεσολογγιτών θα αναφερθώ σε άλλο σημείο του κειμένου.

Μετά τη Δερβέκιστα οι μαχητές των δύο πρώτων ομάδων σε άθλια κατάσταση, αποδεκατισμένοι από τις κακουχίες και την πείνα, κατευθύνθηκαν προς τον Πλάτανο για να συναντήσουν τον Καραϊσκάκη.

Στην πορεία από Δερβέκιστα προς Πλάτανο ο Κασομούλης αναφέρει ότι πέρασαν τη γέφυρα της Βαρνάκοβας, προφανώς από λανθασμένη πληροφόρηση, διότι ως Μακεδόνας, δεν είχε γνώση της περιοχής, με αποτέ-

λεσμα να υπάρχουν λάθη σε ορισμένα τοπωνύμια που αναφέρει, μεταξύ αυτών και το παραπάνω.

Από την ιστορική έρευνα έχει τεκμηριωθεί το γεγονός, ότι οι εξοδίτες πέρασαν τη γέφυρα της Αρτοτίβας στη πορεία τους προς Πλάτανο και όχι τη γέφυρα της Βαρνάκοβας, (Κεφαλογιόφυρο).

Η γέφυρα της Αρτοτίβας ήταν πάνω στον οδικό άξονα που ακολουθούσαν με ασφάλεια και δεν είχαν κανένα λόγο να αλλάξουν πορεία, από Δερβέκιστα προς Κεφαλογιόφυρο, διανύοντας πολλαπλάσια απόσταση με μεγάλες υψομετρικές διαφορές και με κίνδυνο να εμπλακούν σε νέες συγκρούσεις με τους Οθωμανούς, προκειμένου να πάνε στον Πλάτανο, σε υψόμετρο 840μ.

Ο μεγάλος λαογράφος Δημήτριος Λουκόπουλος από την Αρτοτίνα, στο έργο του «Ποιμενικά της Ρούμελης», περιγράφοντας τους δρόμους της εποχής του και συμπίπτει απόλυτα με την πορεία των εξοδιτών, σε επιβεβαίωση της εισαγωγικής αναφοράς μου για τη διαχρονική χρήση του οδικού δικτύου.

«Αφήνω τους кара-Βλάχους κι έρχομαι στους χωριάτες τσοπαναράιους. Στους προβαταράιους και γιδαράιους, πού τα ξεκαλοκαίρισαν στην Οξυά, στο Βαρδούσι, στο Βλαχοβούνι, στο Τσεκούρι, στο Ξεροβούνι σ' όλα τέλος τά βουνά του Καρπενη-σιού, του Κραββάρου, του Λιδωρικίου.

Κι αυτοί έχουν τα δικά τους ντερβένια, τις δικές τους στράτες πού βρήκαν από παπούλη προσαππούλη. Αυτές πάντα ακολουθάνε για να πάν στα χαιμαδιά τους. Οι Λιδωρικιώτες τή στράτα πού πιάνεται στην Αρτοτίνα, ξετυλίγεται στις λαγαδιές, στα κράκουρα (κακότοπους), στα ποτάμια του Κραββάρου και άνταμώνεται στη Μπέλιστα με το ντερβένι πού φέρνει τούς Καρπενησιώτες τσοπαναράιους. Άνεβαίνει το Ξεροβούνι, διαβαίνει από τον Πλάτανο, πέφτει στο Φείδαρη (Αρτοτίβας τó γεφύρι), στήνΓΓΙ-είνα, στην Δερβέκιστα, στο Καλούδι άνακεφαλώνει τó Ζυγό και ρίχνεται πίσω μεριά στις πλαγιές του, για να τελειώσει στο Μεσολόγγι».

Ο Κασομούλης περιγράφει με δραματικό τρόπο την κατάσταση των εξοδιτών. «Ενωμένη ή Φρουρά του Μισολογγίου, έδιεκρίνετο (καθ' όδόν) από το άγριωμένον πρόσωπον και ωχρόν (των ανδρών), από την ισχνότητά (των), από τά αιματοβαμμένα φορέματα, από ταις βολιαίς όπου (τά σημεία των) έφερναν εις διάφορα μέρη των ένδυμάτων τους), από τά κόκκινα και λιγωμένα μάτια (διά τη νάυπνιαν), από τά άκτένιστα μαλλιά και κορνιαχτισμένα και από τά καταλασπώμε να φορέματα και φουστανέλλαις».

Εύκολα μπορούμε να συμπεράνουμε, ότι στην κατάσταση που ήταν, ποτέ δεν θα επέλεγαν να αφήσουν την ασφαλή διαδρομή που ακολουθούσαν και να επιλέξουν περιπτεές και δύσκολες πορείες, πολύ δε περισσότερο να εμπλακούν εκ νέου σε μάχη με Οθωμανούς.

Στην Άνω Χώρα συναντήθηκαν για

Το μονοπάτι στον Έλατο

σπουδαιότεροι οικισμοί.

Το οδικό δίκτυο δημιουργήθηκε σε χαράξεις, που επέβαλαν εδαφολογικοί παράγοντες (κλίσεις, ανάγλυφο), ώστε να εξασφαλίσουν τις καλύτερες

Ανάληψη) και στη συνέχεια προς Πλάτανο. Στη συνέχεια κατευθύνθηκαν προς Άνω Χώρα, Πενταγιούς, Λιδωρική, Καρούτες, Αμφισσα, Χρισσό, Αράχοβα, Ζεμενό, Κυριάκι, Μονή Δο-

πρώτη φορά μετά την έξοδο, με την ομάδα των Μεσολογγιτών και όπως αναφέρει ο Κασομούλης «οι Μεσολογγίται συγκεντρωμένοι υπό τον Καπετάνιο. Μήτηρον Δεληγέωργη και Γιαννάκη (Ραζή) Κότζικαν, μη έχοντες τας απαιτήσεις (μισθών) της επιλήπου Φρουράς, αποσπασθέντες ετράβηξαν, χωρίς να σταθούν πουθενά, δια Ναύπλιον».

Στις 18 Απριλίου οι δύο πρώτες ομάδες ενωμένες πλέον, εκτός των Μεσολογγιτών, έφυγαν από τη Άνω Χώρα, με κατεύθυνση προς Πενταγίους, ακολουθώντας τον γνωστό δρόμο, από Σκοτωμένο, Χαρατσή, Βρύση Βεληγκέκα, Μοσχόβρυση, Βλάχας Ρέμα, Βρύση Μαστρογιάννη, Πενταγίους.

Ο Κασομούλης γράφει. «Ξεκινήσαντες από τὰ Λουμπουτινά, εφθάσαμε εἰς Πενταγίους/Λιδωρικίου. Μόλον ὅπου καὶ τοῦτοι, τὰ πράγματά των τὰ εἶχαν σηκωμένα, ἦλθαν ὅμως ὄλοι οἱ οἰκοδεσπότηαι μέ τὰς φαμελλιαῖς των, μας ἤφεραν ἀπὸ ὅ,τι εἶχεν ὁ καθεὶς, ψωμί, φαγί, κρασί και ὄλην την νύκταν συλλυποῦντο τὴν κατάστασιν μας και τὰ δεινά μας.

Στις 20 Απριλίου έφυγαν από Πενταγίους με κατεύθυνση προς Λιδωρική, ακολουθώντας τον γνωστό δρόμο Βλάχας Ρέμα, Λυβριχιά, Αγία Τριάδα, Πενταγιώτορρεμμα, Ποταμό Κόκκινο, Χάνι Σκορδά όπου ενώνεται ο Κόκκινος με το Γρανιτσόρεμα, Στενό και το σούρουπο της 20ης Απριλίου έφθασαν στο Λιδωρική.

Ο Κασομούλης γράφει.

Ὁ (Δήμος) Σκαλτσῶς εὐρισκόμενος εἰς τὸ χωρίον... (Γρανίτσα), ἐπάνω ἀπὸ τοῦ Σκορδά τὸ Χάνι, εἶχε σφαχτὰ μαζωμένα ἀπὸ συνεισφοράν, καὶ ἰάνθρωπους διωρισμένους νὰ μᾶς χορηγοῦν, ὅταν ζητήσωμεν· μᾶ γῆστειλεν (καὶ) 4 ἄρνια (ψημένα), τυρὶ και ψωμί.

Μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνέβωμεν νὰ τον ἰδοῦμεν, τον ἐπέμψαμεν τὰς εὐχαριστήσεις μας ἐγγράφως».

«Τὸ ἐσπέρας, ἐκοιμήθημεν εἰς τὸ Λιδωρική· ἐκεῖνο ἦτον ὅλως διόλου κενόν πρὸ χρόνων. Ἡύραμεν ἕνα βακάλικον, και αὐτοῦ ἠπιαμεν καὶ κρασί». Ἀπὸ τὸ Λιδωρική έφυγαν στίς 20 Απριλίου και κατεύθυνθηκαν πρὸς Ἄμφισσα, περνώντας ἀπὸ τὸ χωριὸ Καρούτες. Ἀπὸ τὸ διάσελο Ἐλατος των Καρούτων, κατηφόρισαν και έφθασαν στα Σάλωνα, στίς 21 Απριλίου.

Θα συνεχίσω με δύο υποθέσεις εργασίας, σχετικά με τη διαδρομή του σώματος των Μεσολογγιτών μετά την αναχώρησή τους από την Άνω Χώρα. Στο ιστορικό έγγραφο προς την Κεντρική Διοίκηση του Ναυπλίου που υπέγραψαν στη Δερβέκισσα στίς 12 Απριλίου 1826, οι Οπλαρχηγοί, δεν περιλαμβάνεται κανένας ἀπὸ τους επικεφαλής του σώματος των Μεσολογγιτών, δηλαδή ο Γιαννάκης Ραζή - Κότσικας και ο Μήτηρος Δελγιώργης, για τον προφανή λόγο ότι δεν πέρασαν ἀπὸ εκεί.

Ὡς γνωστὸ ἡτρίτη ομάδα του σώματος των Μεσολογγιτών, λόγω των εξαιρετικά δυσμενών συνθηκών κατά την έξοδο, δεν ἀκολούθησε την ἴδια πορεία, κατευθύνθηκε ανατολικά πρὸς την μεριά του Εὐήνου ποταμού, ἐκεῖ ὅμως τους περίμενε ο ἴδιος ο Ἰμπραήμ με τὸ ἰππικὸ του και ἐγινε φονικὴ μάχη. Οἱ μαχητές κατόρθωσαν τελικὰ νὰ ανοίξουν πέρασμα για νὰ διαφύγουν στο βουνό, μακριά ἀπὸ τὴ Δερβέκισσα, με βαρύτερες ἀπώλειες.

Τὸ σώμα των Μεσολογγιτών μετά την ἀναχώρησή ἀπὸ τὴν Ἄνω Χώρα στίς 18 Απριλίου δεν ἀκολούθησε την κύρια δύναμη των δύο πρώτων ομάδων.

Αὐτὸ ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι και πάλι δεν υπογράφουν τὸ ἱστορικό ἐγγράφο πρὸς τὴν Κεντρική Διοίκηση του Ναυπλίου ἀπὸ τὰ Σάλωνα στίς 23 Απριλίου 1826. Τὸ ἐγγράφο υπογράφουν οἱ Οπλαρχηγοί που υπέγραψαν στη Δερβέκισσα, καθώς και ἄλλοι Οπλαρχηγοί.

Εἶναι φανερό, ὅτι τὸ σώμα των Μεσολογγιτών ἀκολούθησε ἄλλη πορεία πρὸς τὸ Ναύπλιο. Ποια ὅμως ἦταν αὐτή ἡ πορεία μετὰ την ἀναχώρησή ἀπὸ τὴν Ἄνω Χώρα;

Ὁ Μεσολογγίτης Στρατηγὸς Νικόλαος Κολόμβας, καθώς και ἄλλοι Μεσολογγίτες υποστηρίζουν ὅτι κατευθύνθηκαν ἀνατολικά πρὸς Ξυλογαϊδάρια (Καλλιθέα) με προορισμὸ τὸ νησί Τριζόνια, ὅπου ἐπιβιβάσθηκαν σε πλοία και διαπεριώθηκαν στην

τους διαδρομῆς, στο νησί Τριζόνια, προκειμένου νὰ διαπεριωθούν στο Μοριά και νὰ συνεχίσουν πρὸς Ναύπλιο. Τὰ Τριζόνια ἐπαιζαν σπουδαῖο ρόλο τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, κατοικοῦνταν ἀπὸ Ἕλληνες που διέθεταν πλοίαρῖα. Ἀπὸ Αἴγιο, οἱ Μεσολογγίτες ἐφθασαν στο Ναύπλιο στίς 28 Απριλίου, και στίς 8 Μαΐου ἀνέλαβαν τὴ φρούρηση τῆς νησίδας Μπούρτζι και του στρατοπέδου Μύλων.

Οἱ δύο ἄλλες ομάδες που ἀκολούθησαν τὴ διαδρομὴ Ἄνω Χώρα, Δωρίδα, Σάλωνα, έφθασαν στο Ναύπλιο στίς 16 Μαΐου 1826, δηλαδή 18 ἡμέρες ἀργότερα ἀπὸ τους Μεσολογγίτες.

Ἡ πρώτη ὑπόθεση εργασίας για τὴ διαδρομὴ ἀπὸ Ἄνω Χώρα πρὸς Τριζόνια εἶναι ἡ δυτικὴ πλευρὰ του Μακρυνόρους. Διάβαση του ποταμοῦ Μόρνου ἀπὸ τὸ Κεφαλογιόφυρο, πιθανὴ στάση στην Ἱερὰ Μονὴ Παναγίας τῆς Βαρνάκοβας, κατεύθυνση πρὸς Κόκα Ποτιδάνειας, Μαραζιά (Δαφνοχώρι), Ξυλογαϊδάρια (Καλλιθέα), Τριζόνια.

Τὸ μονοπάτι στίς Καρούτες

Βοστίτσα (Αἴγιο).

Διάφοροι ἐγκριτοὶ ἱστοριογράφοι του Μεσοπολέμου, υποστήριξαν ὅτι διαπεριώθηκαν με πλοίαρῖα στην περιοχή Πατρών, δυτικὰ των Φρουριών Ρίου-Αντιρρίου. Ἡ ἐκτίμησή αὐτὴ δεν ευσταθεῖ, διότι ὅτι ἡ περιοχή ἦταν πλῆρως ἐλεγχόμενη ἀπὸ τους Οθωμανούς ἀπὸ ξηρὰ και θάλασσα, καθώς και ἀπὸ τὸ γεγονός ὅτι δεν υπήρχαν διαθέσιμα ἑλληνικά πλωτὰ μέσα. Τὸ γεγονός ὅμως ὅτι τὸ σώμα των Μεσολογγιτών βρέθηκε στην Ἄνω Χώρα κατέριψε πλῆρως τὴν ἐκτίμησή τους.

Οἱ δημοσιεύσεις των ἱστοριογράφων κυκλοφόρησαν ἀπὸ τὸ 1925 ἔως τὸ 1937. Συνεπὸς δεν γνώριζαν τὰ «Ενθυμήματα Στρατιωτικά» του Κασομούλη που ἐκδόθηκαν μετὰ τῶν ἐτών 1939-1942, στα οποία λεπτομερῶς καταγράφονται τὰ σχετικά δρομολόγια, που ἀνέτρεψαν τῖς ἀπόψεις τους.

Ἀπὸ τὴν Ἄνω Χώρα, ὅπου σημειώνεται ἡ παρουσία τους στίς 16- 18 Απριλίου, ἦταν λογικὸ νὰ κατευθυνθούν μέσω τῆς γνωστῆς στους επικεφαλῆς

Στο πλαίσιο τῆς ὑπόθεσῆς αὐτῆς, τὸ σώμα των Μεσολογγιτών ἐπρεπε νὰ διαβῆ τις δύσβατες και ἀπόκριμες περιοχές του Μακρυνόρους και πιθανὰ νὰ ἀναγκαστεῖ νὰ ἀντιμετωπίσει και πάλι τους Οθωμανούς στο Κεφαλογιόφυρο που ἦταν τὸ ὄριο του ἀρματολικίου του Σκαλτσόδημου. Για λόγους τακτικῆς ἐκτιμῶ, ὅτι δεν θα ἐπρεπε νὰ ἐμπλακοῦν σε νέες συγκρούσεις και ὅτι σε κάθε περίπτωση θα ἐπρεπε νὰ ἐπιλέξουν τὴν πλέον ἀσφαλὴ διαδρομὴ.

Ἡ δευτέρη ὑπόθεση εργασίας για τὴ διαδρομὴ τους ἀπὸ Ἄνω Χώρα πρὸς Τριζόνια εἶναι ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ του Μακρυνόρους, μέσω Τερψιθέας, Λιμνίστας, διάβαση του ποταμοῦ Μόρνου, με κατεύθυνση δυτικὰ ἡ ἀνατολικὰ του Παλαιοξαρίου και Λυκοχωρίου, πρὸς Κόκα Ποτιδάνειας, Μαραζιά (Δαφνοχώρι), Ξυλογαϊδάρια (Καλλιθέα), Τριζόνια.

Στο πλαίσιο τῆς ὑπόθεσῆς αὐτῆς, ἡ διαδρομὴ ἦταν ἀσφαλέστερη και ἐλεγχόμενη, χωρίς κίνδυνο πολεμικῆς ἐπιλοχῆς και πιο ἥπια μορφολογία ἐδάφους.

Ἡ διαδρομὴ που ἀκολούθησε τὸ σώμα των Μεσολογγιτών, ἀπὸ Ἄνω Χώρα πρὸς τὰ Τριζόνια, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ζητούμενο και νὰ ἔχει ἐρευνητικὸ ἐνδιαφέρον.

Με τον ἀγαπητὸ συμπατριώτη και φίλο Γιώργο Παπαγεωργίου, Ἀντιπρόεδρο του Περιβαλλοντικοῦ Πολιτιστικοῦ Ομίλου Ἀττικῆς, με καταγωγὴ ἀπὸ Πενταγίους και Λιδωρική Δωρίδας και ἄριστο γνώστη ὄλων των παλιῶν βασικῶν και ποιμενικῶν δρόμων τῆς περιοχῆς μας, πραγματοποιήσαμε ἐπιτόπια ἐρευνα για τὴν κατάσταση των δρόμων ἐλευθερίας στο τμήμα Ἄνω Χώρα - Ἄμφισσα.

Διαπιστώσαμε ὅτι οἱ παλαιοὶ δρόμοι σε ἀρκετὰ τμήματα εἶναι σε σχετικά καλὴ κατάσταση. Σε ορισμένα τμήματα ἀπαιτεῖται διάνοιξη χωρὶς μηχανήματα ἐργων, με σεβασμὸ στο περιβάλλον και τὴν ἱστορικότητα τους και σε κάθε περίπτωση σήμανση.

Οἱ χαράξεις αυτοκινητόδρομων πάνω στους παλιούς δρόμους, εἶναι στα πε-

ρισσότερα τμήματα χωματόδρομοι σε καλὴ κατάσταση. Σε ορισμένα σημεία χρειάζονται συντήρηση μικρῆς κλίμακας που μπορεῖ νὰ πραγματοποιηθεῖ με τὴ βοήθεια των Περιφερειῶν και των Δήμων.

Σε κάθε περίπτωση προσφέρονται για ποικίλες δράσεις ὡπως πεζοπορικῆς διαδρομῆς, ποδήλατο βουνού, κ.ά.

Εκτιμῶ ὅτι, με ὄχημα τὴ θυσία των Ἐλευθέρων Πολιορκημένων, τὸ σεβαστὸ σε ὄλους ὄνομα του Μεσολογγίου και τὴν κατάλληλη οργανωτικὴ προετοιμασία, ὑπάρχει ἡ δυνατότητα οἱ δρόμοι ἐλευθερίας των ἐξοδιτών, νὰ αποτελέσουν ἕνα ἀθλητικὸ και συνάμα ἀναπτυξιακὸ και τουριστικὸ γεγονός τὸ ἔτος 2026, στο πλαίσιο των 200 χρόνων ἀπὸ τὴν έξοδο των Μεσολογγιῶν και τὴν πορεία των ἐξοδιτών στο Ναύπλιο και νὰ καθιερωθεῖ ὡς μια ἀπὸ τῖς σημαντικότερες ἱστορικῆς διαδρομῆς τῆς χώρας μας.

***Ὁ Κωνσταντῖνος Ἀντωνόπουλος εἶναι Οἰκονομολόγος, Ἀντιπρόεδρος Ἐνωσης Δωριέων Ἐπιστημόνων, π. Ἀντιδήμαρχος Δήμου Δωρίδος.**

Ο χορός των Εξοδιτών στο Λιδωρικό

ΚΑΙ ΤΟ ΑΠΟΤΥΠΩΜΑ ΤΟΥ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Της Σταυρούλας Απ. Πολονούφη*

Ο Εθνικός μας ποιητής, Διονύσιος Σολωμός, στους Ελεύθερους Πολιορκημένους, ένα από τα κορυφαία έργα του έγραψε για τους υπερασπιστές του Μεσολογγίου:

Δρόμο να σχίσουν τα σπαθιά
Και ελεύθεροι να μείνουν
Εκείθε με τους αδελφούς
Εδώθε με το χάρο.

Με τους στίχους αυτούς, προμηνύονται οι σκληρές συνθήκες και η ηρωική στάση των Εξοδιτών στην πορεία διεκδίκησης της Ελευθερίας, την οποία θέτουν υψηλότερα και από την ίδια τη ζωή.

Το δικαίωμα της Ελευθερίας θα το κερδίσουν, είτε κατορθώνοντας να φθάσουν απέναντι μαζί τους υπόλοιπους Έλληνες, είτε να πέσουν μαχόμενοι.

Το μήνυμα είναι σαφές και αδιαπραγμάτευτο.

Με ψυχή όρθια και ανυπότακτη, οι υπερασπιστές αποφασίζουν να διασχίσουν τον αποκλεισμό των Τουρκικών και Αιγυπτιακών Δυνάμεων και να βαδίσουν προς την Ελευθερία.

Τη διεκδίκησαν, εκείνη τη μεγάλη νύχτα της Εξόδου, αφού εξάντλησαν κάθε προσμονή βοήθειας έξωθεν.

Διαχρονικά το Μεσολόγγι εμβληματικός τόπος ιστορικής μνήμης της Επανάστασης του 1821, αντιπροσωπεύει, την κορυφαία στιγμή, για την πιστοποίηση της ελευθερίας ως αξία.

Σύμφωνα με τα «Ενθυμήματα Στρατιωτικά της Επανάστασης των Ελλήνων 1821-1833» του Νικολάου Κασομούλη, υπερασπιστή του Μεσολογγίου και διασωθέντα της Εξόδου, πληροφορούμαστε, πως τα απομεινάρια από τις φάλαγγες των προμάχων, της Εξόδου με προορισμό το Ναύπλιο πέρασαν και στάθηκαν στο Λιδωρικό.

Επίσης, ο Κασομούλης σημείωσε το γεγονός της θερμής υποδοχής που έτυχαν οι μαχητές στον τόπο αυτό.

Ξεδιπλώνοντας τις σελίδες της διαδρομής των Εξοδιτών, συναντάμε τη Μούσα, που οδήγησε το χέρι του Γεωργίου Τερτσέτη και του Γιάννη Βλαχογιάννη, σε ποίημα και λογοτεχνικό κείμενο αντίστοιχα, να περιγράφουν το χορό που στήθηκε στο Λιδωρικό από τα απομεινάρια των Εξοδιτών.

Ο ποιητής Γεώργιος Τερτσέτης, ευρισκόμενος στο Ναύπλιο πληροφορήθηκε το γεγονός του χορού στο Λιδωρικό και εμπνεόμενος από τα συμβάντα συνέθεσε ποίημα με τον τίτλο «Ο Χορός των Οπληρχηγών και η νύχτα του Μαΐου».

Η πένα του ποιητή αναφερόμενη στο Χορό, περιγράφει το μεγαλείο της ζωής σαν πυρίνο άνθος, που ξεπροβάλλει μέσα από τον πόλεμο.

Ο χορός στο ποίημα προσδιορίζει το Μεσολόγγι ως εξής:

Φανερώνει την κατάκτηση της Ελευθερίας, μέσα σε γιορτινή ατμόσφαιρα.

Τονίζει το ρόλο της γυναίκας, στην πρώτη γραμμή, στην πορεία προς την ελευθερία.

Την περιγράφει ντυμένη με αντρικά ρούχα και στα άρματα ζωσμένη.

Έτοιμη να μετρηθεί με τον εχθρό μέχρι εσχάτων για την πατρίδα.

Εντοπίζει, από τη σύνθεση του χορού, (άντρες – γυναίκες – παιδιά) την παρουσία της οικογένειας και δίνει έμφαση στον κρικό αυτό, ως ισχυρό στήριγμα του Έθνους.

Ο Κύκλιος χορός εδώ, είναι σύμβολο ομοψυχίας, Δηλωτικό του ομότροπου και όμαιμου.

Ο κύκλιος χορός εδώ είναι η κοινή απόφαση, που ορθώνεται ενάντια στην αντίθεση συνθήκη, για τη διατήρηση της ελληνικής ψυχής τους.

Ο χορός είναι η νέα στιγμή, των διασωθέντων ψυ-

χών, που πλέκουν ταχέρια τους στον ενωτικό κύκλο, σαν να θέλουν να επικυρώσουν τη νέα τους απόφαση για την ιδανική ισορροπηση.

Τι μπορούσαν άραγε οι ψυχές αυτές να αναγνωρίζουν ύστερα από την δοκιμασία της μακράς πολιορκίας, που τους έφερε στο έσχατο της απόνωσης και από εκεί στην μεγάλη απόφαση της Εξόδου;

Έπρεπε, να στήσουν πάλι όρθιες τις ψυχές τους, διότι όλοι γνώριζαν ότι θα έρθει ο χρόνος που θα πάρουν πάλι το δρόμο της επιστροφής για την πατρίδα εστία.

Για τούτο και ο κύκλιος χορός. Το φαινόμενο της ζωής, ακόμη και στην πιο ακραία συνθήκη, υπακούει στον κύκλιο νόμο.

Φεύγουμε και επανερχόμαστε.

Και τούτοι οι μαχητές τη ελευθερίας, αυτό υπερασπίστηκαν, με τον κύκλιο χορό τους στο Λιδωρικό. Είναι γιατί γνώριζαν, ότι η ύλη για να μετασχηματιστεί προς το καλύτερο, χρειάζεται, ακέραια την πίστη, το μαχητικό φρόνημα και το συμβολισμό της συλλογικότητας.

Επιπρόσθετα στις υποσημειώσεις της Εφημερίδας αναφέρεται σαφώς ότι «ο Χορός αυτός έγινε εις Λιδωρικό απαράλλακτως ως περιγράφεται».

Αυτήν την εικόνα, θα αναπαράξει για διδαχή 100 χρόνια μετά την Έξοδο, ο Επαχτίτης, Γιάννης Βλαχογιάννης, ιστορικός και συγγραφέας στο λογοτεχνικό του κείμενο, ΑΣΤΡΑΠΟΚΑΜΑ από το βιβλίο του «ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΧΡΟΝΙΑ» Αθήνα 1930.

Αποτυπώνει, με τη σειρά του τη διαδρομή και τα δεινά του πληθυσμού των Εξοδιτών, που κατευθύνονταν προς το Ναύπλιο.

Στάθηκαν στο Λιδωρικό, όπως γράφει, όπου έτυχαν φιλοξενίας. Και

αφού στάθηκε η ψυχή τους, πήραν βαθιά ανάσα και όλοι μαζί ενώθηκαν στο χορό και έγιναν ένα. Μέσα σε κλίμα ευφορίας πια! Σας παραθέτω απόσπασμα του κειμένου:

«είναι του Μεσολογγίου η θύμιση, η γλυκιά που ξαναγύρισε και έφερε γύρω. Σηκώνονται από το τραπέζι το λιτό άντρες, γυναίκες, σιάζουν τα αχτένιστα μαλλιά, σφίγγουν τη μέση, χειροπιάνονται όλο νιάτα από θείο πιτό, γεμάτη την καρδιά».

Η ιδιαίτερη σημασία του χορού, στο ποίημα του Τερτσέτη, καθώς και στο λογοτεχνικό κείμενο του Βλαχογιάννη, τοποθετεί, την έννοια του χορού ως πρεσβευτή της εθνικής ενότητας, του νεοσύστατου ελληνικού κράτους.

Συμβολικά, η ένωση στο χορό, είναι η έκφραση της συλλογικής πράξης των Ελλήνων, ενάντια στην Οθωμανική Κυριαρχία.

Στο χορό συμμετείχαν, και οι αγωνίστριες γυναίκες από το Μεσολόγγι, σύμφωνα με τους δύο λογοτέχνες. Ίσως μπορούμε να υποθέσουμε, πως από το χορό αυτό δεν ήταν δυνατόν, να

απουσιάζει, η Μεσολογγίτισσα ηρωίδα Χρυσήδα Κοντσακάρη Καραγιωλέ-Μπαγιούργα.

Γίνεται αναφορά, στο όνομά της, για τη συμμετοχή στην Έξοδο και την πορεία για το Ναύπλιο μέσω Δωρίδος.

Και στο σημείο αυτό ο λόγος στον ποιητή:

«...Ω χιονισμένη Παρνασσέ, σπηλιάς 'ς τόλιδωρικό,

Σείζ'ιδετε καλόν χορόν'άπ' άνδρας και γυναίκες*,
Όμορφονιαίς και γέροντες κιάνδρειωμένοι νέοι
Στένουν ζωνάρι ένα χορό και εύμορφα τραγουδοῦνε,

Κ' ή νιαϊρόπού χορεύουνε φοροῦνάνδρικιαρούχα,
Και μ' άρματαπλακόνουετ'ά τρυφερά βυζιά τους.
Είνοι τ'ά Έλληνόπαιδα 'ποῦάν' τό Μισολόγγι
Με τ'ά σπαθιά τους 'γλύτωσαν 'ς τ'ής νύχτας τό φεγγάρι,

Και τόρσταινουνε χορό, 'ψηλά 'ς τό Λιδωρικό.
Χορεύουν να ήμερώσουνε την λύπη της καρδιάς τους,
Πώσ'ηλιάδέν θέλει, μεταϊδοῦν τούς νιούς 'πού έχαθήκαν·
Χορεύουν διά νά δώσουνε θάρρος εις την πατρίδα,

Πώσ'όσο κι άνέμεινανε 'λίγα τ'ά παλληκάρια,
Τα Στήθη τους δέν 'δείλιασαν 'ς τούς φόνους και 'ς τό αίμα,
Και χαιρόνται και τραγουδοῦσαν 'ς ταϊσκαλαϊσήμερας.»

Από την ημερομηνία άφιξης των σωμάτων της Εξόδου στις 28 Μαΐου 1826 μέσω Δωρίδας στο Ναύπλιο, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι το ποίημα, ίσως γράφτηκε το Μάιο του ίδιου έτους. Για αυτό το λόγο και ο μήνας Μάιος αναφέρεται, στον τίτλο του ποιήματος.

Το ποίημα δημοσιεύθηκε, για πρώτη φορά, στις 15 Ιουνίου 1832 στο Ναύπλιο, στο φύλλο με αριθμό 18 της Εθνικής Εφημερίδας, ένα χρόνο πριν την άφιξη του Όθωνα στην Ελλάδα.

Henry Warren (British, 1794-1879)

The dance of the Pallikars «Ο χορός των παλληκαριών»

Μαζί της, πορεύθηκαν και άλλες ανώνυμες ηρωίδες συναγωνίστριες της. Έξι, τον αριθμό όπως διαβάζουμε στο φύλλο με αριθμό 144 μεμερομηνία 22 Ιουλίου 1884 της Εφημερίδας Δυτική Ελλάδα -Μεσολόγγι, που δημοσιεύθηκε ο επικήδειος λόγος για τη Χρυσήδα, όπως εκφωνήθηκε από την Αγαθή Πανοπούλου.

Για τους υπερασπιστές του Μεσολογγίου, ο χορός στο Λιδωρικό κλειτούργησε ως ευεργέτημα.

Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο της Αρτοτίνας

Το Ιστορικό και Λαογραφικό μουσείο της Αρτοτίνας στεγάζεται στο αρχοντικό του Αρτοτινού οπλαρχηγού Ανδρίτσου Σαφάκα, το οποίο χτίστηκε το 1810. Το 1975 δωρήθηκε από τους κληρονόμους του στην Κοινότητα Αρτοτίνας και το 1978 έγινε η κτηριακή αποκατάστασή του από τον δισέγγονό του Αριστοτέλη Μιλτιάδη Κουτσαγγέλου. Ο καπετάν Ανδρίτσος Σαφάκας γεννήθηκε στην Αρτοτίνα, ήταν μέλος της Φιλικής Εταιρείας και πήρε μέρος σε σπουδαίες μάχες του Αγώνα. Το πατρικό του επώνυμο ήταν Καραδήμας, όμως από τις αρχές του 1800 που βγήκε στα βουνά, διατηρεί το

επώνυμο Σαφάκας, που προέρχεται από την τουρκική λέξη σαφάκ και σημαίνει αστραπή. Ιδιαίτερης αρχιτεκτονικής οικήμα ασβεστόχτιστο, με πελεκητές πέτρες από γαλαζολίθιο και πελεκητά αγκωνάρια, με στέγη από κεραμίδια Ρωμαϊκού τύπου (λούκια) και μια κρηπίδα από πωρόλιθο στις κορυφές των τοίχων, φιλοξενεί αξιόλογα ιστορικά εκθέματα, αντίγραφα επιστολών κ.α. Επίσης φιλοξενεί λαογραφικές συλλογές, αρκετές από τις οποίες έχουν γίνει δωρεά από Αρτοτινούς. Μπορεί να χαρακτηριστεί Μουσείο του 1821 της Δωριδας.

Μπήκαν πάλι στη γραμμή της δύναμής τους, εκείνης που τους κράτησε όρθιους μέσα στην πείνα, στο διάστημα της πολιορκίας. Δίνουν υπόσχεση στους ίδιους, πώς όσο και αν έμειναν λίγοι, θα συνεχίσουν ως γένος. Στέλνοντας ταυτόχρονα προς όλους του Έλληνες, το μήνυμα, ελπίδας της νίκης και πίστης στην ελευθερία του Έθνους.

Μετά το Λιδωρίκι φθάνουν στο Ναύπλιο, όπου τελειώνει ο δρόμος των εξοδιτών. Από το σημείο αυτό θα γεννηθεί ο ευνοϊκότερος εκείνος χρόνος που θα τους φέρει πάλι, στο ελεύθερο Μεσολόγγι. Ερχόμενοι στο Ναύπλιο, εξωτερικά είναι ρακένδυτοι και με ανοιχτές πληγές.

Ο χορός όμως τους έχει αναβαπτίσει!

Η θέα τους γίνεται δύναμη υποβλητική, που παρακινεί τον θαυμασμό!

Είναι καταγεγραμμένο το περιστατικό με τον Διδάσκαλο του Γένους Γεώργιο Γεννάδιο, παρόντα στην άφιξή τους, να ανεβαίνει στη ρίζα του ιστορικού πλατάνου και να εκφωνεί πατριωτικό λόγο, για συνέχιση του αγώνα και με χρήματα να συγκεντρώνονται υπέρ του υπέρτατου στόχου, από τους παρευρισκόμενους, όπως μας πληροφορεί ο Γ.Αθανασιάδης-Νόβας, στον πανηγυρικό λόγο του, με τίτλο: «Δοξαστικό της εξόδου του Μεσολογγίου». Τα δυο λογοτεχνικά κείμενα των Τερτσέτη και Βλαχογιάννη και οι ιστορικές αναφορές, φυλάττον ως τεκμήρια και συμβάλουν στη συλλογική μνήμη,

η οποία δημιουργεί το ιστορικό μας γίνεσθαι και διαιώνίζει την εθνική μας ταυτότητα.

***Η Σταυρούλα Πολονούφη είναι Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης, π.Υπ. της Εφορίας Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδας, Υπουργείο Πολιτισμού.**

Το κείμενο παρουσιάστηκε στο Τρικούπιο Πολιτιστικό Κέντρο Π.Μεσολογγίου, στο πλαίσιο του Εορτασμού των 200 χρόνων από την Έναρξη της Εθνικής Παλιγγενεσίας 1821-2021 και την αφορμή πραγματοποίησης της Ημερίδας "ΔΡΟΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ".

Η Μάχη του Κάργιου στο Λευκαδίτι

Του Ευθύμιου (Μάκη) Κων. Κυριανάκη *

Δύο ήταν οι μάχες - εξ όσων γνωρίζω - όπου οι γυναίκες κατά την Επανάσταση του 1821 πολέμησαν και νίκησαν τον Τούρκο ! Η πρώτη , στον Διρό της Μάνης ! Εκεί οι Μανιάτισσες κατανίκησαν τους Τούρκους οπλισμένες με τα δρεπάνια τους ! Η δεύτερη μάχη έλαβε μέρος στα υψώματα της Γκιώνας , στην αποκλειστέρα "Κάργιο", ανάμεσα στο Λευκαδίτι και την Συκιά και εκεί οι ηρωικές Ρουμελιώτισσες νίκησαν κατά κράτος τους Οθωμανούς με όπλο τους τους βράχους της περιοχής!

Η ιστορία αυτής της μάχης δεν είναι τόσο γνωστή , ούτε και ο θεσμός των "αποκλειστρών" όπου οι συμπατριώτες μας γυναίκες , παιδιά και ηλικιωμένοι κατέφευγαν για προστασία κάθε φορά που οι Τούρκοι εκστράτευαν στις περιοχές της επαναστατημένης Ελλάδας ! Τέτοιες αποκλειστρες υπήρχαν 4-5 στη Ρούμελη, οι οποίες έγιναν με διαταγή του Μαυροκορδάτου και οργανώθηκαν από τον Στρατάρχη Καραϊσκάκη με πιο μεγάλη αυτή κοντά στον Προυσό όπου χώραγαν περίπου 5000 άτομα . Η δική μας στο Κάργιο , πιο μικρή , χώραγε περί τους 1500 . Από γραπτές μαρτυρίες σε αυτή έβρισκαν προστασία γυναίκοι από Αϊ - Θυμιά , Βουνιχώρα , Πεντεόρια (Πέντε Όρνια εκείνη την εποχή) , Λιδωρίκι , Λευκαδίτι κλπ υπό την φύλαξη 10-15 ενόπλων του οπλαρχηγού Σαφάκα και 80 Σουλιωτών αργότερα το 1826-27!

Ας πούμε λίγα λόγια για το γενικό πλαίσιο που επικρατούσε στην Ρούμελη το 1825. Οι Τούρκοι αποφάσισαν να πλήξουν την επανάσταση στην καρδιά της Ρούμελης , την Φωκίδα . Στη δική μας μεριά έχει πέσει γκρίνια και φαγωμάρα . Ο Δυσσέας Ανδρούτσος συλλαμβάνεται από τον Γκούρα και ο αετός της Ρούμελης αχρηστεύεται . Ο άλλος ασύγκριτος πολέμαρχος και κατοπινός Στρατάρχης Γεώργιος Καραϊσκάκης έλειπε στον Μοριά ! Οι Τούρκοι θέλοντας να καταλάβουν τα Σάλωνα αποφάσισαν να κινηθούν από δύο βάσεις εξορμήσεως : η πρώτη από Λαμία προς

Θερμοπύλες - Ελάτεια - Γραβιά - Καστέλλι- Μαυρολιθάρι - Λιδωρίκι και από εκεί στα Σάλωνα και η δεύτερη στρατιά από Μεσολόγγι - Ναύπακτο - Σεργούλα - Βιτρινίτσα- Πέντε Όρνια - Σάλωνα με δύναμη 5000 πεζών και 450 καβαλάρηδων . Η πρώτη στρατιά είχε δύναμη 2000 πεζών και καβαλάρηδων , με δύο κανόνια και με επικεφαλής τους Ταχέρ Αμπάζμπεη Ντίμπερα και τον Μουστάμπεη . Ηταν 5 Απριλίου του 1825.

Όταν το ορεινό εκστρατευτικό σώμα έφτασε στο Λευκαδίτι , τους επιτέθηκε ο καπετάν Σαφάκας αλλά γρήγορα υποχώρησε αφήνοντας κάποιους λίγους ενόπλους να βοηθήσουν στην άμυνα του Κάργιου όπου συνωστίζονταν εκατοντάδες γυναίκοι και ηλικιωμένοι από τα γύρω χωριά (από Μαυρολιθάρι έως Αγία Ευθυμία) . Ο τόπος ήταν οχυρός και μόνο δύο μονοπάτια οδηγούσαν προς αυτόν . Σε αυτά τα μονοπάτια μόνοένα άτομο μπορούσε να κινηθεί και έτσι γινόταν

παράδοση αναφέρει ότι επικεφαλής των γυναικών ήταν η Μαρία Ράπτη -Γεροδήμου (Γεροδημογιώργαινα) από το Λευκαδίτι , παντρεμένη στο Τριβίδι. Η ίδια αργότερα, φέρεται ότι παντρεύτηκε ξανά τον Γιάννη Μπαλατσούρα και κατοίκησε στον Κονιάκο. Στις 16 Μαΐου οι Τούρκοι έκαναν την τελευταία λυσσαλέα επίθεσή τους αλλά οι γυναίκες με τους λιγοστούς μαχητές τους απέκρουσαν φονεύοντας περί του 40 και τραυματίζοντας 25 . Ένας προδότης οδήγησε αρκετούς Τούρκους από ένα μονοπάτι στην θέση "Ξυλάκι" από την μεριά της Συκιάς αλλά και εκεί οι πέτρες των γυναικών δούλεψαν υποδειγματικά κατακρημνίζοντας στο βράθρο αρκετούς και θέτοντας τέρμα στα σχέδια των Οθωμανών.

Οι Τούρκοι , μετά από τις απώλειες που είχαν , αποφάσισαν να αποχωρήσουν! Σημαντική για την άμυνα του Κάργιου η οποία διήρκεσε 2 περίπου εβδομάδες , ήταν η προσφορά του

που φύλαγαν τα ταμπούρια (το ταμπούρι του Ζούπα και το ταμπούρι του παπα-Παχού) στις δύο εισόδους του Κάργιου και πολεμούσαν μαζί τους πετώντας και τσουλώντας τεράστιους βράχους κατά των επιτιθέμενων , εμάς τους Λευκαδιώτες μας κάνει περήφανους για την ιστορία του χωριού μας .

Βέβαια , η αποκλειστέρα "Κάργιο" συνέχισε να προστατεύει τους συμπατριώτες μας και μετά από αυτή την μάχη . Αυτό φαίνεται καθαρά από μια επιστολή που είχαν στείλει στον οπλαρχηγό της περιοχής Λιδωρικίου , Αντρίτσο Σαφάκα τον Ιούνιο του 1827 και τον παρακαλούσαν να προστρέξει για βοήθεια των εγκλειστων στο Κάργιο λέγοντας στο τέλος της επιστολής τους : "... είμαστε εις το λαιμό σου κρεμασμένοι και λυπήσου τον ντουινά και την φτώχεια οπού είμαστε κλεισμένοι. Αλλού δεν έχουμε ελπίδα , πρώτα ο Θεός και δεύτερα η γενναιότητα σου να κάμεις ό,τι σε

φωτίζει ο Θεός να γλιτώσεις τον ντουινά !

1827 , Ιουνίου 3 , Αγιαθυμιώτες όλο το χωριό , Βενιχωριώτες όλο το χωριό , Πεντεορινώτες όλο το χωριό , Κάριο " .

Σημαντικός λοιπόν ο ρόλος του Κάργιου για την ευρύτερη περιοχή αλλά για μας τους Δωριείς είναι μνημείο περηφάνιας και γενναιότητας ! Οι γυναίκες της Ρούμελης νίκησαν σε μια εντελώς αμφίροπη μάχη τους Οθωμανούς στέλνοντας το μήνυμα στις τωρινές γυναίκες ! Η Ελευθερία κατατάται και διατηρείται με συνεχή αγώνα, αδάμαστη θέληση για επιβίωση και θυσία αν χρειαστεί !

Σημ. : ο γράφων πήρε τα στοιχεία της Μάχης του Κάργιου από την σχετική εργασία του αείμνηστου ταξίαρχου ε.α Παναγιώτη Κ. Ζαχαρή . Εκτενής περιγραφή της μάχης υπάρχει στο βιβλίο " Ιστορικά και Λαογραφικά Λευκαδιτίου Δωριδος". Μερικά στοιχεία της μάχης

και των προσώπων που αγωνίστηκαν εκεί , μας διηγήθηκαν οι Κων. Μάρκος από Κονιάκο και Κων. Ηλ. Λακαφώσης από Λευκαδίτι.

* Ο Μάκης Κυριανάκης είναι Πρόεδρος της Αδελφότητας Λευκαδιτιών Δωριδος, π.Γενικός Δ/ντής Kodak Ελλάδος

εύκολος στόχος των αμυνομένων ! Οι Τούρκοι στρατοπέδευαν στην περιοχή και επί μέρες προσπαθούσαν να εκπορθήσουν το Κάργιο ! Οι γυναίκες πρωτοστατούσαν στην άμυνα φυλάγοντας σκοπιές , πηγαίνοντας βράδυ στην κοντινή "Κλεφτόβρυση" για νερό και πετάγοντας μεγάλα κοτρώνια στους επιτιθέμενους . Η

Νίκου Πλαστήρα από το Ριτσέρι Λοκρίδος που εγκαίρως είχε εφοδιάσει τους αμυνομένους με δύο φορτώματα μπαρούτι και έξι φορτώματα μολύβι !

Η γενναιότητα λοιπόν των γυναικών της Φωκίδας , η οργάνωση και πειθαρχία που επέδειξαν , η βοήθεια που έδωσαν στους λίγους ενόπλους

ΑΡΘΡΟ

ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ, ΦΑΡΜΑΚΕΥΤΙΚΑ ΦΥΤΑ ΚΑΙ ΒΟΤΑΝΑ ΤΗΣ ΔΩΡΙΔΑΣ
Θυμάρι, του Κεραυνοβόλου έρωτα και της δράσης

Του Δρ. Γεωργίου Ν. Δημητρέλλου *

Το γνωστό σε όλους Θυμάρι (*Thymuscapitatus* (L.) Hoffm.&Link) συμβολίζει τον κεραυνοβόλο έρωτα ή τη δράση.

Επιστημονική του ονομασία είναι: *Thymuscapitatus* (L.) Hoffm.&Link(Lamiaceae)

Κοινή ονομασία: Θυμάρι, θρούμπι. Αρχαία ονομασία: Θύμος

Αν δείτε στον ύπνο σας ότι βρεθήκατε στην εξοχή και μοσχοβολάει θυμάρι, θα ακούσετε κάποια καλή είδηση, που θα σας δώσει χαρά και ευτυχία.

Χαρακτηριστικό φυτό της ελληνικής χλωρίδας αλλά και της Μεσογείου. Αρωματικός μικρός θάμνος με ρόδινα και πορφυρά ανθοφόρα κεφάλια που φυτρώνει παντού στη χώρα μας. Σύμβολο δύναμης, τονωτικό του σώματος και διεγερτικό του μυαλού.

Η ονομασία θυμάρι ή θύμος όπως το ονόμαζαν οι αρχαίοι, προέρχεται από τη λέξη «θύω», η οποία αρχικά είχε την σημασία «βγάζω καπνούς» και αργότερα «θυσιάζω». Θύμος κατά τους αρχαίους δεν σημαίνει οργή, αλλά ζωτική δύναμη.

Οι αρχαίοι Έλληνες το χρησιμοποιούσαν ως θυμίαμα στους ναούς και ως αρωματικό για το μπάνιο τους. Ήταν ένα από τα βότανα που έκαιγαν στους βωμούς ως θυμίαμα. Οι Ρωμαίοι αρωμάτιζαν και εξαγνίζαν τα δωμάτια των σπιτιών τους με θυμάρι, επίσης έκαιγαν θυμάρι πιστεύοντας ότι ο καπνός του απομακρύνει τους σκορπιούς. Οι Ρωμαίοι στρατιώτες έκαναν μπάνιο σε νερό αρωματισμένο με θυμάρι για να αποκτήσουν σφρίγγος και ενεργητικότητα. Μέσα στο τάφο του Φαραώ της Αιγύπτου Τουταγχαμών βρέθηκε κλαδί θυμαριού, φαίνεται ότι οι αρχαίοι Αιγύπτιοι το χρησιμοποιούσαν στις ταριχεύσεις τους. Τον 16ο αιώνα οι γυναίκες συνήθιζαν να προσφέρουν σούπα με θυμάρι και μπίρα για να τονώσουν την αυτοπεποίθηση των ανδρών.

Το ρόφημα θυμαριού βοηθάει στην καταπολέμηση της στονίας και του άγχους. Μπάνια με θυμάρι συνιστάται σε όσους πάσχουν από ρευματισμούς. Χαρακτηριστικά για αναγνώριση του φυτού: Πολυετής πολύκλαδος, μικρός αρωματικός θάμνος (20-50 εκ.). Οι βλαστοί είναι όρθιοι ή αποκλίνοντες και τα φύλλα μικρά, επιμήκη, με οξεία κορυφή και άμισχα. Η ταξιανθία είναι πυκνή, αποτελούμενη από πολλά μικρά άνθη χρώματος μωβ ή ροζ, με ευχάριστη μυρωδιά. Ανθίζει από Μάιο μέχρι Σεπτέμβριο. Στη χώρα μας απαντούν περισσότερα από 30 διαφορετικά θυμάρια, και από αυτά 11 απαντούν μόνο στην Ελλάδα και πουθενά αλλού στον Πλανήτη (ενδημικά της Ελλάδας). Αρωματικά όλα με παρόμοιες αρτυματικές και φαρμακευτικές ιδιότητες. Εξάπλωση-βιότοποι-πληθυσμοί: Απαντάται σε όλες τις χώρες της Μεσογειακής λεκάνης που βρέχονται από θάλασσα. Το συναντάμε σε φτωχά εδάφη, σε ξηρές πετρώδεις πλαγιές, σε αραιούς θαμνότοπους, σε διάκενα μακκίας και σε αμμοθίνες. Είναι κοινό είδος της Ελλάδας που απαντάται από τις παραθαλάσσιες περιοχές μέχρι τα 600 μ. περίπου.

Στη Δωρίδα οι μεγαλύτεροι πληθυσμοί του βρίσκονται σε φρυγανικά οικοσυστήματα με μεγάλους, μέτριους ή και μικρούς πληθυσμούς. Πολλές φορές το συναντάμε σε χέρσους αγρούς, στις άκρες δρόμων, κ.λπ. Δεν έχουν καταγραφεί κίνδυνοι από τη συλλογή ή από άλλους ανθρωπογενείς παράγοντες.

Φυτό με πολλές φαρμακευτικές ιδιότητες και χρήσεις. Συλλέγουμε τους ανθισμένους βλαστούς τις πρωινές ώρες σε ματσάκια και τα αποξηραίνουμε σε δροσερό μέρος μακριά από τον ήλιο.

Δεν συλλέγουμε φυτά στις άκρες των δρόμων ή σε περιοχές με ρύπανση.

Ιστορία και παραδοσιακές χρήσεις: Ο Γαληνός, ο Διοσκουρίδης και ο Αέτιος το θεωρούσαν ως αποχρεμπτικό, ότι βοηθά στην έμμηνο ρύση, στην αποβολή του πλακούντα μετά τη γέννα και των σκουληκιών από την κοιλιά.

Ο Διοσκουρίδης αναφέρει τη χρήση του στην αντιμετώπιση άσθματος, ότι εξαφανίζει τους μικρούς όγκους του δέρματος, τις θρομβώσεις του αίματος, τις κρεατοελιές και ωφελεί αυτούς που πάσχουν από ισχιαλγίες.

Ο Αέτιος τονίζει, ότι συνιστάται για ψυχικές ασθένειες, μελαγχολία και παράλογους φόβους, αλλά και ως θεραπεία για τις αρθρίτιδες και για τους όγκους των όρχεων.

Ο Πλίνιος συνιστά κομπρέσες στο κεφάλι με αφέψημα από θυμάρι και ξύδι για τόνωση και εξάλειψη των πονοκεφάλων.

Χρησιμοποιείται στη μαγειρική, στη θεραπευτική και ως τροφή για τις μέλισσες. Στη μαγειρική, πολλές φορές, το θυμάρι αντικαθιστά το αλάτι. Επίσης χρησιμοποιείται ως χωνευτικό, σπασμολυτικό, αντισηπτικό και ως ανθελμινθικό καθώς και για τον βήχα και τον πονόλαιμο και για πλύσεις τραυμάτων. Το ρόφημα του θυμαριού βοηθάει στην εντερική λειτουργία, καταπραΰνει τα φουσκώματα και βοηθάει στην καταπολέμηση της στονίας και του άγχους.

Οι παλαιοί έλεγαν ότι το θυμάρι βοηθάει στην ακμή (σε ένα φλυτζάνι τσαγιού με βραστό νερό ρίχνετε δύο κουταλιές της σούπας αποξηραμένο τριμμένο θυμάρι. Το αφήνουμε για μισή ώρα, το σουρώνουμε σε ένα μπουκάλι και το βάζουμε στο ψυγείο. Με αυτό ξεβγάζετε το πρόσωπό σας).

Σύγχρονες χρήσεις – Ιατρική: Οι κύριες φαρμακολογικές δράσεις του φυτού είναι: σπασμολυτική, χωνευτική, αντιφλεγμονώδη, αντιβακτηριδιακή, αντιμυκητική, αντιοξειδωτική, αντισηπτική, εμμηναγωγό, στυπτική, αποχρεμπτική, αντιβηχική δράση.

Στη βοτανοθεραπεία χρησιμοποιείται εσωτερικά ως χωνευτικό, σπασμολυτικό, αντιβηχικό, αποχρεμπτικό, αντιδιαρροϊκό, ανθελμινθικό, εμμηναγωγό και εξωτερικά ως γαργάρα για την αμυγδαλίτιδα και ασθένειες ούλων, σε πλύσεις για πληγές και δερματικά προβλήματα. Πειραματικές μελέτες έχουν δείξει ότι το φυτό έχει αντιοξειδωτική, αντιμικροβιακή, αντιμυκητική, αντιφλεγμονώδη, ιστατική, ηρεμιστική, σπασμολυτική δράση, επιταχύνει την επούλωση των εγκαυμάτων και αναστέλλει τη συγκόλληση των αιμοπεταλίων.

Δεν συνιστάται σε κύηση, κατά τον θηλασμό και σε παιδιά κάτω των 4 ετών.

Μαγειρική: Η χρήση του θυμαριού είναι ευρέως διαδεδομένη σε ποικίλες μορφές και σε διαφορετικές συνθήκες (ως νωπό, ξηρό και ως αιθέριο έλαιο). Χρησιμοποιήθηκε ευρέως ως πιπέρι κατά την περίοδο της γερμανικής κατοχής. Πολλοί το χρησιμοποιούν ως ρίγανη γιατί έχει παρόμοια μυρωδιά.

Χρησιμοποιείται τριμμένο σε ψητόφαρι και κρέας, αλλά και στους κεφτέδες, στα μπιφτέκια και στις ωμές σαλάτες, σε πατάτες, σε λαδερά και σε ζυμαρικά. Βοηθάει στην πέψη και τη διάσπαση λιπα-

ρών τροφών. Επίσης το χρησιμοποιούν για να αρωματίζουν αλατισμένες ελιές. Ένα μείγμα βοτάνων με θυμάρι, μαραθόσπορο, κύμινο και πιπέρι αρωματίζει κρέατα. Μαζί με ρίγανη, μαϊντανό και μαντζουράνα αρωματίζει σούπες και σάλτσες. Μητέρες δίνουν το πρωί στα παιδιά τους ψωμί που έχει αλείψει με θυμάρι και λάδι για να αυξηθεί η πνευματική τους ενέργεια.

Ένα μείγμα από ίσες ποσότητες θυμαριού, φασκόμηλου, μελισσόχορτου και μέντας αποτελεί το καλύτερο ρόφημα για την ενίσχυση του ανοσοποιητικού συστήματος του οργανισμού μας.

Άλλες χρήσεις: Το θυμάρι είναι μελισσοτροφικό φυτό και προσελκύει σε μεγάλο βαθμό τις μέλισσες που παράγουν από αυτό μέλι αρίστης ποιότητας.

Το αιθέριο έλαιο του θυμαριού χρησιμοποιείται ως αντισηπτικό σε διάφορα σκευάσματα (σαπούνια κ.λπ.) που κυκλοφορούν στο εμπόριο.

Στο παρελθόν χρησιμοποιήθηκε ευρύτατα το διάλυμα θυμαριού σε συνδυασμό με σαπούνι για την απολύμανση των χεριών και εργαλείων σε χειρουργεία της Ευρώπης.

Αποτελεί συστατικό σε στοματικά διαλύματα και σε οδοντόπαστες. Χρησιμοποιείται επίσης στην αρωματοποιία, ως καλλυντικό, και σε αποσμητικά. Εκχυλίσματα θυμαριού χρησιμοποιούνται για την προστασία καλλιεργούμενων φυτών από μύκητες ή άλλα παράσιτα. Χρησιμοποιείται και ως εντομοαπωθητικό.

Την εποχή της ανθοφορίας το υπέργειο τμήμα του μας παρέχει μια εντυπωσιακή εικόνα που μας οδηγεί στη σκέψη ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως καλλωπιστικό.

Καλλιέργεια: Το άγριο θυμάρι (*Thymuscapitatus*) είναι αυτοφυές και άφθονο στα χαμηλότερα υψόμετρα της χώρας μας όπου απαντούν και οι μεγαλύτεροι πληθυσμοί. Στη χώρα μας δεν καλλιεργείται και τα σακουλάκια με αποξηραμένα φύλλα και άνθη, που πωλούνται, προέρχονται από συλλογή στη φύση. Πολλαπλασιάζεται με σπέρματα και μερικρόποσοστό με πα-

ραφυάδες. Αναπτύσσεται σε ξηρικές εκτάσεις και δεν έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις. Εξαπλώνεται πολύ εύκολα σε γειτονικά γυμνά εδάφη.

Τα καλλιεργούμενα είδη στην Ελλάδα δεν είναι αυτοφυή και είναι κυρίως το *Thymusvulgaris* L. και σε μικρότερο βαθμό το *Thymusserpyllum* L. και άλλα είδη ή υβρίδια. Καλλωπιστικές ποικιλίες θυμαριού καλλιεργούνται σε κήπους και πάρκα.

Πιθανή εμπορική εκμετάλλευση: Το εμπορικό του όνομα του άγριου θυμαριού στη διεθνή αγορά είναι «Ισπανική ρίγανη». Το θυμάρι, πολύτιμο φυτό για τις φαρμακευτικές και διατροφικές του αξίες, μπορεί να αποτελέσει εμπορικό προϊόν τόσο στη μαγειρική ως μπαχαρικό, όσο και στην αρωματοποιία και στην οδοντιατρική. Συνήθως πωλείται ολόκληρο το φυτό (φύλλα μαζί με στελέχη-βλαστούς). Οι ξηρές ανθισμένες κορυφές αναφέρονται σε πολλές Εθνικές και Ευρωπαϊκές φαρμακοποιίες. Τα αποξηραμένα φύλλα του θυμαριού πωλούνται μόνο τους για χρήση στη μαγειρική. Τέλος, προοπτικές διαφαίνονται και στη βιολογική κτηνοτροφία ως φυσικό αντισηπτικό.

*Δρ. Γεωργίου Ν. Δημητρέλλου, Ε.Δι.Π., Τομέας Βιολογίας φυτών, Τμήμα Βιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών (E-mail: dimitrg@upatras.gr).

Βιότοπος Θυμαριού

Θυμάρι (*Thymuscapitatus* (L.) Hoffm.&Link)

Δέλτα Μόρνου, ένα απειλούμενο οικοσύστημα !

Της Λίας Μάγειρα *

Μετά την κατασκευή του φράγματος του Μόρνου στην ορεινή Φωκίδα, ο άλλοτε χειμαρρώδης ποταμός αργοσέρνεται με τα αποστραγγίδια του μέσα στη φαρδιά του κοίτη μέχρι τις εκβολές του. Θωρώντας τον από μακριά, πιο πολύ ξεχωρίζει από την κοίτη του παρά από το νερό του. Ο ποταμός-υδροδότης της Αθήνας, ακόμα και τώρα, είναι ο ευεργετικός φίλος των παραποτάμιων χωριών. Στο δέλτα του ποταμού, τα χωριά της Δωρίδας, τα Μαλάματα, ο Άγιος Πολύκαρπος και η Μανάγουλη, και λίγο ψηλότερα, το Καστράκι, έχουν συνδέσει τη ζωή τους με τον Μόρνο. Ο ποταμός σχηματίζει το μεγαλύτερο δέλτα του Κορινθιακού Κόλπου. Στο κέντρο της δελταϊκής πεδιάδας βρίσκεται η Μανάγουλη. Η περιοχή «Εκβολές Μόρνου- Μαλάματα» είναι προστατευόμενη περιοχή NATURA.Ο κόλπος είναι από τους πιο σημαντικούς σταθμούς ξεκούρασης των αποδημητικών πουλιών. Στα αγριοκάλαμα των ακτών της Χιλιαδούς συρρέουν για να κουρνιάσουν χιλιάδες ψαρόνια. Στο δέλτα φιλοξενείται ο ένας από τους δύο πληθυσμούς τσακαλιών που υπάρχουν στη Στερεά Ελλάδα. Το τσακάλι είναι προστατευόμενο απειλούμενο είδος. Στο δέλτα φωλιάζουν 189 είδη πουλιών, μόνιμα και διερχόμενα.

Στα νερά του ποταμού ζουν επτά είδη ψαριών μεταξύ των οποίων το μικρό ψάρι Ζουρνάς, το οποίο είναι απειλούμενο είδος και ζει παγκοσμίως μόνο στην Στερεά Ελλάδα και στη δυτική Αλβανία.

Η πεντακάμαρη γέφυρα του Μόρνου η οποία κτίστηκε το 1939 συνδέει το νομό Αιτωλοακαρνανίας και το Νομό Φωκίδας, καθώς ο ποταμός είναι το φυσικό σύνορο των δυο νομών.

Ακολουθώντας την κοίτη του ποταμού, ο δρόμος οδηγεί στο πρώτο καμποχώρι, τα Μαλάματα. Μετά, η διδρομή περνά από τον Άγιο Πολύκαρπο και φτάνει στη Μανάγουλη. Το όνομά της προήλθε από τη λέξη «γουλιάσμα», η οποία σημαίνει τη λάσπη που εναποθέτει η κατεβασιά του ποταμού, λόγω υπερχειλίσης. Το χώμα αυτό θεωρείται πολύ εύφορο και παραγωγικό. Ένας στενός δρόμος ξεκινά από το κέντρο του χωριού και διασχίζει την πεδιάδα. Μέσα σε μυρωδιές από βρεγμένο τριφύλλι και νοτισμένο χώμα, ο δρόμος οδηγεί στα Κουτσούκια, μια ακτή με πέτρες, και ελάχιστα σπίτια. Απέναντι φαίνεται η Πελοπόννησος. Επιστρέφοντας στον κεντρικό δρόμο, μια μικρή παράκαμψη οδηγεί σε ένα μικρό ύψωμα, όπου βρίσκεται η εκκλησία της Παναγίας Φανερωμένης. Στρίβοντας ο δρόμος προς την παραλία, οδηγεί στον οικισμό Χιλιαδού. Ένα

μικρό λιμάνι-καταφύγιο για τα ψαροκάικα και μια αμμουδένια παραλία μήκους 2χλμ δημιούργησαν την υποδομή για έναν παραθεριστικό οικισμό.

Στο τέρμα του δέλτα, δίπλα στην τουριστικά αναπτυγμένη παραλία βρίσκεται η πανέμορφη λιμνοθάλασσα Παραθάλασσα.

Σε λίγο μεγαλύτερο υψόμετρο βρίσκεται το χωριό Καστράκι, κτισμένο αμφιθεατρικά με υπέροχη θέα στον Κορινθιακό Κόλπο και στα βουνά της Πελοποννήσου.

Ο υδροβιότοπος είναι από τους άγνωστους της Ελλάδας.

Σύμφωνα με μελέτη η οποία εκπονήθηκε από το Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, η περιοχή απειλείται από πυρκαγιές, παράνομο κυνήγι και συλλογή φυτών, και από την ανεξέλεγκτη δόμηση.

Θεωρείται βιότοπος με πρωτεύουσα προτεραιότητα προστασίας.

*** Η Λία Μάγειρα είναι ταξιδιωτική φωτογράφος με καταγωγή από Δωρίδα**

Προμήθεια τριών υδροφόρων από το Δήμο Δωρίδος

Διαγωνισμό για την προμήθεια τριών υδροφόρων προκήρυξε ο Δήμος Δωρίδας για να καλύψει τις ανάγκες και να βελτιώσει τις υπηρεσίες στο Τομέα του περιβάλλοντος.

«Οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες του Δήμου μας, η ακόμα καλύτερη οργάνωση του Τομέα Περιβάλλοντος, καθώς και η παροχή σημαντικών υπηρεσιών ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, μας οδήγησαν στον προγραμματισμό και την εξασφάλιση χρηματοδότησης μίας άκρως απαραίτητης προμήθειας. Με την ολοκλήρωση του διαγωνισμού οι τρεις (3) υδροφόρες που θα ενισχύσουν το στόλο μας θα αξιοποιηθούν με πολλούς τρόπους, αποτελώντας πολύτιμα εργαλεία στον τομέα της καθημερινότητας».

Αυτό δήλωσε ο Δήμαρχος Δωρίδος, Γιώργος Καπεντζώνης, με αφορμή την έναρξη της διαγωνιστικής διαδικασίας για την προμήθεια τριών υδροφόρων οχημάτων χωρητικότητας 2000 λίτρων, συνολικού προϋπολογισμού 252.960,00 ευρώ, η χρηματοδότηση της οποίας θα καλυφτεί από το Πρόγραμμα «Φιλόδομος II».

Όπως αναφέρεται στη μελέτη, ο Δήμος Δωρίδος μέσω της συγκεκριμένης προμήθειας θα εκσυγχρονίσει-βελτιστοποιήσει τη λειτουργία της υπηρεσίας Καθαριότητας, ενισχύοντας τον υφιστάμενο στόλο, με συνέπεια την αποδοτικότερη παροχή υπηρεσιών. Ενδεικτικά αναφέρεται πως θα γίνει χρήση τους για:

- Πλύσιμο δρόμων με υψηλή πίεση
- Κατάβρεγμα και πλύσιμο δρόμων – πεζοδρομίων - ρειθρών με μεγάλη παροχή
- Πότισμα δέντρων
- Πλύσιμο πεζοδρομίων, κοινόχρηστων χώρων και μηχανημάτων
- Συνδρομή σε περιπτώσεις πυρκαγιών κ.α.

Ο Δήμος Δωρίδος, έχοντας καταγράψει τις ανάγκες των Υπηρεσιών του, προχωρά στην προμήθεια των τριών υδροφόρων, η οποία κρίθηκε μεταξύ άλλων επιβεβλημένη για την προστασία του Περιβάλλοντος, καθώς και την τήρηση των Ευρωπαϊκών Κανονισμών.

“Γεφύρι της Άρτας” ο περιφερειακός δρόμος στο Τρίκορφο Δωρίδας

Πριν καλά - καλά παραδοθεί στη κυκλοφορία ο νέος περιφερειακός δρόμος στο Τρίκορφο Δωρίδας έγινε αδιάβατος αφού μπάζα χωμάτων από τα γύρω πρανή έχουν γεμίσει το οδόστρωμά του. Οι κατολισθήσεις προήλθαν μετά την τελευταία κακοκαιρία και κανείς δεν μπορεί να διαβεβαιώσει αν προέρχονται από κακοτεχνίες στην κατασκευή ή άλλες αιτίες.

Ο δρόμος συνολικού μήκους περίπου 4 χιλιομέτρων έχει δημοπρατηθεί σε δύο στάδια από την Περιφέρεια που είναι και αρμόδια.

Η αρχή έγινε εδώ και τρία περίπου χρόνια με δημοπράτηση το πρώτου τμήματος περίπου 1,5 χιλιομέτρου με ανάδοχο τον εργολάβο Ιωάννη Ράμμο.

Το τμήμα αυτό φυσιολογικά έχει ολοκληρωθεί αλλά παρουσίασε τα προβλήματα που αναφέραμε και γι αυτό δεν έχει ακόμα παραδοθεί επίσημα.

Στο μεταξύ η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας χρηματοδότησε, δημοπράτησε, συμβασιοποίησε και προχωρά στην εκτέλεση της β' φάσης του έργου συμβατικού κόστους 2.458.023 €, πλέον Φ.Π.Α. με ανάδοχο σύμφωνα με πληροφορίες τον Όμιλο Σακελλάρη.

Στην β' φάση του έργου περιλαμβάνεται το δεύτερο οδικό τμήμα μήκους 1.980 μέτρων, από τη Χ.Θ. 1+540 (σύνδεση με την υφιστάμενη οδό προς οικισμό Τρίκορφου) έως την Χ.Θ. 3+520.

Η περιφερειακή οδός συνολικού μήκους 4.020 μέτρων, έχει ως αφητηρία την Επαρχιακή οδό Ναυπάκτου - Λιδωρικίου, στο ύψος του υφιστάμενου διανοιχθέντος χωματόδρομου, και κατάληξη στην είσοδο της Ιεράς Μονής των Αγίων Αυγουστίνου και Σεραφείμ του Σαρώφ.

Στη Βουλή των Εφήβων οι ... “έφηβοι πολιτοφύλακες” του ΓΕΛ Ευπαλίου

Στο Εθνικό Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα της Βουλής των Εφήβων: «Βήματα Δημοκρατίας – Κάνοντας πράξη τη συμμετοχή», ΚΣΤ' Σύνοδος – σχολικό έτος 2021-22 εγκρίθηκε και συμμετέχει το Γενικό Λύκειο Ευπαλίου.

Το πρόγραμμα διοργανώνεται από το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και απευθύνεται στους μαθητές και στις μαθήτριες των Γενικών και Επαγγελματικών Λυκείων της χώρας, καθώς και των Ελληνικών Λυκείων του εξωτερικού. Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι η εξοικείωση των εφήβων με τις αρχές και τις αξίες της Δημοκρατίας, με τον τρόπο λειτουργίας και τον ρόλο του Κοινοβουλίου, καθώς και η άσκησή τους σε δημοκρατικές πρακτικές και η ενεργοποίησή τους σε ζητήματα που απασχολούν το σχολείο, την κοινότητα, την κοινωνία. Το πρόγραμμα φιλοδοξεί να προσφέρει στους μαθητές και στις μαθήτριες, εκτός από γνώση, βήμα για προσωπική έκφραση και δημιουργικότητα, ευκαιρίες για προβληματισμό, διάλογο και συμμετοχή. Οι έφηβοι βουλευτές επιλέγονται από ομάδες μαθητών και μαθητριών της Α' ή/και Β' Λυκείου (Ομάδες Συμμετοχικής Δράσης) που έχουν πραγματοποιήσει κατά τη διάρκεια του προγράμματος δραστηριότητες κοινωνικού ενδιαφέροντος στα σχολεία και στις κοινότητές τους καθ' όλη τη διάρκεια του σχολικού έτους. Το πρόγραμμα του σχολικού έτους 2021-22 αρχικά προτείνει τη μύηση στις βασικές αξίες της Δημοκρατίας και την ενημέρωση για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τα δικαιώματα του παιδιού, ενώ στη συνέχεια εστιάζει τη δράση των ομάδων στο θέμα: «Ψηφιακός Κόσμος: κωδικός Δημοκρ@τία #ενημερώνομαι #κρίνω# παρεμβαίνω». Στόχος του είναι η διερεύνηση του Ψηφιακού Κόσμου με την ενημέρωση, τη συζήτηση, την κατάθεση σκέψεων και προβληματισμών, τις προτάσεις και τις παρεμβάσεις για τη δημιουργία ενός δημοκρατικού Ψηφιακού Κόσμου. Η Ομάδα Συμμετοχικής Δράσης του Γ.Ε.Λ. Ευπαλίου συγκροτήθηκε από πέντε (05) μαθητές/-τριες της Α' Λυκείου, που εκδήλωσαν ενδιαφέρον για το πρόγραμμα. Είναι οι: Γιάννης Αγουριδής, Ευγενία Ανδρέα, Δημήτρης Γκαμέρας, Χαρά Ζωητού και Θανάσης Φρομουζόπουλος. Υπεύθυνη εκπαιδευτικός για το συντονισμό των δράσεων της Ομάδας ορίστηκε η φιλόλογος Σοφία Μάνιου. Με το πέρας του προγράμματος ένας/μία από τους μαθητές/τριές μας (κατόπιν ψηφοφορίας ή κληρώσεως) θα συμμετάσχει στην ΚΣΤ' Σύνοδο της Βουλής των Εφήβων. Ήδη στις πρώτες συναντήσεις τους τα παιδιά – που αποφάσισαν να ονομάσουν την ομάδα τους «Έφηβοι Πολιτοφύλακες»- συζήτησαν για την ομαδικότητα και τη συνεργασία στο σχολείο και στην κοινωνία, μιλήθηκαν στις αρχές της ενεργητικής ακρόασης και της ενσυναίσθησης και προσέγγισαν τις βασικές αρχές της δημοκρατίας. Δημιούργησαν, μάλιστα μια παρουσίαση με το θέμα αυτό.

Τοποθέτηση σειсмоγράφων σε 4 Σχολεία της Δωρίδας

Υστερα από συντονισμένες ενέργειες του Δήμου Δωρίδας και ειδικότερα του Αντιδημάρχου Γιώργου Γλυμίτσα τοποθετήθηκαν σε σχολεία της Δωρίδας τέσσερις σεισογράφοι, στην Ερατεινή, Γλυφάδα, Ευπάλιο και Λιδωρίκι.

Οι σεισογράφοι τοποθετήθηκαν από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών στο Θησείο, όπως και στο Εθνικό μας δίκτυο και εκτός των άλλων ωφελημάτων για την περιοχή θα παίξουν σημαντικό ρόλο και για την «Εισαγωγή της Σεισμολογίας στο Σχολείο».

Σε επιστολή του προς τον αρμόδιο Αντιδήμαρχο Παιδείας Γιώργο Γλυμίτσα ο Διευθυντής Ερευνών του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών Δρ Νικόλαος Μελήσαναφέρει μεταξύ άλλων:

- Οι σεισογράφοι εγκαταστάθηκαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Οι σεισογράφοι εγκαταστάθηκαν στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος» του πλαισίου Η-2020 και όπως είχε από την αρχή συμφωνηθεί με την υποστηρικτική επιστολή του Δημάρχου Δωρίδας στο πρόγραμμα αυτό.
- Οι σεισογράφοι μέσω του δικτύου σχολείων είναι συνδεδεμένοι σε πραγματικό χρόνο και παρακολουθούνται στο Γεωδυναμικό Ινστιτούτο του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών στο Θησείο, όπως και το Εθνικό μας δίκτυο.

Νέο Διοικητικό Συμβούλιο στη Δωρική Αδελφότητα

Συγκροτήθηκε σε σώμα το νέο Διοικητικό Συμβούλιο της Δωρικής Αδελφότητας που προέκυψε από τις αρχαιρεσίες της 5ης Δεκεμβρίου στην πρώτη του συνεδρίαση στις 8 Δεκεμβρίου 2021 .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: ΛΥΜΠΕΡΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α: ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ ΝΙΚΟΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Β: ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ
Γ.ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: ΚΡΙΚΕΛΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ: ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΟΥ ΘΕΚΛΑ
ΤΑΜΙΑΣ: ΦΛΩΡΟΥ ΖΩΗ
ΑΝ.ΤΑΜΙΑΣ: ΛΙΑΠΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ
ΕΦΟΡΟΣ: ΚΑΠΠΑ ΕΦΗ
ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΗ ΔΩΡΙΔΑ: ΛΑΓΓΟΥΡΑΝΗ-ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΑ ΑΡΓΥΡΩ
ΜΕΛΗ ΔΣ: ΜΠΕΣΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ
 ΚΑΛΑΤΖΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ

Αλλάζουν τις σωλήνες αμιάντου ύδρευσης στο Τρίκορφο Δωρίδας

Στην αντικατάσταση αγωγών αμιάντου στο εξωτερικό δίκτυο ύδρευσης της κοινότητας Τρίκορφου, αρχικού προϋπολογισμού 600.000 €, θα προβεί ο Δήμος Δωρίδας σύμφωνα με Προγραμματική Σύμβαση που συνυπέγραψαν ο Περιφερειάρχης Στερεάς Ελλάδας Φάνης Σπανός και ο Δήμαρχος Δωρίδος Γιώργος Καπεντζώνης. Το έργο κρίνεται αναγκαίο, καθώς υπάρχει μεγάλο πρόβλημα με την υδροδότηση της Κοινότητας Τρίκορφου. Το συνολικό μήκος του νέου δικτύου είναι 6.568,49 μέτρα. Κατά μήκος του δικτύου προβλέπεται να εγκατασταθούν και νέες ενδιάμεσες δεξαμενές.

Το έργο θα δημοπρατηθεί από τον Δήμο Δωρίδος και για την υλοποίησή του έχει εξασφαλιστεί χρηματοδότηση ύψους 500.000 €, από την Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας. Το υπόλοιπο ποσό - αν απαιτηθεί μετά την έκπτωση που θα προκύψει από τη δημοπράτηση- θα καλυφθεί από ίδιους πόρους του Δήμου Δωρίδος. Μετά την υπογραφή της προγραμματικής σύμβασης, ο Περιφερειάρχης Στερεάς Ελλάδας Φάνης Σπανός δήλωσε: «Προχωρούμε στην αντικατάσταση αγωγών αμιάντου από δίκτυα ύδρευσης, στο Τρίκορφο. Πορευόμαστε χέρι χέρι με τον Δήμο Δωρίδος σε ένα σημαντικό έργο για τη δημόσια υγεία και την ποιότητα ζωής». Ακολούθως, ο Δήμαρχος Δωρίδος Γιώργος Καπεντζώνης, δήλωσε: «Ένα ακόμα μεγάλο έργο που θα δώσει μόνιμη και ασφαλή λύση στο πρόβλημα ύδρευσης του Τρίκορφου, με την αρωγή της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, μπαίνει στην τελική ευθεία. »Με εξασφαλισμένες πιστώσεις προχωράμε στη δημοπράτηση του έργου που θα αυξήσει την ποσότητα πόσιμου νερού από τις πηγές, θα περιορίσει τις διαρροές του εξωτερικού δικτύου και θα βελτιώσει την ποιότητα του νερού, αφού καταργεί και αντικαθιστά οριστικά το τελευταίο τμήμα δικτύου από αμιαντοσωλήνα.

1

1 Δωρεά σε αριστούχους μαθητές

Ο Σύλλογος των Διδασκόντων/ουσών Εκπαιδευτικών και οι μαθητές/τριες του Γενικού Λυκείου Ευπαλίου εκφράζουν τις θερμές τους ευχαριστίες στην οικογένεια της κ. Ελένης Πετρίδου για το χρηματικό ποσό των 1250 ΕΥΡΩ που προσέφερε και φέτος στους αριστεύσαντες/σασες μαθητές/τριες του Γενικού Λυκείου Ευπαλίου στη μνήμη των γονέων της Θεμιστοκλή και Σωτηρίας Πετρίδου, όπως συνθηθίζει κάθε χρόνο από το 2012 οπότε απεβίωσε η μητέρα της. Ανταποκρίνεται έτσι στην ανεκπλήρωτη επιθυμία των γονιών της να ολοκληρώσουν το δευτεροβάθμιο κύκλο σπουδών στις δύσκολες εποχές που έζησαν τα μαθητικά τους χρόνια και τιμά έτσι τη μνήμη τους.

Βραβεύονται οι μαθητές/τριες Ζουβελέκης Στυλιανός του Κωνσταντίνου, Σκαντζής Άγγελος-Αλέξανδρος του Ευθυμίου, Παλιούρας Γεώργιος του Θεοδώρου, Βυτοπούλου Αλεξία του Ανδρέα και Τόπι Χριστίνα του Νείμ που άριστευσαν την προηγούμενη σχολική χρονιά (2020-21) και φοιτούν φέτος στη Β' και Γ' τάξη του Λυκείου μας. Η πρωτοβουλία της Κας Πετρίδου επιβραβεύει τους τους/τις φίλεργους μαθητές/τριες και ενισχύει το πνεύμα της άμιλλας και την αξία της αριστείας.

Ειδικότερα, η Κα Πετρίδου και τα παιδιά της Άλκηστις Σκαλκίδου, Ηλίας Σκαλκίδης, Φώτης Παπαδόπουλος, και Εύη Γκόλια προσφέρουν

- εις μνήμην των γονιών της Θεμιστοκλή και Σωτηρίας Πετρίδου 700 ευρώ ενώ, οι εγγονές Ελένη-Ερατώ, Μυρσίνη-Μάγια, Σοφία-Αγγελική και Λένια το συμβολικό ποσό των 50 ευρώ.

- Επιπλέον 200 ευρώ προσφέρονται φέτος εις μνήμην της Θείας Φωτεινής Κουφάκη-Καραντώνη.

- Τέλος 300 ευρώ προσφέρονται εις μνήμην των ακόλουθων συγγενών, συναδέλφων και φίλων, που απεβίωσαν το 2021:

Παντελής Μενεγάκης, Γεωργία Φασούλη, Γεώργιος Κουρούνης, Ευγενία Κουρτίδου, Κατερίνα Παρασκευή, Αθανάσιος Νικήτας.

Ο Διευθυντής ΓΕΛ Ευπαλίου

Πράπας Δήμος – Φυσικός

* Ευχαριστήρια επιστολή έστειλαν και οι βραβευθέντες μαθητές στην κα Ελένη Πετρίδου

ξιακής επιτροπής του Περιφερειακού Συμβουλίου Στερεάς Ελλάδας, που είναι αρμόδια για τις επετιμακές δράσεις του '21. Ο διαγωνισμός απευθυνόταν σε μαθητές Δημοτικού, Γυμνασίου, ΓΕΛ - ΕΠΑΛ της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας. Σκοπός του διαγωνισμού ήταν η ενασχόληση των μαθητών με την ιστορία και τα μνημεία της ιδιαίτερης πατρίδας τους, η καλλιέργεια ιστορικής μνήμης και ιστορικής συνείδησης των μαθητών και η σφυρηλάτηση δεσμών & αγάπης για την ιδιαίτερη πατρίδα τους. Προβλεπόταν η βράβευση εννέα (9) έργων συνολικά: τριών (3) Δημοτικών σχολείων, τριών (3) Γυμνασίων και τριών (3) ΓΕΛ - ΕΠΑΛ

Το Γυμνάσιο Ευπαλίου συμμετείχε στον διαγωνισμό με το διήγημα της μαθήτριάς της Γ' Γυμνασίου, Χαράς Ζωητού, με θέμα: «Ελεύθεροι Πολιορκημένοι, στο μοναστήρι της Βαρνάκοβας», το οποίο απέσπασε το δεύτερο βραβείο στην κατηγορία διηγήματος.

Ο Διευθυντής και ο Σύλλογος Διδασκόντων του Γυμνασίου συγχαίρουν τη μαθήτριά για τη βράβευση της στον διαγωνισμό.

3 Χειροτονίες δύο πρεσβυτέρων της Ι.Μ.Φωκίδος στο Τρικόρφο Δωρίδος

Το Σάββατο 11 Δεκεμβρίου 2021 ο Μητροπολίτης Φωκίδος Θεοκτίστος λειτουργήσε στο Ιερό Ησυχαστήριο Αγίων Αυγουστίνου Ιππώνος και Σεραφείμ του Σάρωφ Τρικόρφου Δωρίδος και τέλεσε την χειροτονία σε Πρεσβύτερο του ιεροδιακόνου Θεοκτίστου Παλαιοδήμου.

Επίσης την Κυριακή 12 Δεκεμβρίου 2021 ανήμερα της εορτής του Αγίου Σπυριδώνος του θαυματουργού, πάλι στο Ιερό Ησυχαστήριο του Τρικόρφου, χοροστάτησε στην ακολουθία του Όρθρου, προεξήρχε της Θείας Λειτουργίας και τέλεσε την χειροτονία σε Πρεσβύτερο του ιεροδιακόνου Σάββα Κουρή.

Μετά τις χειροτονίες ακολούθησε κέρασμα και μοναστηριακή τράπεζα.

Εκ της Ιεράς Μητροπόλεως Φωκίδος

4 Άντεξε η Μαντήλω στην καταιγίδα

Μια πρωτοφανής καταιγίδα με ακατάπαυστη βροχή και σαρωτικούς ανέμους έπληξε στις 10-11 Δεκεμβρίου τη Δυτική Ελλάδα φτάνοντας μέχρι και στη Δωρίδα.

Μεγάλες ζημιές είχε η Αιτωλοακαρνανία και βέβαια η γειτονική Ναυπακτία όπου πλημμύρισαν δρόμοι, έσπασαν ποτάμια, γέμισαν υπόγεια, γκρεμίστηκαν γεφύρια, έκλεισαν δρόμοι, σαρώθηκαν περιουσίες. Στη Δωρίδα το μεγάλο πρόβλημα υπήρξε με τον αφηνιασμένο Μόρνο, που οι κάτοικοι είχαν πολλά - πολλά χρόνια να τον δουν έτσι.

Ευτυχώς το μόνο πρόβλημα που δημιούργησε ήταν το σπάσιμο του αναχώματος-φράγματος ανατολικά προς την πλευρά της πεδιάδας λίγο πριν εκβάλει στη θάλασσα αλλά δεν κινδύνευσαν κατοικίες. Καταστροφές όμως σε κτήματα έγιναν.

Η Μαντήλω κατέβασε αρκετό νερό χωρίς όμως να δημιουργήσει κάποιο πρόβλημα μέσα από τα χωριά που περνά, Νέα Κούκουρα, Πευκάκι, Ευάλιο,

2

2 Βράβευση Χαράς Ζωητού

Με αφορμή τη συμπλήρωση 200 χρόνων από την Επανάσταση του 1821, περισσότερα από 80 σχολεία συμμετείχαν στον μαθητικό διαγωνισμό της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας με τίτλο: «200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821», ο οποίος ολοκληρώθηκε το Σάββατο 16 Οκτωβρίου 2021 με την τελετή βράβευσης που πραγματοποιήθηκε στο Συνεδριακό Κέντρο Καρπενησίου.

Συγκεκριμένα, συμμετείχαν μαθητές από 45 Δημοτικά σχολεία, 22 Γυμνάσια και 15 Λύκεια. Τα έργα τους αξιολογήθηκαν από την εικαστικό Χαρίκλεια Μυταρά, την Περιφερειακή Διευθύντρια Εκπαίδευσης Στερεάς Ελλάδας Ελένη Μπενιάτα και τις καθηγήτριες φιλολογικών Ελένη Χαλδούπη και Αγγελική Στράτου, καθώς και από τα μέλη της διαπαρατα-

3

3

4

4

Γρηγορίτικα και Καστράκι, αφού είχε γίνει πρόσφατα παρέμβαση καθαρισμού της κοίτης της. Επίσης ευτύχημα ήταν που δεν έπεσε πολύ νερό πιο ανατολικά στα καμένα μέρη της πρόσφατης καλοκαιρινής πυρκαγιάς, γιατί εκεί το πρόβλημα θα ήταν τεράστιο. Σε πλήρη ετοιμότητα βρέθηκαν η πολιτική προστασία του Δήμου, με μηχανήματα και προσωπικό, Πρόεδροι και Σύμβουλοι Κοινοτήτων, καθώς και εθελοντές ιδιώτες.

5 **Εγκαίνια της Μοτολέσχης Ευπαλίου**
Τα εγκαίνια των γραφείων τους, που παραχώρησε ο Δήμος Δωρίδας, έκανε στο Ευπάλιο η μοτολέσχη των Φίλων Μοτοσικλέτας Ευπαλίου (ΦΙΛ.ΜΟΤ.Ε) σε μια πανέμορφη εκδήλωση. Μαζί τους βρέθηκαν και περισσότεροι από 100 μοτοσικλετιστές από μοτολέσχες των Πατρών, Ιωαννίνων, Λευκάδας, Άρτας, Αθήνας, Σαλαμίνας, Μεγανησίου και Ναυπάκτου και πλήθος πολιτών από τη Δωρίδα. Μετά τον καθιερωμένο αγιασμό των εγκαίνιων από τον π. Κωνσταντίνο Βαθρακογιάννη, ο Πρόεδρος των ΦΙΛ.ΜΟΤ.Ε Δημήτρης Γεωργουλόπουλος καλωσόρισε όλους για την παρουσία τους στα εγκαίνια της ωραίας μοτολέσχης, που είναι προσφορά του Δήμου Δωρίδας, και

διαμόρφωσαν τα ίδια τα μέλη της μοτολέσχης του Ευπαλίου, επισημαίνοντας ότι οι ΦΙΛ.ΜΟΤ.Ε θα είναι ένας ζωντανός αθλητικός-κοινωνικός οργανισμός για ωραία, ψυχαγωγικά και ενδιαφέροντα ταξίδια σε διάφορα μέρη της χώρας μας. Εκ μέρους του Δήμου χαιρέτησε ο Αντιδήμαρχος Ανδρέας Ευσταθίου, μεταφέροντας τον χαιρετισμό και του Δημάρχου που βρισκόταν στη Θεσσαλονίκη για το Συνέδριο της ΚΕΔΕ, τονίζοντας την πρόθεση της Δημοτικής αρχής για στενή συνεργασία, όπως και με όλους τους συλλόγους του Δήμου, στην ευδωση των δραστηριοτήτων τους. Με θερμά λόγια μίλησε και ο Πρόεδρος του Ευπαλίου και μέλος της Μοτολέσχης Κώστας Τσιούστας καλωσορίζοντας και ευχαριστώντας όλους τους φίλους μοτοσικλετιστές από τα διάφορα μέρη της χώρας που τίμησαν τους ΦΙΛ.ΜΟΤ.Ε και το Ευπάλιο. Συνεχάρη όλους τους συντελεστές της ωραίας εκδήλωσης με τους επικεφαλής τους Δημήτρη Γεωργουλόπουλο και Ηλία Ρόκο ευχόμενος καλά ταξίδια και πάντα όρθιοι. Τέλος με κολακευτικά λόγια για την Μοτολέσχη του Ευπαλίου μίλησαν στο χαιρετισμό τους όλοι οι πρόεδροι από τις λέσχες που παραβρέθηκαν υποσχόμενοι στενή συνεργασία και ωραία ταξίδια.

5

5

5

5

5

Ο ιός “σημάδεψε” ήθη και έθιμα

Το φθινόπωρο είναι μια από τις καλύτερες εποχές του χρόνου, γιατί απλά είναι η εποχή που αρχίζουν τα σχολεία αρχίζουμε τις εργασίες για τους μήνες που ακολουθούν. Οκτώβρης βροχές για την σπορά, Νοέμβριος για το λιομάζωμα και το Δεκέμβριο για τις γιορτές Χριστουγέννων και Πρωτοχρονιάς χειμερινός μήνας.

Τα παλιά χρόνια ασχολούνταν όλοι με γεωργικές και κτηνοτροφικές εργασίες σήμερα ελάχιστοι ασχολούνται αποκλειστικά με αυτές τις δραστηριότητες.

Στο προηγούμενο φύλλο της εφημερίδας γράψαμε για τους μήνες Αύγουστο - Σεπτέμβριο και λόγω του κορωνοϊού χάσαμε λίγο την επικοινωνία μας τόσο με τα νέα και τις επαφές μεταξύ μας. Τους καλοκαιρινούς μήνες η Ένωσή μας έκανε όλες τις εκδηλώσεις με μέτρα κατά του κορωνοϊού και είχαμε καλή συμμετοχή.

Ο Οκτώβριος, μήνας βροχερός παρόλο που φέτος δεν ήταν, μας το ανταπέδωσε ο Νοέμβριος και με το παραπάνω.

Για μας τους Καρδαριώτες ο μήνας Οκτώβριος είναι μήνας εορταστικός λόγω του Πολιούχου μας Αγ. Λουκά, που ήταν γιατρός, συγγραφέας, αγι-

ογράφος και μίλαγε τρεις γλώσσες, μαθητής του Αποστόλου Παύλου.

Την παραμονή έβαλλαν τον Εσπερινό μετ' αρτοκλασίας ο πάτερ Ανδρέας και ο πάπα Κώστας Βαβάτσικος τους οποίους και ευχαριστούμε.

Ανήμερα τελέσθηκε Θεία Λειτουργία με τους ίδιους ιερείς καθώς περιμέναμε και τον Αρχιεπίσκοπό μας Θεόκτιστο, αλλά δυστυχώς ο κορωνοϊός δεν ξεχωρίζει κανέναν στην πορεία του ούτε Ιερείς, Προέδρους, Πρωθυπουργούς, Γιατρούς, γι' αυτό περνάμε δύσκολες καταστάσεις και μακάρι να είναι σε όλους ανώδυνη αυτή η αρρώστια. Ο Θεός την ψυχή μας και η Ιατρική Επιστήμη το Σώμα μας, ας συνεργαστούν για το καλό της ανθρωπότητας. Μετά το πέρας της Θείας Λειτουργίας ο πάτερ Ανδρέας ευχαρίστησε τους δύο δωρητές για το σκέπαστρο στην είσοδο του Ναού. Τον Γιώργο Αλεξανδρή και τη Ζωή Καρδάρια-Σακελίου, έργο που το θαυμάζουμε, εδώ θέλω να σταθώ λίγο υπάρχει το καλύτερο καθώς και το χειρότερο να το βλέπουμε

Κάλαντα Χριστουγέννων, Πρωτοχρονιάς και Φώτων

Από τις μεγαλύτερες χαρές των παιδικών μας χρόνων ήταν όταν έφταναν οι γιορτές και θα λέγαμε τα κάλαντα. Έτσι την παραμονή των Χριστουγέννων, της Πρωτοχρονιάς και των Φώτων ξυπνούσαμε τα χαράματα και βγαίναμε στο χωριό με την ελπίδα, ότι στα σπίτια που πηγαίναμε θα ήμασταν οι πρώτοι που θα τα «λέγαμε» άρα, ίσως να παίρναμε και το μεγαλύτερο μερίδιο από τα άλλα παιδιά που θα ακολουθούσαν. Συνήθως μαζί μας είχαμε ένα καλάθι στολισμένο με δενδρολίβανο και πηγαίναμε ανά δύο άτομα. Στο καλάθι οι συγχωριανοί μας, μας έβαζαν πορτοκάλια, καρύδια, χαλβά, μπακλαβά ενώ τρίβαμε τα χέρια μας από χαρά όταν κάποιοι μας έδιναν δεκάρες ή (σπανιότερα) δραχ-

μές. Όταν τελειώναμε μοιραζόμασταν όλα τα καλούδια ή και τα λιγοστά χρήματα που είχαμε μαζέψει. Η ευχαριστήσή μας ήταν μεγάλη το ίδιο όμως και των συγχωριανών μας που τις μέρες εκείνες τις γιορτινές, οι παιδικές φωνές έδιναν ένα άλλο χρώμα στο χωριό μας. Τα χρόνια εκεί-

να οι άνθρωποι ήταν πιο αγαπημένοι και δεμένοι μεταξύ τους. Νομίζω, ότι οι εποχές αυτές δεν γυρίσουν πίσω ποτέ. Τώρα, στην ηλικία που έχουμε φτάσει, οι άνθρωποι της γενιάς μου, είμαστε τυχεροί που έχουμε την υγεία μας και την ευκαιρία να διηγηθούμε στα παιδιά

μας και κυρίως στα εγγόνια μας τις αναμνήσεις μας από τα χρόνια εκείνα. Έτσι, με τον τρόπο αυτό, μάθουν πώς περνούσαμε εμείς την παιδική μας ηλικία και ποιες είναι οι διαφορές του τρόπου ζωής του δικού τους με τον δικό μας. Σήμερα τα παιδιά είναι απομονωμένα μπροστά από την οθόνη ενός υπολογιστή ή του κινητού τηλεφώνου με τον κίνδυνο να παραμονεύει σε κάθε απρόσεκτη κίνησή τους και δεν γνωρίζουν τι σημαίνει πραγματικό παιχνίδι και πόσο μεγάλη είναι η αξία του. Όσο έχουμε τη δυνατότητα λοιπόν, ας παίξουμε κι εμείς μαζί τους, κάνοντας με τον τρόπο αυτό καλό και σε μας τους ίδιους, αφού το παιχνίδι είναι χαρά στη ζωή.

Μπάμπης Αλεξανδρής

ΔΩΡΕΕΣ ΣΥΓΧΩΡΙΑΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΑΤΡΙΩΤΩΝ

Στην περιοχή μας έχουμε αρκετούς. Θα σταθώ σε έναν χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θέλω να μειώσω τους άλλους δωρητές - ευεργέτες στον τόπο μας, στον ιατρό Αθανάσιο Μπάμπο.

Έχω επισκεφθεί πολλά χωριά στην Ελλάδα με πληθυσμό του Ευπαλίου ψάχνοντας να βρω ένα παρόμοιο χώρο (κτίσμα και ειδικά από δωρητή). Το Ευπάλιο το λέμε Γιατροχώρι, το έχουμε αναφέρει και μέσω έρευνας βλέποντας αυτό το στολίδι στο κεντρικό μέρος του Ευπαλίου πρόσεξα ότι η ράμπα για άτομα με ειδικές ανάγκες δεν ήταν σε θέση λειτουργικότητας λόγω κλίσης. Έτσι σκεπτόμενος έπραξα, να αντικατασταθεί, καθώς και η κεντρική εξώπορτα εις μνήμην του δωρητή.

Περιμένουμε από την Τοπική Κοινότητα και τη Δημοτική Αρχή να

συντηρήσει όλα τα κτίρια τα αγάλματα και ό,τι άλλο έχουν προσφέρει άνθρωποι όχι για φιλοδοξίες αλλά από αγάπη για τα χωριά μας και πιστεύω οι αρμόδιοι Κοινότητας - Δήμου - Περιφέρειας όπου χρειάζεται να μεριμνήσουν για την συντήρηση των κτηρίων και των αγαλμάτων και αφού γίνει καταγραφή των προβλημάτων συντήρησης να τεθεί το θέμα στο Δ.Σ του Δήμου. Στο Αγροτικό Ιατρείο του Ευπαλίου έγινε ανακαίνιση πριν από 6 χρόνια Μην ξεχνάμε έρχονται εκλογές και ο κόσμος τα βλέπει αυτά. Ευχαριστώ,

Μπάμπης Αλεξανδρής.

ΥΓ: Να ευχαριστήσω τον Ιατρό μας Γεώργιο Κόκκινο για την άφογη συνεργασία για την μεγάλη του αγάπη στους συνανθρώπους που έχουν

ανάγκη βοήθειας, να είμαστε μαζί του και να μας απαλύνει τον πόνο μας.

Επίσης ευχαριστώ την οδοντίατρο από την Γλυφάδα Αττικής κα Άντα

Ράπη για τις συνεχείς δωρεές προς το Αγροτικό Ιατρείο του Ευπαλίου. Δώρισε πρόσφατα αναπηρικό καρότσι και ιατρικά φάρμακα.

...φθινόπωρου και χειμώνα!

καλοπροαίρετα. Και του χρόνου, να είμαστε καλά δίχως αυτήν την παγκόσμια επιδημία. Ο Αγ. Λουκάς γιατρός να μας προστατεύει. Η Ένωσή μας πρόσφερε γλυκά και καφεδάκι στο

Μετά τη Θεία Λειτουργία έγινε κατάθεση στεφάνων από τον Πρόεδρο του χωριού μας Κωνσταντίνο Παπαϊωάννου και για την Ένωσή μας η Ταμίας Γιώτα Νικολοπούλου-Μαρσέ-

κατάστημα του χωριού μας στους ολίγους προσκυνητές, μαζί με το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο.

Σε λίγες ημέρες στον ίδιο Ναό του Αγίου Λουκά εκκλησιαστήκαμε για την 28η Οκτωβρίου, πάλι με λίγους προσκυνητές.

λουε λίγες ώρες και όχι κάθε ημέρα όπως τις άλλες χρονιές, για άλλη μια φορά ας έχουμε - πρωτίστως - την υγεία μας.

Μπαίνοντας στον τελευταίο μήνα του χρόνου τον Δεκέμβριο, μήνας των εορτών, των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς. Η κυβέρνηση όμως, κάθε μέρα έκανε διαφορετικές ανακοινώσεις σχετικά με τα μέτρα του κορωνοϊού και την καινούργια πληγή, τις μεταλλάξεις του. Ο κόσμος βλέποντας συγγενείς και φίλους να αρρωσταίνουν άλλοι πιο βαριά άλλοι λιγότερο, κάποιοι χάνοντας και τη ζωή τους, δεν είχε διάθεση για γιορτές και πανηγύρια. Υπάρχει βέβαια και το σοβαρό πρόβλημα των ανεμβολίαστων που δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερες εντάσεις. Η προσωπική μου άποψη είναι ότι θα πρέπει να ακολουθούμε τη γνώμη και τις γνώσεις της Ιατρικής Επισημής, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι χάνω την πίστη μου στη θρησκεία μου.

Σέβομαι και το Θεό αλλά και τους γιατρούς, και θα έπρεπε ο καθένας από μας, καταλαβαίνοντας την κρισιμότητα της κατάστασης που αντιμετωπίζουμε να αναλάβουμε και την ευθύνη που μας αναλογεί. Όταν μάλιστα η ευθύνη αυτή έχει να κάνει και με την υγεία των παιδιών μας αλλά και των ηλικιωμένων προσώπων της οικογένειάς μας. Το ζητούμενο να είναι να ξεπεράσουμε όλοι αυτήν την πανδημία με όσο λιγότερες απώλειες γίνεται.

Όλες οι γιορτές πέρασαν σε στενό

οικογενειακό κύκλο με προφυλάξεις διότι σχεδόν κάθε οικογένεια έχει χτυπήσει και μία μετάλλαξη του κορωνοϊού. Έτσι φέτος ανταλλάξαμε ευχές τηλεφωνικά ή με μηνύματα. Κανένα παιδάκι δεν βγήκε για τα καθιερωμένα κάλαντα. Η Ένωσή μας στόλισε την αίθουσα και το προαύλιο και η Κοινότητα στόλισε ένα δέντρο από έλατο στην Καρδάρα και το Πευκάκι.

Na μην ξεχνάμε ότι μερικοί συνάνθρωποι μας έχουν ανάγκη από συμπαράσταση και βοήθεια ο καθένας τους για διαφορετική κατάσταση, αρρώστιας, οικονομικών δυσκολιών και οτιδήποτε άλλο. Πήραμε, λοιπόν, την απόφαση από το υστέρημά μας, να τους βοηθήσουμε, μαζί με την εκκλησία. Για το λόγο αυτό θέλουμε να ευχαριστήσουμε όλους όσους συνέβαλαν σε αυτήν την προσπάθεια και έχουμε αποφασίσει να συνεχίσουμε αυτόν τον ιερό σκοπό.

ΚΑΛΗ ΧΡΟΝΙΑ - ΥΓΕΙΑ - ΕΥΤΥΧΙΑ - ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΤΥΧΗ

Όλες οι γιορτές πέρασαν σε στενό

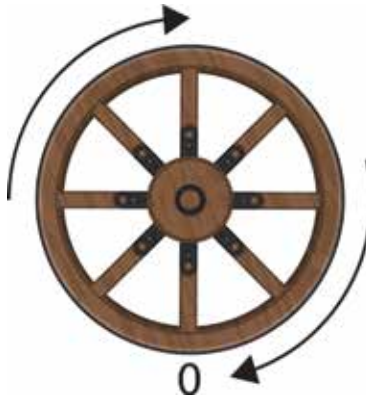
Η ρόδα της ζωής

Όλοι οι άνθρωποι γεννηθήκαμε κάτω από διαφορετικές συνθήκες ο καθένας. Άλλοι γεννήθηκαν πλούσιοι, άλλοι φτωχοί, κάποιες φορές μάλιστα, χωρίς να έχουν ούτε ένα ρούχο επάνω τους. Άλλοι γεννήθηκαν στα πούπουλα και άλλοι στα άχυρα, όπως ο Χριστός μας.

Στην πορεία, λοιπόν, της ζωής, οι πλούσιοι μεγαλώνουν με όλα τα αγαθά της γης, ενώ οι άλλοι, οι φτωχοί, παλεύουν νύχτα και μέρα για να ζήσουν για να έχουν έστω τα στοιχειώδη που χρειάζονται για την επιβίωσή τους.

Η διαφορά αυτή μεταξύ πλούσιων και φτωχών, με προβληματίζει όταν έφυγα 12 χρονών αμούστακο αγόρι, από το χωριό για την Αθήνα, όπως έκαναν πάρα πολλά παιδιά εκείνης της εποχής που είχαν την ίδια μοίρα με εμένα.

Στο πέρασμα των χρόνων η μοίρα δεν άλλαξε για τους περισσότερους, σχεδόν, ανθρώπους. Οι πλούσιοι παρέμειναν πλούσιοι, με κύριο στόχο να αυξάνουν τα υλικά αγαθά τους ώστε η ζωή τους να είναι ακόμα καλύτερη ακόμα πιο άνετη, ενώ οι φτωχοί δούλευαν και δουλεύουν έχοντας βέβαια κι αυτοί σαν στόχο μια καλύτερη ζωή, ένα δικό τους σπίτι, ένα αυτοκίνητο, ρούχα και φαγητό έτσι ώστε η δική τους οικογένεια να μη χρειαστεί να δοκιμάσει την πίκρα της φτώχειας. Μερικούς η τύχη τους ευλόγησε και μετά από δι-άφορες συγκυρίες απέκτησαν πλούτο, δυστυχώς

όμως, ξέχασαν από πού ξεκίνησαν.

Φτάνοντας πια σε μεγάλη ηλικία και κάνοντας έναν απολογισμό της πορείας μου στη ζωή, νιώθω ότι η τύχη ήταν με το μέρος μου. Ξεκινώντας από τα χαμηλά, μέσα στη φτώχεια, ανέβηκα σιγά - σιγά τη ρόδα της ζωής και εδώ θα σταθώ σ' έναν άνθρωπο που σημάδεψε την πορεία της ζωής μου και με μεγάλη ευλάβεια, θα έλεγα, αναφέρω το όνομά του. Νικόλαος Σωτηριάδης πολιτικός μηχανικός. Ήταν ο άνθρωπος που είχε την μεγαλύτερη κατασκευαστική εταιρεία και έδινε εργασία σε πολλούς στην Ελλάδα και όχι μόνο. Η εταιρεία ήταν η ΕΔΟΚ-ΕΤΕΡ γνωστή στο χωριό μας και στην περιοχή μας λόγω του έργου που έκανε δηλαδή το φράγμα του Μόρνου.

Θα αναφερθώ σε μερικά μόνο από τα έργα που είχε αναλάβει η ΕΔΟΚ-ΕΤΕΡ, Αχελώος, Αλιβέρι, Μεγαλόπολη, Παλιό Αεροδρόμιο Ελληνικού, άλλες θυγατρικές εταιρείες, μεγάλα έργα στην Αφρική. Πολλοί συγχωριανοί και συμπατριώτες μου δούλεψαν σε αυτήν την εταιρεία και δουλεύουν ακόμα στο φράγμα του Μόρνου, πήραν συντάξεις, με καλές συνθήκες εργασίας και παρέμειναν στον τόπο μας. Εγώ έμεινα κοντά του ώσπου έφυγε από τη ζωή το 1989 προδομένος από την καρδιά του.

Σε όλη την πορεία της ζωής μου γαλουχήθηκα από

αυτόν τον άνθρωπο και δεν θα ξεχάσω ποτέ όσο ζω, και μάλιστα το λέω συχνά και στα παιδιά μου αλλά και σε όσους γνωρίζω τη ρόδα της ζωής όταν είσαι στο κάτω μέρος θέλεις να την ανέβεις, να φτάσεις στο πάνω μέρος της. Όταν όμως φθάσεις εκεί που στόχευες, στο πάνω μέρος δηλαδή, να ξέρεις ότι πολύ εύκολα μπορεί να φτάσεις ξανά στο κάτω μέρος.

Φεύγοντας από τη ζωή ο άνθρωπος αυτός, έφυγε φτωχός αφού είχε χάσει όλη του την περιουσία, αλλά και ένα παιδί σε ηλικία 40 ετών. Η γυναίκα του, η Αύρα, πέθανε πριν 6 μήνες μένοντας σε ένα διαμέρισμα με ενοίκιο.

Το κυριότερο συνέβη το 1985, όταν συνδικαλιστές πήγαν έξω από τα γραφεία στην Κηφισίας 178 (για όσους γνωρίζουν το κτίριο) φωνάζοντας «θάνατος στους καπιτάλες». Μου θυμίζει πραγματικά την μαρτυρική πορεία του Χριστού «σταύρωσον Αυτόν».

Θέλω να πω ότι είναι μια πραγματική ιστορία της ζωής μου καθώς όλοι μας έχουμε κάτι να θυμόμαστε.

Γι' αυτό με τον Καινούργιο Χρόνο 2022 να προσέχουμε, να περάσουμε τον covid-19 και τα επαικόλουθά του, να μην ξεχνάμε ότι πολλοί πλούσιοι πτώχευσαν και πείνασαν, να βοηθάμε από το υστέρημά μας τους αδύναμους συνανθρώπους μας.

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ ΚΑΙ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΟ ΤΟ 2022
Σε όλους τους συγχωριανούς και όλο τον κόσμο

Μπάμπης Αλεξανδρής

“Η Παγίδα” του Ανδρέα Μήτσου

Το καινούργιο βιβλίο του δικού μας -πια- Ανδρέα Μήτσου με τίτλο “Η

μέσα του αιχμάλωτου» όπως αναγράφεται στο οπισθόφυλλο. Εκθέτει και αποκαθλώνει τον συγγραφέα-εαυτό του και

Παγίδα” (Βίωμα και Γραφή) κυκλοφόρησε πριν από λίγο καιρό. Είναι μια καλαισθητή έκδοση με ελκυστικό εξώφυλλο: ένα έργο τέχνης, έναν πίνακα του Γκόγια. Όπως γράφει ο Α. Μήτσου «όσο μεγαλώνουμε πέφτουμε στον κυνισμό..... Τότε μπορεί να μας περάσει απ’ το νου να σκαλίσουμε κάποιες παλιές μνήμες, ν’ αποστάξουμε συγκεκριμένα περιστατικά της ζωής μας και να ξεχωρίσουμε αλήθειες από ψέματα... Να κλείσουμε ανοιχτούς λογαριασμούς με το παρελθόν».

Έτσι, στις 516 σελίδες του ο συγγραφέας, σε μια αναψηλάφηση των γραπτών του, εκμυστηρεύεται «κατακάθια από παλιότερες εμπειρίες», ανακαλεί εικόνες, καταθέτει μνήμες και τις μεταπλάθει σε διηγήματα. «Έτσι γεννιέται ένα μυθιστόρημα που τον εμπεριέχει, που τον κρατά

αφήνει τον αναγνώστη να τον αποδεσμεύσει από κάθε μυθοπλασία και να τον παραδώσει σαν έναν κανονικό άνθρωπο στον ταπεινό κόσμο της καθημερινότητας και του πραγματικού.

ΒΑΝΑ ΣΜΠΑΡΟΥΝΗ “Το Ξύλινο βήμα της Αυγής”

Ένα θαυμάσιο μυθιστόρημα κυκλοφόρησε η Ευπαλιώτισσα Βάνα Σμπαρούνη με τίτλο “Το Ξύλινο βήμα της Αυγής”. Απέριπτη γλαφυρή γραφή και αφήγηση, σε αστυνομικό φόντο και πλοκή που σε κρατά σε εγρήγορση από την αρχή ως το τέλος ...

Η Εριέττα Λοϊζου-Ντονέτι ποτέ δεν πίστεψε ότι ο παπούς της, ο Βάιος Λοϊζός, ο μύστης αυτός της ζωής, αυτοκτόνησε, το ίδιο και ο καρδιακός του φίλος, Περικλής Δανέζης. Κι όμως, όλα τα στοιχεία έδειχναν ότι ήταν αυτοκτονία. Ποια, όμως, ήταν η αλήθεια; Θα έβγαινε ποτέ στο φως; Κι αν έβγαινε, ποιες ανατροπές θα έφερνε μαζί της; Ποια διλήμματα θα έβαζε σε κάθε ήρωα ξεχωριστά; Θα είχαν τη δύναμη ν’αναμετρηθούν μαζί της; Και το σημείωμα αυτό το «multumparvoinApedice» γιατί το είχε αφήσει ο Βάιος Λοϊζός; Τι να εννοούσε μ’αυτό; Έκρυβε κάποιο μυστήριο; Είχε κάποια σχέση με τη διαλεύκανση της υπόθεσης του μεγάλου οικονομικού σκανδάλου και τη δικαίωση της Αρετής Ατζενιάν, που κατηγορείται γι’ αυτό ή όχι; Θα το έλυne ποτέ ο Λουκίας Δανέζης, ο συνεργάτης του και παιδικός φίλος της Εριέττας, καθώς και ο Θεοντόρ Λυζιέν, ο παράξενος ελληνονογάλλος; Και η Στέλλα Αυγερινού ποια πραγματικά ήταν; Ποια σχέση είχε με την Αρετή Ατζενιάν και τι έκρυβε πίσω απ’ τη σιωπή

της; Quaere verum έλεγαν οι Λατίνοι, που σημαίνει ν’ αναζητάς την αλήθεια. Άραγε οι ήρωες θα την αναζητήσουν από μόνοι τους ή η ίδια η ζωή θα τους αναγκάσει να το κάνουν; Η Βάνα Σμπαρούνη έχει σπουδάσει θεωρία μουσικής και κλασική κιθάρα αφού η μεγάλη της αγάπη είναι η μουσική. Γι αυτήν η μουσική, όπως αναφέρει, είναι η πιο σπουδαία δασκάλα που είχε στη ζωή της, που την έμαθε να αφουγκράζεται τα ανθρώπινα και να

σεργιανάει στις γειτονιές του κόσμου. Μέσα από το τετράδιο του πενταγράμμου και το σεργιάνισμα αυτό, ξεπήδησε ξαφνικά... και ο συγγραφέας. Η αρχή το 2004 με το πρώτο βιβλίο “Μην ξεχάσεις το κλειδί πάνω στη πόρτα”(εκδόσεις Βεργίνα) και το 2007 “Ο χορός των θεριστών” (εκδόσεις Υδρογειός) σε συνεργασία με τη φίλη της Γεωργία Σταυριανέα. Το νέο της βιβλίο θα το βρείτε στο βιβλιπωλείο “Ευπόλιον” στη κεντρική πλατεία Καρυάς τους Ευπαλίους.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ Π. ΜΠΟΚΑΡΗΣ “Φιλοσοφία και επιστήμες”

Πώς συνδέονται μεταξύ τους η φιλοσοφία και οι επιστήμες; Και σε τι διαφέρουν; Αυτές τις σχέσεις ερευνά ο Ευθύμιος Μποκάρης, αναπληρωτής καθηγητής Χημείας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, (με καταγωγή από το Ευπάλιο) στην ερευνητική του μελέτη “Φιλοσοφία και επιστήμες” ξεκινώντας από τη διαπίστωση πως αν η φιλοσοφία ενδιαφέρεται για το «πώς» και το «τι» γνωρίζουμε, οι επιστήμες ενδιαφέρονται για τη «γνώση» ενός τομέα της πραγματικότητας. Βέβαια, υπάρχουν παραδείγματα φιλοσόφων και στον 20ό αιώνα που υπήρξαν σπουδαίοι επιστήμονες, όπως αυτό του Μπέρτραντ Ράσελ ο οποίος ήταν κορυφαίος μαθηματικός, ή του Λούντβιχ Βιντγκενστάιν που τα κείμενά του για τη φιλοσοφία της γλώσσας και των μαθηματικών παραμένουν αξεπέραστα. Ένας επιστήμονας όσο καλύτερα γνωρίζει το αντικείμενό του τόσο περισσότερο το ανάγει στο επίπεδο της φιλοσοφικής σκέψης διευρύνοντας το πεδίο του επιστητού. Στα χρόνια του Αριστοτέλη το πεδίο περιελάμβανε τα πάντα. Αλλά κι αιώνες αργότερα υπήρξαν σπουδαίοι φιλόσοφοι που ήταν και εξαιρετικοί επιστήμονες, όπως, λ.χ., ο Λάιμπνιτς, ο οποίος ήταν και μαθηματικός, φυσικός και ιστορικός, ο κορυφαίος homo universalis μετά τον Αριστοτέλη. Η εξέλιξη των επιστημών βεβαίως

υπήρξε τέτοια που η εξειδίκευση ήταν αναπόφευκτη, αφού για λόγους πρακτικούς τα γνωστικά αντικείμενα θα έπρεπε να αυτονομηθούν, κατά κάποιον τρόπο, ώστε να είναι αποτελεσματικότερη και η σχετική έρευνα. Όμως η «χρυσή τομή» ενδιέφερε πάντα τους επιστήμονες πρώτης γραμμής και τα ειδοποιημένα πνεύματα. Βρίσκοντας τις ομοιότητες, αντιλαμβάνεται κανείς ευκολότερα και τις διαφορές, δηλαδή το πού συγκλίνουν και πού αποκλίνουν οι επιστήμες και η φιλοσοφία. Αλλά και τη λογοτεχνία και την τέχνη δεν μπορούμε να τις αποκόψουμε από τις επιστήμες, όπως άλλωστε και τη φιλοσοφία.

Η φιλοσοφία μπορεί να προσφέρει τη διάσταση του καθολικού, και οι μεγάλοι επιστήμονες που γνωρίζουμε ήταν εκείνοι που έκαναν την ανθρωπότητα καλύτερη. Γι αυτό και ο Εντγκαρ Αλαν Πόου τον 19ο αιώνα στο σονέτο του Στην επιστήμη την αποκαλούσε «αληθινή κόρη του γερο-χρόνου, αληθινή τέχνη». ΠΗΓΗ: Το ΒΗΜΑ Online

“ΤΟ ΞΕΡΙΖΩΜΑ” Κωνσταντίνου Γ. Μπερτσιά “Θαμμένα όνειρα, Ζωντανές αναμνήσεις” Ένα θαυμάσιο βιβλίο για το “πνίξιμο” της ορεινής Δωριδας

1990. Δυο φίλοι, με τις συζύγους τους, ξεκινούν με το αυτοκίνητο από την Αθήνα και, μετά από ένα ταξίδι τεσσάρων ωρών, φτάνουν στη λίμνη του Μόρνου. Όμως δε βλέπουμε όλο τα ίδια πράγματα, ακόμη και όταν αντικρίσουμε κάτι όμορφο. «Στα δικά μου μάτια, αυτή η πανέμορφη εικόνα, που εσείς θαυμάζετε, μοιάζει σαν τεράστιο νεκροταφείο στο οποίο έχει θαφτεί ένα ειδυλλιακό τοπίο, μια παραδεισένια κοιλάδα και, να προσθέσω το σημαντικότερο, ό,τι πιο πολύτιμο μπορεί να έχει ο άνθρωπος: Οι αναμνήσεις και τα βιώματά του. Μην ξεχνάτε ότι στον βυθό αυτή της λίμνης ήταν το σπίτι που γεννήθηκε και μεγάλωσα, σε αυτό το βυθό έχουν θαφτεί τα πρώτα 18 χρόνια της ζωής μου...». Εν προκειμένω, στο πρώτο διήγημα της συλλογής “Θαμμένα όνειρα, Ζωντανές αναμνήσεις”, ο αφηγητής ταυτίζεται με τον συγγραφέα Κων-

σταντίνο Γ. Μπερτσιά. Η τεχνητή λίμνη που καλύπτει μία έκταση 16 χιλιάδων τετρ. χιλιομέτρων στο κέντρο σχεδόν του νόμου Φωκίδος, άρχισε να κατασκευάζεται το 1972 και από το 1981 εξασφάλισε την υδροδότηση σε εκατομμύρια κατοίκους της Αττικής, και όχι μόνο. Το βιβλίο αυτό διερευνά το τίμημα που έχει το συγκεκριμένο έργο για εκείνο τον τόπο και τους ανθρώπους του, ένα τίμημα, πολιτισμικό και υπαρξιακό, πέραν της οικολογικής παραμέτρου.

Έχουν μεγάλο ενδιαφέρον οι αφηγήσεις αυτές, όχι μόνο επειδή εποπτεύουν το ιστορικό υπόβαθρο αλλά και γιατί δείχνουν πως ένα δεδομένο τραύμα, ένα ξεριζωμένο σκεπασμένο από νερό, διαμορφώνει ταυτότητες, ατομικές και συλλογικές. Ο Γιώργος Σεφέρης διαπιστώνει τις σελίδες: «να νοσταλγείς τον τόπο σου ζώντας στον τόπο σου, τίποτα δεν είναι πιο πικρό»

Γράφει ο Τάσος Τσόκας

ΑΠΟΛΛΩΝ : Πρωτοπόρος εντός και εκτός γηπέδων

Παρ' όλες τις δυσμενείς συνθήκες και συγκυρίες ο Απόλλων Ευπαλίου Tihio Race έδειξε από την αρχή της αγωνιστικής σεζόν ποιος θα είναι το αφεντικό στη Φωκίδα τόσο στο πρωτάθλημα όσο και στο Κύπελλο. Προελαύνει αήττητος και δεν φαίνεται ποιος μπορεί να του ανακόψει την πορεία για την κατάκτηση των δύο τίτλων εκτός ... του κορωνοϊού, κάτι που έγινε άλλωστε στη περσινή σεζόν. Ήδη στις πρώτες 9 αγωνιστικές του πρωταθλήματος ΕΠΣ Φωκίδας 2021-2022 προπορεύεται σταθερά ενώ σταθερά και αήττητος προχωρά και στους αγώνες των ομίλων του κυπέλλου.

Αποτελέσματα Ευπαλίου Tihio Race

ΑΕΤΟΣ ΛΙΔΩΡΙΚΙΟΥ - ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	1 - 3
ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ - ΑΜΦΙΣΣΑΪΚΟΣ	6 - 0
ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ - ΑΣΤΕΡΑΣ ΙΤΕΑΣ	5 - 0
ΕΝΩΣΗ ΓΛΥΦΑΔΑΣ - ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	0 - 4
ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ - ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ ΕΡΑΤΕΙΝΗΣ	5 - 0
ΦΩΚΙΚΟΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ - ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	(ά.α.) 0 - 3
ΗΣΑΪΑΣ ΔΕΣΦΙΝΑΣ - ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ	0 - 2
ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ - ΔΙΑΓΟΡΑΣ ΠΟΛΥΔΡΟΣΟΥ	(ά.α.) 3 - 0

ΒΑΘΜΟΛΟΓΙΑ 9η Αγωνιστική

	ΒΑΘΜΟΙ	ΤΕΡΜΑΤΑ
1 ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ *	24	31 - 01
2 ΑΣΤΕΡΑΣ ΙΤΕΑΣ *	19	30 - 11
3 ΗΣΑΪΑΣ ΔΕΣΦΙΝΑΣ	16	17 - 05
4 ΑΜΦΙΣΣΑΪΚΟΣ *	15	15 - 14
5 ΕΝΩΣΗ ΓΛΥΦΑΔΑΣ *	15	19 - 16
6 ΑΚΑΔΗΜΙΑ Π. ΙΤΕΑΣ *	12	12 - 14
7 ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΜΦΙΣΣΑΣ *	10	09 - 09
8 ΑΕΤΟΣ ΛΙΔΩΡΙΚΙΟΥ *	5	09 - 18
9 ΤΟΛΟΦΩΝΑΣ ΕΡΑΤΕΙΝΗΣ *	5	03 - 18
10 ΔΙΑΓΟΡΑΣ ΠΟΛΥΔΡΟΣΟΥ	1	09 - 20
11 ΦΩΚΙΚΟΣ ΑΜΦΙΣΣΑΣ	-	-

* Ησάϊας και Διαγόρας έχουν έναν αγώνα λιγότερο
 ** Με αστερίσκο οι ομάδες που έχουν κάνει το ρεπό τους
 *** Ο Διαγόρας έχει έναν μηδενισμό και αφαίρεση 3 βαθμών
 **** Ο Φωκικός Αμφισσας έχει αποχωρήσει από το πρωτάθλημα

Και εγεννήθει... Απόλλων Ευπαλίου Tihio Race

Με τον πιο επίσημο και νόμιμο τρόπο με την αλλαγή του καταστατικού της πλέον η ομάδα του ΑΠΟΛΛΩΝΑ γίνεται μέλος και κομμάτι του ΤΙΗΙΟ RACE.

Ο Απόλλωνας πλέον βαδίζει σε σταθερά μονοπάτια κρατώντας την ιστορία του αφενός και αφεντέρου κοιτάει στο μέλλον με αισιοδοξία:

ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ Tihio Race !!!

Όπως τόνισε σε ανακοίνωση η ομάδα... "Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε την δικηγόρο μας Κυρία Πένυ Σπυροπούλου για την πραγματοποίηση όλης της επίπονης διαδικασίας.

Επίσης τον εμπνευστή του ΤΙΗΙΟ RACE και αντιπρόεδρο της ομάδας μας Κύριο Θωμά Ρούμπα".

Αγώνας κατά της γυναικοκτονίας

Ο Απόλλων Ευπαλίου Tihio Race το Σάββατο στις 13 Νοεμβρίου 2021 στο Γήπεδο των Μαλαμάτων στα πλαίσια της 5ης αγωνιστικής του πρωταθλήματος Φωκίδας με την ευαισθησία που τον διακρίνει για κοινωνικά θέματα, πήρε την πρωτοβουλία να στείλει ένα μήνυμα για την εξάρση της γυναικοκτονίας.

Την πρωτοβουλία του Απόλλων Ευπαλίου Tihio Race στηριξε πλήρως και η Επιτροπή Πρωταθλήματος της ΕΠΣ Φωκίδας, η οποία αποφάσισε ότι σε όλους τους αγώνες της 5ης αγωνιστικής θα τηρηθεί ενός λεπτού σιγή στην μνήμη θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας.

Την ημέρα αυτή ο ΑΠΟΛΛΩΝ ΕΥΠΑΛΙΟΥ Tihio Race έδωσε μια ηχηρή απάντηση (με

πανό και μαύρα περιβραχιόνια) στο να πείσει ανθρώπους που προτιμούν απλά να καθησυχάζονται λέγοντας «αυτά γίνονταν πάντα», ότι τα πράγματα πρέπει επιτέλους να αλλάξουν. Ότι το «έτσι τα βρήκαμε, έτσι θα τα αφήσουμε» πλέον δεν μας καλύπτει. Καμιά άλλη δολοφονημένη. Η ενέργεια αυτή έγινε πανελλήνιο θέμα και πολλά μέσα ενημέρωσης φι-

λοξένησαν την θαυμάσια αυτή ενέργεια.

Ένα από αυτά ήταν και η τηλεόραση του ANT1.

Σε απευθείας σύνδεση από το γήπεδο Μαλαμάτων η εκπομπή "ΠΡΩΙΝΟΙ ΤΥΠΟΙ" στην τηλεόραση του ANT1 φιλοξένησαν τον ποδοσφαιριστή του Απόλλωνα Tihio Race Γιώργο Ανδρέοπουλο ο οποίος μίλησε για την

ωραία ενέργεια της ομάδας του Απόλλωνα να αγωνιστεί με μαύρα περιβραχιόνια αλλά και να εισέλθει στον αγωνιστικό χώρο με πανό με τη φράση "Καμία λιγότερη" στέλνοντας το δικό του μήνυμα για τις γυναικοκτονίες που έχουν γίνει στη χώρα μας.

Εορταστικά δώρα και ευχές

Ο Απόλλων Ευπαλίου Tihio Race με γιορτινή διάθεση και με κίνητρο το χαμόγελο και την αγάπη που υπάρχει μέσα σε μια οικογένεια, προσέφερε στους προπονητές και τους ποδοσφαιριστές της ομάδας δωράκια με πολλές ευχές για υγεία και χαρούμενες γιορτές. Σε ανακοίνωσή του τόνισε... "Ελπίζουμε οι άνθρωποι να προσπαθήσουμε αυτές τις γιορτές να ξαναβρούμε την ανθρωπιά μέσα μας και να αλλάξουμε πορεία, οδεύοντας προς μια καλύτερη προοπτική".

Χορηγοί του ΑΠΟΛΛΩΝΑ

Όπως ανακοίνωσε ο Απόλλων Ευπαλίου Tihio Race και την φετινή δύσκολη χρονιά αρωγοί στην προσπάθεια της αγαπημένης μας ομάδας είναι οι επιχειρήσεις:

- Super Market Τιγγινάγκας - Παραγωγή και εμφιάλωση σαμπάνιας στο Ευπάλιο.
- Γραφείο κοινωνικών εξυπηρησεων Χάσκαρη στο Ευπάλιο
- Αλεξανδρής - Ζωοτροφές - καυσόξυλα στο Καστράκι

ΕΥΦΥΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ

Αύξηση
παραγωγής

98%

Ηλιοφάνεια

Μείωση κόστους
λίπανσης

Εξοικονόμηση
ενέργειας

66%

Υγρασία
εδάφους

Εξοικονόμηση
νερού

Μείωση κόστους
φυτοπροστασίας

Στην Τράπεζα Πειραιώς οδηγούμε τον Αγροτικό Τομέα στο Αύριο, στηρίζοντας την Ευφυή Γεωργία.

Στηρίζουμε τον εκσυγχρονισμό και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του Αγροτικού Τομέα.
Συμβάλουμε στη βιώσιμη ανάπτυξη με επίκεντρο τον άνθρωπο και το περιβάλλον.
Επενδύουμε στον ψηφιακό μετασχηματισμό που προάγει την καινοτομία στην αγροτική παραγωγή.

Με τη χρηματοδοτική στήριξη της ελληνικής καινοτομίας **gaiasense by Neuropublic**, όλοι οι αγρότες έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν τις τεχνολογίες της πληροφορικής και σε συνδυασμό με τη γεωπονική επιστήμη να επωφεληθούν από:

- τη μείωση του κόστους παραγωγής
- τη βελτίωση της απόδοσης της καλλιέργειας
- την αύξηση του εισοδήματος

Κατεβάστε την εφαρμογή

Η εφαρμογή παρέχεται από την εταιρεία Neuropublic A.E. με ετήσια συνδρομή.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Μάθετε περισσότερα: Τ. 210 32 88 000, www.piraeusbank.gr

ΣΤΗΡΙΖΕΙ ΚΑΘΕ ΑΥΡΙΟ